

Eläketurvakeskuksen
tutkimuksia

Työ, terveys ja sosiaaliset suhteet vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustalla

Kyselytutkimus työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneille

Sanna Tenhunen, Noora Järnefelt, Satu Nivalainen,
Anu Polvinen ja Aart-Jan Riekhoff

Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 03/2023

Työ, terveys ja sosiaaliset suhteet vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustalla

Kyselytutkimus työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneille

Sanna Tenhunen, Noora Järnefelt, Satu Nivalainen,
Anu Polvinen ja Aart-Jan Riekhoff

Eläketurvakeskus

00065 ELÄKETURVAKESKUS

Puhelin: 029 411 20

Sähköposti: etunimi.sukunimi@etk.fi

Pensionskyddscentralen

00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Telefon: 029 411 20

E-post: förnamn.efternamn@etk.fi

Finnish Centre for Pensions

FI-00065 ELÄKETURVAKESKUS, FINLAND

Phone: +358 29 411 20

E-mail: firstname.surname@etk.fi

CC BY 4.0

Helsinki 2023

ISBN 978-951-691-363-9 (PDF)

ISSN 1798-7482 (verkkojulkaisu)

Saate

Työurien pidentäminen ja eläkkeelle siirtymisen myöhentäminen ovat olleet eläkepolitiikan keskeisiä tavoitteita 2000-luvun vaihteesta lähtien. Vanhuuseläkkeelle siirtyminen on ihmisten yksi merkittävimmistä elämänvaiheista. Päätökseen vanhuuseläkkeen aloittamisesta vaikuttavat eläkejärjestelmän sääntöjen ohella monet muut tekijät. Tieto eri tekijöiden merkityksistä on tärkeää paitsi eläketurvan toiminnan arvioimiseksi myös muiden osa-alueiden, kuten työelämän kehittämiseksi ja eläkkeelle siirtyvien hyvinvoinnin parantamiseksi.

Eläketurvakeskuksen tutkimustoiminnan keskiössä on eläkkeelle siirtymisen tutkimus, johon sen käytössä olevat rekisteritiedot tarjoavat erinomaiset mahdollisuudet. Rekisteritietoja on saatavilla vain rajatusta asioista, eikä niiden avulla voida tutkia esimerkiksi työn kuormituksen, vapaa-ajan arvostuksen tai hoivavelvoitteiden merkitystä eläkkeelle siirtymisen päätökseen. Saadakse monipuolisempaa tietoa eläkkeelle siirtymiseen yhteydessä olevista tekijöistä Eläketurvakeskus toteutti syksyllä 2022 kyselyn vuosina 2019–2021 työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneille. Eläketurvakeskus on kerännyt vastaavanlaiset kyselyt vuosina 2004 ja 2011 joustavan eläkeiän toiminnan arvioimiseksi. Kuten aiemmissakin kyselyissä myös nyt kyselyn vastausaste oli poikkeuksellinen korkea: 5 000:sta kyselyn saaneesta 68 prosenttia vastasi siihen.

Kyselytutkimuksen tekeminen on monivaiheinen prosessi, minkä teko on osallistuu eri vaiheissa eri tekijöitä. Kyselyn suunnittelu käynnistyi vuoden 2021 lopulla toteutetulla esikyselyllä, jossa pyydettiin vanhuuseläkkeelle viime vuosina siirtyneitä kertomaan omin sanoin, mitkä asiat vaikuttivat heidän päätökseensä jäädä eläkkeelle ja millaiselta eläkkeellä olo on tuntunut. Verkossa toteutettuun kyselyyn tuli lähes 400 vastausta. Kyselylomakkeen suunnitteluun on osallistunut laaja joukko Eläketurvakeskuksen tutkijoita: Noora Järnefelt, Jyri Liukko, Satu Nivalainen, Liisa-Maria Palomäki, Anu Polvinen, Juha Rantala, Aart-Jan Riekhoff ja Susan Kuivalainen. Otoksen poiminnan ja rekisteritietojen yhdistämisen tekivät Tuula Kyyrä ja Atte Pyrylä. Kyselylomakkeen postituksen, vastaanottamisen ja tallentamisen toteutti Tutkimustie Oy. Tietosuojaseloste laadittiin yhteistyössä tietosuojavastaava Marita Silmunmaan kanssa. Käännöksistä vastasivat kääntäjät Lena Koski ja Pia Hansson-Teirikari. Tutkimuksen taitosta huolehti

Marianne Laune. Tutkimuksen viestinnästä vastasi Elina Päivinen. Iso kiitos kaikille! Tutkimushankkeen vastuututkijana ja keskeisenä tekijänä on toiminut ekonomisti Sanna Tenhunen, joka ansaitsee erityiset kiitokset ison hankkeen läpiviemisestä tavoitellussa aikataulussa.

Työstä vanhuuseläkkeelle -kyselyn ensimmäiset tulokset julkaistaan tässä tutkimuksessa. Lämpimät kiitokset tutkimuksen tehneille Noora Järnefeltille, Satu Nivalaiselle, Anu Polviselle, Aart-Jan Riekhoffille ja Sanna Tenhuselle. Seuraavat kolme Eläketurvakeskuksen julkaisusarjassa julkaistavaa tutkimusta ovat valmistumassa myöhemmin tänä vuonna ja ensi vuonna. Lisäksi työn alla on useampi tutkimusartikkeli.

Susan Kuivalainen

Tutkimusosasto, osastopäällikkö

Eläketurvakeskus

Tiivistelmä

Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa vastikään työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden näkemyksiä eläkettä edeltävästä työstä sekä selvittää työolojen, sosiaalisten suhteiden, vapaa-ajan ja terveyteen liittyvien tekijöiden yhteyttä vanhuuseläkkeelle siirtymiseen. Tutkimus perustuu vuonna 2022 tehtyyn Työstä eläkkeelle -kyselytutkimukseen. Kyselyyn vastasi 3 378 vuosina 2019–2021 palkkatyöstä vanhuuseläkkeelle siirtynyttä (vastausaste 68 %).

Käsitys työstä erittäin myönteinen, mutta myös kokemukset kiireestä ja muutoksista yleisiä

Lähes yhdeksän kymmenestä vastikään työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneestä arvioi pitäneensä työstään, kokeneensa sen merkitykselliseksi ja kokeneensa työn olleen heille erittäin tärkeä elämänalue. 66-vuotiaina ja sitä vanhempina vanhuuseläkkeelle siirtyneiden joukossa myönteiset kokemukset eläkettä edeltäneestä työstä ja sen tärkeydestä olivat erityisen yleisiä. Sen sijaan terveyteen ja jaksamiseen liittyviä haasteita kokeneilla luvut jäivät hieman muita matalammiksi.

Hieman yli puolet vastaajista ajatteli työnsä olleen liian kiireistä. Lähes yhtä moni arvioi työnkuvassa tai organisaatiossa tapahtuneen liikaa muutoksia. Noin kolmannes vastaajista koki osaamisvaatimusten lisääntyneen liikaa ja että työ oli ollut henkisesti liian raskasta. Erityisesti naiset, julkisella sektorilla työskennelleet, toimihenkilötehtävissä toimineet, 63-vuotiaina tai sitä nuorempina vanhuuseläkkeelle jääneet sekä terveytensä ja jaksamisensa kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi arvioineet kokivat keskimääräistä useammin, että työ oli ollut liian kiireistä, työnkuvassa ja organisaatiossa oli tapahtunut liikaa muutoksia tai osaamisvaatimukset olivat lisääntyneet liikaa.

Työilmapiiri ja vaikutusmahdollisuudet oli koettu hyväksi, johtamisessa enemmän puutteita

Neljä viidestä eläkkeelle siirtyneistä arvioi, että työilmapiiri eläkettä edeltävässä työssä oli ollut hyvä ja lähes yhtä moni koki, että heillä oli ollut hyvät

mahdollisuudet vaikuttaa työhönsä. Mielipide ilmapiiristä ei ollut yhteydessä eläkkeelle jäämisikään, mutta vanhempina eläkkeelle jääneillä näkemys vaikutusmahdollisuuksista oli keskimääräistä positiivisempi. Lisäksi miehet, yksityisellä sektorilla työskennelleet, suurempaa eläkettä saavat ja hyväksi eläkettä edeltävän terveytensä ja jaksamisensa kokeneet arvioivat ilmapiiriä ja vaikutusmahdollisuuksiaan eläkettä edeltävässä työssä muita myönteisemmin.

Eläkettä edeltävän työn johtamisessa ja työaikojen joustavuudessa oli koettu enemmän puutteita. Lähes kaksi viidestä arvioi näitä kielteisesti. Kokemus johtamisesta ei ollut vahvassa yhteydessä eläkkeelle jäämisikään, mutta aikaisemmin eläkkeelle jääneet kokivat muita useammin, että työajat eivät olleet joustaneet. Lisäksi naiset, julkisella sektorilla työskennelleet, pienintä eläkettä saavat ja ne, joilla terveys tai jaksaminen oli heikentynyt, arvioivat keskimääräistä useammin, että työn johtamisessa ja työaikojen joustavuudessa oli ollut puutteita.

Valtaosa koki, että ikääntyneiden työntekijöiden osaamista arvostettiin, mutta vain puolet arvioi, että työpaikalla tuettiin työssä jatkamista

Kokemus ikääntyneiden työntekijöiden osaamisen arvostuksesta oli yleinen: 70 prosenttia vastaajista tunsivat saaneensa arvostusta työpaikalla. Sen sijaan vain reilu puolet koki, että työpaikalla oli tuettu jatkamaan työssä vanhuuseläkeikään saakka. Kaksi viidestä oli sitä mieltä, että tukea ei ollut saatu ja joka kymmenes ei osannut arvioida asiaa.

Vanhimpina eläkkeelle jääneillä kokemus arvostuksesta ja tuesta oli muita useammin myönteinen. Lisäksi miehet ja yksityisellä sektorilla työskennelleet arvioivat näitä asioita keskimääräistä useammin myönteisesti. Sen sijaan ne, joilla terveys tai jaksaminen oli heikentynyt, ajattelivat arvostuksessa ja tuessa olleen puutteita muita useammin.

Suurin osa vastaajista arvioi, että olisi työnantajan puolesta voinut jatkaa työssä pitempäänkin. Vain yksitoista prosenttia oli kokenut, että työnantaja ei ollut halunnut hänen enää jatkavan työssä. Tämä oli yleisintä yhtäältä niillä, jotka jäivät vanhuuseläkkeelle varhain, alle 63-vuotiaana, ja toisaalta niillä, jotka jäivät vanhuuseläkkeelle myöhään, 66-vuotiaana tai vanhempana.

Kahdella viidestä työ ja työolot korostuivat eläkkeelle jäämisen taustalla

Noin 40 prosenttia työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneistä koki työhön ja työoloihin liittyvien tekijöiden vaikuttaneen paljon tai melko paljon eläkkeelle jäämisen taustalla. Neljännes arvioi, etteivät nämä tekijät olleet vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen lainkaan. Kokemus työolojen vaikutuksesta eläkkeelle jäämiseen oli yleisempi erityisesti niillä, jotka olivat jääneet eläkkeelle 63-vuotiaana, heikentyneeksi terveytensä tai jaksamisensa tunteilla, naisilla ja pientä eläkettä saavilla. Mitä vanhempana eläkkeelle oli jääty, sitä pienemmäksi työn ja työolojen merkitys eläkkeelle jäämiseen arvioitiin.

Kolme neljästä oli kokenut eläkettä edeltävän työn tarjoamat sosiaaliset suhteet tärkeiksi, mutta valtaosa (83 %) arvioi, etteivät ne olleet vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen. Ne, jotka olivat kokeneet terveytensä ja jaksamisensa kohtalaiseksi tai sitä heikommaksi, sekä ne, jotka jäivät eläkkeelle 63-vuotiaana tai aikaisemmin, arvioivat useammin eläkkeelle siirtymisensä aikaistuneen sosiaalisten suhteiden vuoksi. Mitä vanhempana eläkkeelle oli siirrytty, sitä useampi arvioi työpaikan sosiaalisten suhteiden myöhentäneen eläkkeelle siirtymistä.

Vapaa-aika ja toive viettää aikaa läheisten kanssa merkittävässä roolissa eläkkeelle jäämisen taustalla

Yli puolet työstä vanhuuseläkkeelle jääneistä koki, että lisääntyvä vapaa-aika ja harrastusmahdollisuudet (64 %) sekä halu jäädä eläkkeelle, kun oma tai puolison terveys on vielä hyvä (54 %) vaikuttivat eläkkeelle jäämiseen paljon tai melko paljon. Näiden tekijöiden merkitys oli korkein 63-vuotiaana eläkkeelle siirtyneillä ja niiden merkitys laski, mitä vanhempana eläkkeelle oli siirrytty.

Myös halu viettää aikaa läheisten kanssa oli tärkeä eläkkeelle siirtymisen motiivi. Sen sijaan heikentynyt jaksaminen tai heikentynyt terveys vaikutti eläkkeelle siirtymisen taustalla edellä mainittuja syitä harvemmin. Viidenes eläkkeelle jääneistä arvioi, että heikentynyt jaksaminen vaikutti eläkkeelle siirtymiseen paljon tai melko paljon. Naiset kokivat mahdollisuuden viettää aikaa läheisten kanssa, lasten ja lastenlasten hoitamisen sekä oman tai puolison terveyden ja jaksamisen heikentymisen vaikuttaneen heidän eläkkeelle jäämiseensä useammin kuin miehet.

Työ ja työolot yhteydessä eläkkeelle siirtymisen ajoittumiseen

Vanhuuseläkkeelle siirtymisikä muodostui lähes kaikissa työtä, työoloja ja niiden merkitystä tarkastelleissa kohdissa väestöryhmiä erottavaksi tekijäksi. Vanhimpana eläkkeelle siirtyneiden joukossa työstä pidettiin ja se koettiin merkityksellisenä ja erittäin tärkeänä elämänalueena keskimääräistä useammin. Sen sijaan vanhuuseläkkeen alaikärajalla tai sen lähellä eläkkeelle siirtyneillä myönteiset kokemukset työstä olivat keskimääräistä harvinaisempia. Vanhimpana eläkkeelle siirtyneet kokivat useammin myös, että heillä oli ollut mahdollisuuksia vaikuttaa työhönsä, työajat olivat olleet joustavat ja työpaikoilla oli arvostettu ikääntyneiden osaamista ja tuettu työntekijöitä jatkamaan vanhuuseläkeikään asti. Työn vaatavuutta kuvaavien väitteiden kohdalla yhteys oli päinvastainen: vanhemmaksi työssä jaksaneet kokivat harvemmin työn olleen liian kiireistä tai raskasta tai siinä tapahtuneen liikaa muutoksia.

Vastikään työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneet kokivat sekä työn ja työolojen, työpaikan sosiaalisten suhteiden että vapaa-ajan, läheisten ihmissuhteiden sekä oman ja läheisten terveydentilaan liittyvien tekijöiden vaikuttaneen heidän eläkkeelle siirtymiseensä. Etenkin naiset ja vanhuuseläkkeen alaikärajalla tai sen lähellä eläkkeelle siirtyneet arvioivat useassa kohdassa näiden tekijöiden vaikutusten eläkkeelle siirtymiseen olleen suurempi.

Työurien pidentämisen ja eläkkeelle siirtymisen myöhentämisen näkökulmasta on tärkeää huomioida sekä työhön liittyvien tekijöiden että eläkkeelle siirtymisen myötä lisääntyvän vapaa-ajan ja läheisten ihmissuhteiden merkitys eläkkeelle siirtymiseen. Väestöryhmittäisten erojen huomiointi antaa mahdollisuuden pureutua tarkemmin niihin tekijöihin, joihin vaikuttamalla pystytään tukemaan työssä jatkamista.

Summary

The aim of this study is to map out the perceptions of the newly retired on their pre-retirement work and examine the connection between factors relating to working conditions, social relations, leisure time and health to retirement on an old-age pension. The study is based on the 2022 survey “From work to retirement”. A total of 3,378 persons retiring from gainful employment on an old-age pension between 2019 and 2021 responded to the survey (68% response rate).

Work perceived positive but also hectic with too many changes

Nearly nine out of ten persons who had recently retired from work liked their pre-retirement work, found it meaningful and considered it an important part of their life. This was particularly common among persons who retired on an old-age pension at age 66 or older. The share was somewhat lower for those who faced challenges in terms of their health and ability to cope.

Slightly more than half of the respondents perceived that their work had been too hectic. Nearly as many assessed that too many changes had taken place in their work tasks or the organisation they worked for. Around one third of the respondents felt that the skill requirements had increased too much and that the work was mentally too strenuous. Particularly women, persons who had worked in the public sector, white-collar workers, those who retired on an old-age pension at age 63 or younger, and those who assessed their health or ability to cope to be moderate or worse felt more often than others that their work was too hectic, that too many changes had taken place in the organisation or that the skill requirements had increased too much.

Atmosphere at workplace and the possibility to influence perceived good while leadership perceived lacking

Four out of five new retirees felt that the atmosphere at the workplace before retirement was good, and nearly as many perceived that they had been able to influence their work. The perception of the atmosphere was not linked to the age at retirement, but those who retired at a later age felt

more positive than average about their possibilities to influence their work. In addition, men, private sector employees, recipients of a higher pension and those who perceived their pre-retirement health and ability to cope to be good assessed their possibilities to influence their pre-retirement work more positively than others.

Leadership and flexible working hours in pre-retirement work were perceived lacking more often. Nearly two out of five assessed these factors in negative terms. The experience of leadership was not strongly linked to the age at retirement, but those who retired early felt more often than others that the working hours were inflexible. In addition, women, public sector employees, those with a small pension and those whose health and ability to cope had weakened assessed more often than average that leadership and flexibility in working hours were lacking.

Most felt that the skills of older workers were appreciated, but only half assessed that continued working was supported at the workplace

It was commonly experienced that the skills of older workers were appreciated: 70 per cent of the respondents felt that they had been appreciated at the workplace. However, only slightly more than half felt that the workplace had supported them to continue working until their retirement age. Two out of five felt that they had not received any support, and every tenth was unable to give an assessment on this topic.

Those who were the oldest at retirement had more often than others positive experiences of being appreciated and supported. In addition, men and private sector employees assessed these matters more positively than average. Those with a weaker health and ability to cope, on the other hand, felt more often than others that the appreciation and support they received were lacking.

Most respondents assessed that, as far as their employer was concerned, they could have worked longer. Only 11 per cent felt that their employer did not want them to continue working. This was common among, on the one hand, those who retired early (under age 63) and, on the other, those who retired late (at age 66 or older).

Two out of five emphasized work and working conditions as an underlying reason for retirement. Around 40 per cent of the respondents who retired from work felt that issues relating to work and working conditions affected their retirement strongly or to some extent. One quarter assessed that these factors had not affected their retirement at all. The perception of working conditions affecting retirement was more common particularly among women, those who retired at age 63, those who felt that their health and ability to cope had weakened and those who received a small pension. The older the person was at retirement, the less work and working conditions were assessed to affect the decision to retire.

Three out of four felt that social relations in connection with working were important. Yet most (83%) assessed that this factor had not affected their decision to retire. Those who felt that their health and ability to cope were fair or weaker, as well as those who retired at age 63 or at an earlier age, assessed more often than others that they had retired early because of social relations. The older the person was at the time of retirement, the more often they assessed that the social relations at the workplace had deferred their retirement.

Leisure time and desire to spend more time with close relatives played a significant role in the decision to retire

More than half of those who retired from work perceived that increasing leisure time and recreational opportunities (64%) and the desire to retire while they or their spouse are in good health (54%) strongly or to some extent affected their decision to retire. The significance of these factors was highest among those who retired at age 63 and decreased the older the person was at retirement.

The desire to spend time with close relatives was an important motive for retirement. Health issues and problems with coping, on the other hand, affected the motive for retirement less often than the above factors. One fifth of the retirees assessed that a weakening ability to cope affected their decision to retire strongly or to some extent. More often than men, women perceived that the ability to spend more time with their close relatives, taking care of their children and grandchildren and a weakening of their own or their spouse's health or ability to cope had affected their decision to retire.

Work and working conditions linked to timing of retirement

Nearly all perceptions of work and working conditions and their importance in the retirement decision varied by the retirement age. More often than average, those who were the oldest when they retired liked work and perceived it to be meaningful and a really important area of life. Those who retired at or near their lowest possible retirement age, on the other hand, felt more negative about work than on average. Those who retired at a higher age also felt more often than others that they had been able to influence their work, that their working hours had been flexible and that their workplace had appreciated the skills of older workers and supported their continued working until they reached their retirement age. As for the statements concerning the skill requirements of the work, the direction of the association is the opposite: those who continued to work until a higher age less often found their work to be hectic, straining or involving too many changes.

Those who had recently retired on an old-age pension from work felt that their decision to retire was affected by factors relating to both work and working conditions, social relations at the workplace, leisure time, family relationships, and their own and their close relatives' health. Particularly women and those who retired at or near their earliest possible retirement age often assessed that the impact of these factors on their decision to retire had been greater.

From the point of view of extending working lives and deferring retirement, it is important to note how the decision to retire is affected by factors relating to work and increased leisure time after retirement. Considering differences in demographic groups offers the opportunity to examine more closely those factors which can be influenced to support continued working.

Sisältö

Saate	5
Tiivistelmä	7
Summary	11
1 Johdanto	17
1.1 Vanhuuseläkkeelle siirtyneet Suomessa	18
1.2 Aiempia tutkimuksia vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustatekijöistä	19
2 Työstä eläkkeelle -kyselytutkimus	22
2.1 Otos ja aineisto	22
2.2 Sosiodemografiset ja työhön liittyvät taustatekijät	23
2.3 Työ, työolot ja sosiaaliset suhteet vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustalla	27
3 Työ ennen eläkkeelle jäämistä ja työolojen vaikutus eläkkeelle siirtymiseen	29
3.1 Oma käsitys työstä	29
3.2 Työn vaativuus ja työssä tapahtuneet muutokset	34
3.3 Työilmapiiri, vaikutusmahdollisuudet ja suhtautuminen ikääntyneisiin työntekijöihin	44
3.4 Työhön ja työoloihin liittyvien tekijöiden merkitys eläkkeelle jäämiseen	57
3.5 Käsitys työnantajan suhtautumisesta työssä jatkamiseen	59
4 Sosiaaliset ja terveydelliset tekijät eläkkeelle siirtymisen taustalla	62
4.1 Työpaikan sosiaaliset suhteet	62
4.2 Vapaa-aika, läheiset ihmissuhteet ja terveydentila	66

5 Keskustelua tuloksista työstä vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustalla	78
5.1 Käsitykset työstä, työoloista ja niiden vaikutuksesta eläkkeelle siirtymiseen	78
5.2 Työnantajan rooli	80
5.3 Sosiaaliin suhteisiin, vapaa-aikaan ja terveyteen liittyvät tekijät	82
5.4 Tulosten kokonaiskuva	83
6 Lopuksi	85
Lähteet	87
Liitteet	90
Liite 1: Perusjoukko, otos ja katoanalyysi	90
Liite 2: Liitetaulukot.....	93
Liite 3: Kyselylomake	118

1 Johdanto

Väestön ikääntyessä työurien pituus ja eläkkeelle siirtymisen ajoittuminen ovat nousseet olennaiseen rooliin niin eläkejärjestelmän rahoituksen kuin koko talouden toiminnan ja yleisen työllisyystilanteen kohdalla. Vanhuuseläkeiän noustessa edelleen on tärkeää seurata, millaiset tekijät liittyvät eläkkeelle siirtymiseen ja erottuuko joku väestöryhmä eläkkeelle siirtyneiden joukossa. Tämä auttaa arvioimaan eläkkeelle siirtymistä laajemmasta näkökulmasta sekä yksilön että yhteiskunnan silmin sekä kiinnittämään huomiota niihin asioihin, joihin vaikuttamalla voisi olla mahdollista tukea työurien pidentymistä.

Tässä tutkimuksessa selvitetään vastikään työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneitä ja heidän aiempaan työhönsä liittyviä kokemuksia. Raportissa keskitytään kuvaamaan eläkettä edeltävän työn ja työolojen sekä sosiaalisten ja terveydellisten tekijöiden yhteyttä eläkkeelle siirtymiseen. Tulosten avulla saadaan tarkempi kuva työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneistä, heidän kokemuksistaan eläkettä edeltävästä työstä ja työoloista sekä siitä, miten työelämän sosiaaliset suhteet, oma terveys ja jaksaminen sekä toiveet vapaaajasta heijastuvat eläkkeelle siirtymiseen.

Tutkimus perustuu Eläketurvakeskuksen keräämään Työstä eläkkeelle -kyselytutkimukseen, johon vastasi 3 378 vuosina 2019–2021 työstä vanhuuseläkkeelle siirtynyttä suomalaista. Kyselyn vastausaste oli 68 prosenttia. Tutkimuksessa on kerätty laajasti vanhuuseläkkeelle siirtyneiden kokemuksia eläkettä edeltävästä työstä ja työoloista sekä kartoitettu sosiaalisia ja terveydellisiä tekijöitä, jotka ovat voineet vaikuttaa eläkkeelle siirtymiseen. Lisäksi aineistoon on lisätty rekisteritietoja mm. työuran pituudesta, eläkkeestä ja eläkettä edeltävästä sosioekonomisesta asemasta.

Tutkimuksessa luodaan ensin katsaus vanhuuseläkkeelle siirtymiseen aikaisemman tiedon valossa. Toisessa luvussa esitellään aineisto ja taustalla olevien muuttujien jakaumat. Kolmannessa luvussa tarkastellaan vastaajien kokemuksia eläkettä edeltävästä työstä, työoloista ja näiden merkityksestä eläkkeelle jäämiseen. Luvussa tarkastellaan näkemyksiä työn vaativuudesta, työilmapiiristä ja työnantajan suhtautumisesta ikääntyviin työntekijöihin. Neljännessä luvussa selvitetään työpaikan sosiaalisten suhteiden, vapaa-ajan, läheisten ihmissuhteiden sekä terveydentilan ja jaks-

misen vaikutusta vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustalla. Viidennessä ja kuudennessa luvussa on yhteenveto ja keskustelua tuloksista.

1.1 Vanhuuseläkkeelle siirtyneet Suomessa

Vanhuuseläkkeelle on siirtynyt viime vuosina vuosittain 40 000–45 000 suomalaista (Eläketurvakeskuksen Tilastotietokanta). Suurin osa siirtyy vanhuuseläkkeelle suoraan työelämästä (taulukko 1.1). Noin kaksi kolmesta on siirtynyt vanhuuseläkkeelle työstä, joko palkansaajatyöstä tai yrittäjyydestä. Vanhuuseläkkeelle siirrytään myös työttömyydestä ja työvoiman ulkopuolelta¹. Viime vuosina noin viidenes vanhuuseläkkeen aloitaneista on ollut työttömänä ennen eläkkeelle siirtymistä. Työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden osuus on noussut 2000-luvulla kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä (Nivalainen 2022b).

Taulukko 1.1

Vanhuuseläkkeelle siirtyneet 2019–2021.

Työmarkkinatila ennen vanhuuseläkettä	2019	2020	2021
Kaikki	43 093	40 787	42 512
Palkansaaja	57 %	61 %	57 %
Yrittäjä/Maatalousyrittäjä	10 %	10 %	9 %
Työtön	22 %	18 %	23 %
Työvoiman ulkopuolella	11 %	11 %	11 %

Luvut eivät sisällä muulta eläkkeeltä vanhuuseläkkeelle siirtyneitä.

Lähde: ETK Tilastotietokanta /Eläketurvakeskuksen rekisteritiedot

Vanhuuseläkkeelle siirtyneet voivat tulla hyvin erilaisesta tilanteesta riippuen heidän työmarkkinatilanteestaan ja terveydestään. Samat kysymykset eivät sovellu eri taustoista tuleville, minkä vuoksi tutkimuksessa keskiytetään suurimpaan yksittäiseen ryhmään, palkkatyöstä vanhuuseläkkeelle siirtyneisiin. Yrittäjät, työttömät ja muuta eläkettä juuri ennen vanhuuseläkkeen alkua saaneet ovat tämän tutkimuksen ulkopuolella.

¹ Lisäksi työkyvyttömyyseläkkeet muuttuvat automaattisesti vanhuuseläkkeiksi 63–65-vuotiaana. Työkyvyttömyyseläkkeen muuttuminen vanhuuseläkkeeksi on tekninen muutos, eikä sitä lasketa uudeksi vanhuuseläkkeeksi. Noin 25 prosenttia vuosittain alkaneista vanhuuseläkkeistä on työkyvyttömyyseläkkeitä.

1.2 Aiempia tutkimuksia vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustatekijöistä

Vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustatekijöitä on aiemminkin kartoitettu laajasti. Esimerkiksi Fisher ym. (2016) ovat koonneet yhteen kattavasti kansainvälisiä tutkimuksia eläkkeelle siirtymisestä ja siihen yhteydessä olevista henkilökohtaisista, perhetilanteeseen ja työhön liittyvistä taustatekijöistä. Monet näistä ovat yhteydessä yhteiskunnan ja sosiaaliturvan rakenteisiin ja yleistyneisiin käytäntöihin, joten keskitymme tässä nostamaan esiin suomalaiseseen aineistoon pohjautuvia tutkimuksia.

Yksi merkittävimmistä vanhuuseläkkeelle siirtymiseen vaikuttavista asioista on vanhuuseläkkeen ikäraja. Se määrittää aikaisimman mahdollisen iän, jolloin voi siirtyä täydelle vanhuuseläkkeelle. Vaikka vanhuuseläkkeelle voi siirtyä joustavasti alaikärajan täytettyään, alaikärajasta on tullut suosittu hetki siirtyä eläkkeelle. Yleisin yksittäinen ikä siirtyä vanhuuseläkkeelle on viime vuosikymmenellä ollut 63 vuotta (Nivalainen 2022b). Alaikärajan nousun on todettu olevan yhteydessä vanhuuseläkkeelle siirtymisen kasvuun Suomessa (Nivalainen ym. 2023). Ikäraja näyttää ohjaavan eläkkeelle siirtymistä voimakkaammin kuin esimerkiksi taloudelliset kannustimet (Gruber ym. 2022).

Yksilöön liittyvistä tekijöistä vanhuuseläkkeelle siirtymisen heijastuvat myös työura, koulutus ja tulotaso. Tuominen ym. (2012) tutkimuksen mukaan lyhyempi työura, matalampi tulotaso ja yksin asuminen ovat yhteydessä myöhäisempään vanhuuseläkkeelle siirtymiseen. Myös myöhemmissä tutkimuksissa tuloilla ja perhetilanteella on ollut samansuuntainen yhteys eläkkeelle jäämisen ajoittumiseen (Nivalainen 2021, 2022a). Lisäksi on havaittu, että korkeasti koulutetut siirtyvät eläkkeelle muita myöhemmin (Nivalainen 2022a, b). Sen sijaan sukupuolten välillä ei ole ollut eroa eläkkeelle siirtymisen ajoittumisessa (Nivalainen & Järnefelt 2017; Nivalainen 2022a).

Tuominen ym. (2012) kyselytutkimuksen mukaan erityisesti työ ja työolot vaikuttivat työstä vanhuuseläkkeelle siirtymiseen. Yli puolet kyselyyn vastanneista arvioi näiden vaikuttaneen paljon tai jonkin verran vanhuuseläkkeelle siirtymiseensä. Työoloihin liittyvistä kielteisistä kokemuksista johtuvan tyytymättömyyden työhön on myös todettu olevan yhteydessä eläkeaikeisiin ja aiempaan eläkkeelle siirtymiseen (Böckerman & Ilmakunnas 2020). Vastaavia tuloksia työolojen vaikutuksesta eläkkeelle siirtymisen ajoittumiseen on myös kansainvälisistä tutkimuksista esimerkiksi

Tanskasta (Sundstrup ym. 2021), Itävallasta (Steiber & Haas 2022) ja laajemmin Euroopan maita vertaillen (Dal Bianco ym. 2015). Myös työaikojen joustavuuden on todettu lisäävän kiinnostusta työskennellä vanhemmaksi (Virtanen ym. 2014; Browne ym. 2019; Ameriks ym. 2020; Hudomiet ym. 2021). Sen sijaan työnantajan tuki työssä jatkamiselle ja yhdessä sopiminen eläkkeelle siirtymisestä olivat työuraa pidentäviä tekijöitä (Tuominen ym. 2012). Ikääntyneiden työssä pysymisen tukemisen merkitys myöhäisempään eläkkeelle jäämisen on havaittu myös muissa tutkimuksissa (Nivalainen 2022a).

Tutkimuksissa on myös havaittu vapaa-ajan ja harrastusten sekä läheisistä huolehtimisen merkitys vanhuuseläkkeelle siirtymiseen. Tuominen ym. (2012) tutkimuksessa vapaa-aika ja harrastukset mainittiin eläkkeelle vaikuttavana syynä lähes yhtä usein kuin työ ja työolot. Etenkin nuorempina eläkkeelle siirtyneet nostivat tämän tekijän usein esiin. Myös Nivalainen (2021) havaitsi, että ne, joille vapaa-aika ja harrastukset ovat erittäin tärkeitä, aikoivat jäädä eläkkeelle aikaisemmin. Bertogg ym. (2021) nostavat tutkimuksessaan esiin vanhemmista, sisaruksista ja läheisistä ystäväistä sekä lapsista ja lastenlapsista huolehtimisen eläkkeelle siirtymiseen vaikuttavana tekijänä. Heidän tulosten mukaan erityisesti nuoremmasta sukupolvesta huolehtiminen heijastuu aikaisempaan eläkkeelle siirtymisenä.

Terveydentila ja perhetilanne vaikuttavat myös eläkkeelle siirtymiseen. Tuominen ym. (2012) tutkimuksessa yli kolmannes mainitsi terveydentilan vaikuttaneen vanhuuseläkkeelle siirtymiseen ja hieman alle neljännes koki perhetilanteen heijastuneen eläkepäätökseen. Hyvän terveyden merkitys työssä pitkään jatkamiseen on noussut esiin myös myöhemmissä tutkimuksissa. Heikompi terveys puolestaan aikaistaa eläkkeelle jäämistä. (Nivalainen & Järnefelt 2017.) Sen sijaan eläkkeellä oleva puoliso vähentää työssä pitkään jatkamista (Eismann ym. 2019; Nivalainen 2022a). Riekhoff & Vaalavuo (2021) tutkimuksen mukaan myös puolison terveydentilan heikkeneminen heijastuu sekä sairastuneen että hänen puolisonsa eläkkeelle siirtymiseen.

Työyhteisö, mahdollisuudet vaikuttaa omaan työhön ja työn tärkeä merkitys elämässä ovat myös nousseet esiin eläkkeelle siirtymiseen vaikuttavina taustatekijöinä (van Solinge & Henkens 2014; Fisher ym. 2016). Työn erittäin tärkeäksi kokevat ja ne, joilla vaikutusmahdollisuudet työhön ovat hyvät, aikovat jäädä eläkkeelle tavanomaista myöhemmin (Nivalainen 2022a). Myös esimerkiksi yrittäjillä sitoutuneisuus ja innostus työhön sekä vaikutusmahdollisuudet lisäävät työssäjatkamisaikeita (Nivalainen & Ten-

hunen 2019). Lisäksi on huomattu työyhteisön moninaisuuden merkitys: laaja ikäskaala ja työtovereiden erilaiset koulutustaustat voivat vähentää aikaista eläkkeelle siirtymistä (Riekhoff ym. 2019).

Vanhuuseläkkeelle siirtymisen ajankohtaan liittyy paljon muutoksia ajankäytössä, taloudellisessa tilanteessa ja sosiaalisessa ympäristössä. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiden tilanteet voivat olla hyvin erilaisia esimerkiksi työtilanteen, työpaikkaan liittyvien tekijöiden tai terveydentilan suhteen. Edellinen laajasti työelämästä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden kokemuksia kartoittanut aineisto pohjautuu Tuominen ym. (2012) 2010-luvun alussa tekemään kyselytutkimukseen. Tämä tutkimus tarjoaa mahdollisuuden saada ajankohtaisia näkemyksiä vastaavalta väestöryhmältä.

2 Työstä eläkkeelle -kyselytutkimus

Aineistona on Eläketurvakeskuksen keräämä Työstä eläkkeelle- kyselytutkimus. Tutkimuksessa keskitytään työelämästä vastikään vanhuuseläkkeelle siirtyneisiin. Kyselyssä selvitetään eläkkeelle siirtyneiden näkemyksiä eläkettä edeltäneestä työstä ja työoloista, eläkkeelle siirtymisen taustalla vaikuttavista tekijöistä sekä taloudellisesta toimeentulosta. Lisäksi kyselyssä kartoitetaan kiinnostusta eläkkeen ohessa työskentelyyn sekä kokemuksia eläkkeelle siirtymisestä. Kyselylomake on kokonaisuudessaan liitteessä 3. Tässä tutkimuksessa kuvataan eläkkeelle siirtyneitä heidän sosiodemografisten, eläkettä edeltävää työhön ja työoloihin, sosiaalsiin suhteisiin liittyvien näkemyksen sekä vapaa-aikaan, läheisiin ja terveyteen liittyvien tekijöiden näkökulmasta.

2.1 Otos ja aineisto

Kyselyn otos rajattiin Suomessa asuviin henkilöihin, jotka ovat aloittaneet vanhuuseläkkeen vuosina 2019–2021 ja ovat olleet palkkatyössä eläkettä edeltävän vuoden lopussa. Eläkevakuutetun vuotuisen palkkatulon on pitänyt olla vähintään 5 000 euroa². Yrittäjät on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle lukuun ottamatta niitä yrittäjiä, joilla on ollut voimassa olevan YEL- tai MYEL-vakuutuksen lisäksi myös eläkevakuutettua palkkatuloa vähintään edellä mainitun alarajan verran. Osittaiselta vanhuuseläkkeeltä vanhuuseläkkeelle siirtyneitä tai osittaisen vanhuuseläkkeen aloittaneita ei ole mukana otoksessa. Myös täydellä tai osatyökyvyttömyyseläkkeellä juuri ennen vanhuuseläkeikää olleet on rajattu tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Alaikäraja otoksessa ei ole, mutta edellytys vanhuuseläkkeelle siirtymisestä asettaa suurimmalle osalle alaikärajaksi ikäluokan eläkeiän. Otoksessa on mukana myös henkilöitä, joilla on yleisestä eläkeiästä poikkeava sitä matalampi vanhuuseläkkeen ikäraja. Yläikärajana edellytetään, että vanhuuseläkkeen on pitänyt alkaa viimeistään 68-vuotiaana.

² Eläkevakuutetun tulon rajauksella pyrittiin siihen, että otos kohdistuisi vakiintuneesti ennen eläkettä työskennelleisiin.

Kysely postitettiin 5 000 satunnaisesti valitulle otokseen kuuluvalla henkilölle elokuun lopussa 2022. Marraskuun loppuun mennessä kyselyyn vastasi 3 378 henkilöä. Vastausasteeksi muodostui 67,6 prosenttia. Kyselyyn oli mahdollista vastata paperilomakkeella tai sähköisesti verkkosivujen kautta. Vastauksista reilu neljännes (28 %) palautettiin sähköisessä muodossa.

Vastauskadon huomioimiseksi aineisto on painotettu siten, että vastanneiden osuudet iän ja sukupuolen mukaan vastaavat osuuksia 2019–2021 työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneessä väestössä. Otokseen ja painotukseen liittyvät taulukot ovat liitteessä 1. Kaikki tutkimuksessa esitetyt luvut perustuvat painotettuihin jakaumiin. Painotuksen jälkeen tutkimuksen tulokset ovat yleistettävissä kyselyn kohderyhmään.

Kyselyn vastauksiin on yhdistetty eläkkeitä ja työuraa koskevia tietoja Eläketurvakeskuksen rekistereistä. Lisäksi aineistoon on lisätty Tilastokeskuksen koulutusta, ammattia ja sosioekonomista asemaa koskevat tiedot.

2.2 Sosiodemografiset ja työhön liittyvät taustatekijät

Aiemmista tutkimuksista tiedetään, että eläkkeelle siirtymisen taustalla näkyvät paitsi sukupuoleen, ikään ja koulutustaustaan liittyvät erot, myös työhön ja työoloihin liittyvät tekijät, terveyteen liittyvät syyt sekä henkilökohtaiseen tilanteeseen liittyvät syyt. Tässä tutkimuksessa taustamuuttujina käytetään sosiodemografisia, eläkettä edeltävään työhön liittyviä sekä terveydentilaan ja jaksamiseen liittyviä taustatekijöitä.

Taulukossa 2.1 esitetään aineiston painotettu jakauma sosiodemografisten ja työhön liittyvien taustamuuttujien suhteen. Kyselyyn pohjautuvien tekijöiden kohdalla myös vastaamatta jääneet on raportoitu aineistonkuvauksessa. Otos rajaa osallistujat palkkatyöstä vanhuuseläkkeelle siirtyneisiin, joten tämän kyselyn vastaajat eroavat hieman koko väestön vastaavista jakaumista.

Rekisteristä saatu tieto iästä on mitattu vanhuuseläkkeen alkaessa. Vastajista puolet on ollut vanhuuseläkkeelle jäädessään alle 64-vuotiaita. Joukossa on myös jonkin verran (noin 2 %) alle 60-vuotiaita, joilla on ollut voimassa yleistä vanhuuseläkeikää alempi eläkeikä. Vanhimmat ovat jääneet eläkkeelle otoksen ikärajan mukaisesti 68-vuotiaina.

Vastaajista hieman suurempi osa on naisia (59 %). Puolet vastaajista työskenteli julkisella sektorilla ja puolet yksityisellä sektorilla ennen vanhuuseläkkeelle siirtymistään. Sektoritieto on päätelty rekisteritiedon pohjalta eläkettä edeltävän vuoden lopusta, tai jollei tietoa ole ollut, on tietoa haettu sitä edellisiltä vuosilta. Julkisen sektorin ja naisten hieman tavanomaista korkeampi osuus selittyy otoksen rajauksella ansiotyössä oleviin, jolloin päätoimiset yrittäjät ja pitkään työttömänä olleet jäivät tarkastelun ulkopuolelle.

Koulutustieto perustuu Tilastokeskuksen tietoon korkeimmasta koulutuksesta eläkkeelle siirtymisvuotta edeltävältä vuodelta. Yleisin koulustausta on keskiasteen koulutus, heitä on lähes 40 prosenttia vastanneista. Alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneita on noin kolmannes. Korkeintaan perusasteen tutkinnon suorittaneita on 11 prosenttia ja ylemmän korkea-asteen suorittaneita 17 prosenttia. Työssäoloehdon seurauksena kyselyn otokseen päätyneet ovat korkeammin koulutettuja kuin saman ikäluokan väestö keskimäärin. Koko 60–69-vuotiaasta väestössä peruskoulutuksen suorittaneiden osuus vuonna 2021 oli noin 20 prosenttia ja ylemmän korkea-asteen suorittaneiden osuus noin 10 prosenttia (Tilastokeskus, Tilastotietokanta).

Vastaajien omaan työuraan perustuva eläke perustuu vuoden 2021 lopun rekisteritietoon. Yleisin on 1 500–1 999 euron suuruinen eläke. Noin 30 prosentilla vastaajista eläke asettuu tähän väliin. Viidenneksellä vastaajista on alle 1 500 euron eläke ja lähes viidenneksellä yli 3 000 euron kuukausieläke. Keskimääräinen eläke kyselyyn vastanneilla oli 2 245 euroa. Se on korkeampi kuin vanhuuseläkkeelle siirtyneillä koko väestössä. Kaikilla 60–69-vuotiailla vanhuuseläkkeelle vuonna 2021 siirtyneillä keskimääräinen kuukausieläke oli 1 897 euroa (Eläketurvakeskus, Tilastotietokanta). Ero selittyy otoksen rajauksella suoraan työelämästä vanhuuseläkkeelle siirtyneisiin.

Terveyteen ja jaksamiseen ennen vanhuuseläkkeen alkamista liittyviä kokemuksia tiedusteltiin kyselyssä 5-portaisella asteikolla. Suurin osa vastaajista arvioi terveydentilansa ja jaksamisena olleen eläkkeelle siirtymisen aikaan hyvä tai melko hyvä. Melko huonoksi ja huonoksi terveytensä tai jaksamisensa arvioineiden osuus jäi matalaksi, selvästi alle kymmeneen prosenttiin vastaajista. Tästä syystä terveydentilaa ja jaksamista käsitelään kolmiportaisena muuttujana, jossa on eritelty hyväksi, melko hyväksi ja kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi terveytensä ja jaksamisensa ennen eläkkeelle jäämistä kokeneet.

Näiden lisäksi taustatekijöinä käytetään myös vanhuuseläkettä edeltävää sosioekonomista asemaa, puolisoa, kotitalouden nettotuloja, ja työuran pituutta. Tarkasteltavien kysymysten jakaumat näiden taustamuuttujien suhteen esitetään pääasiassa liitetaulukoissa.

Työuran pituus ja sosioekonominen asema perustuvat rekisteritietoihin, tieto puolisoista ja kotitalouden tuloista kyselylomakkeen tietoihin. Sosioekonominen asema on vanhuuseläkettä edeltävältä vuodelta. Mikäli tietoa ei tuolle vuodelle ole löytynyt, on käytetty edellisten vuosien tietoa. Tieto puolisoista on päätelty kyselyn siviilisäätystä koskevasta kysymyksestä. Päätelmän mukaan puoliso on niillä vastaajista, jotka kertoivat olevansa naimisissa, rekisteröidyssä parisuhteessa tai avoliitossa. Eronnut tai asumuserossa, leski tai naimaton -vaihtoehdon valinneet on laskettu ei puolisoa -kohtaan.

Kotitalouden tulot on johdettu kyselyn kohdasta, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan kotitalouden yhteenlasketut nettotulot ja valitsemaan sopiva vaihtoehto kymmenen tuloluokan välillä. Tulona on käytetty luokan ylärajaa, joka on skaalattu kotitalouden koon perusteella jakamalla ylärajan mukaiset tulot kotitalouden koon neliöjuurella. Kaksi ylintä tuloluokkaa on yhdistetty, ja heidän tulonaan on käytetty toiseksi ylimmän luokan ylärajaa³. Tutkimuksessa skaalatut nettotulot on jaettu neljään ryhmään euroääräisten rajojen perusteella.

Työuran pituus perustuu rekisteritietoon työuran pituudesta 18-vuotiaasta alkaen eläkkeelle siirtymiskuukautta edeltävän kuukauden loppuun. Työuraan on huomioitu kaikki eläkettä kartuttava työ. Vastaajista 60 prosenttia oli tehnyt vähintään 40 vuoden mittaisen työuran, yleisin oli 40–45 vuoden työura.

3 Tällä tekniikalla kotitalouden tulot tulevat osalle ylimmässä tuloryhmässä olevia aliarvioituiksi. Tässä tutkimuksessa kotitalouden tulotasoa käytetään kuitenkin vain suhteellisenä taustamuuttujana, jolloin tulotason absoluuttista arvoa tärkeämpää on vastaajien sijoittuminen tuloryhmiin suhteessa toisiinsa.

Taulukko 2.1

Vastaajien painotetut jakaumat sosiodemografisten, taloudellisten, terveyttä ja jaksamista koskevien sekä eläkettä edeltävää työuraa koskevien taustatekijöiden mukaan, prosenttia (N=3 378)

Taustatekijä	Osuus (%)
Sukupuoli	
Nainen	58,5
Mies	40,6
Muu/ei halua kertoa tai tieto puuttuu	0,9
Ikä vanhuuseläkkeen alkaessa^{rek}	
Alle 63 v	5,6
63 v – 63 v 11 kk	44,8
64 v – 64 v 11 kk	27,4
65 v–65 v 11 kk	12,1
66 v tai vanhempi	10,1
Koulutus^{rek} (vanhuuseläkkeelle siirtymistä edeltävän vuoden lopussa)	
Perusaste	10,9
Keskiaste	38,6
Alempi korkea-aste	33,9
Ylempi korkea-aste	16,6
Työskentelysektori^{rek} (vanhuuseläkkeelle siirtymistä edeltävän vuoden lopussa)	
Yksityinen sektori	50,6
Julkinen sektori	48,8
Tieto puuttuu	0,6
Kuukausieläke^{rek} (vuoden 2021 lopussa)	
– 1 499 €	20,5
1 500 € – 1 999 €	30,3
2 000 € – 2 499 €	19,9
2 500 € – 2 999 €	11,5
3 000 € –	17,8
Terveydentila ennen eläkkeelle jäämistä	
Hyvä	42,8
Melko hyvä	33,8
Kohtalainen	17,1
Melko huono	4,2
Huono	1,6
En osaa sanoa	0,1
Ei vastannut	0,4

Taustatekijä	Osuus (%)
Jaksaminen ennen eläkkeelle jäämistä	
Hyvä	33,3
Melko hyvä	36,1
Kohtalainen	21,8
Melko huono	6,6
Huono	1,7
En osaa sanoa	0,1
Ei vastannut	0,4
Sosioekonominen asema ^{rek} (vanhuuseläkettä edeltävän työn perusteella)	
Ylempi toimihenkilö	29,9
Alempi toimihenkilö	42,8
Työntekijä	24,2
Muu	3,2
Puoliso	
Ei	71,5
Kyllä	28,3
Ei vastannut	0,1
Kotitalouden tulot	
Alle 2 000 e/kk	25,7
2 000–2 699 e/kk	32,1
2 700–3 399 e/kk	21,7
3 400 e/kk tai enemmän	16,0
Ei vastannut	0,5
Työuran pituus ^{rek} (vanhuuseläkkeelle siirryttäessä)	
Alle 35 vuotta	13,9
35 v–39v 11kk	26,6
40v–44v 11kk	45,4
45 v tai enemmän	14,1

^{rek} = rekisteritieto

2.3 Työ, työolot ja sosiaaliset suhteet vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustalla

Tässä tutkimuksessa käydään läpi vastaajien näkemyksiä eläkettä edeltävästä työstä ja työoloista ja näiden merkityksestä (luku 3) sekä sosiaalisten suhteiden, terveydellisten tekijöiden ja vapaa-ajan vaikutuksesta (luku 4) eläkkeelle jäämiseen.

Ensimmäinen tarkasteltava kysymys koostuu 15 työtä ja työoloja kuvaavasta väitteestä, jotka on jaettu kolmeen ryhmään. Oma käsitys työstä -ryhmä sisältää väitteitä työn merkityksellisyydestä. Toinen ryhmä koostuu työn vaativuutta ja siinä tapahtuneita muutoksia kuvaavista väitteistä. Kolmantena ryhmänä käsitellään työilmapiiriä, vaikutusmahdollisuuksia ja työnantajan suhtautumista ikääntyneisiin työntekijöihin. Jokaisessa väitteessä vastaajien mielipidettä on mitattu 4-portaisella Likert-muuttujalla, jossa vaihtoehdot olivat Täysin samaa mieltä, Jokseenkin samaa mieltä, Jokseenkin eri mieltä ja Täysin eri mieltä. Lisäksi vaihtoehtona oli En osaa sanoa.

Kyselyssä selvitetään myös työtä ja työoloja kuvaavien tekijöiden merkitystä eläkkeelle jäämiseen. Tässä kysymyksessä vastausvaihtoehdot olivat Paljon, Melko paljon, Melko vähän, Vähän ja Ei lainkaan. Myös En osaa sanoa -vaihtoehto oli mahdollinen. Lisäksi tutkitaan sitä, kokevatko vastaajat, että olisivat voineet työnantajan puolesta jatkaa työssä pidempään.

Neljännessä luvussa tarkastellaan sosiaalisia ja terveydellisiä tekijöitä eläkkeelle jäämisen taustalla. Tutkimuksessa selvitetään, kuinka tärkeitä työpaikan sosiaaliset suhteet olivat ennen eläkkeelle jäämistä ja vaikuttivatko ne eläkkeelle jäämiseen. Merkitystä on mitattu 4-portaisella Likert-muuttujalla, jossa vastausvaihtoehtoina oli Erittäin tärkeitä, Melko tärkeitä, Ei kovin tärkeitä ja Ei lainkaan tärkeitä. Työpaikan sosiaalisten suhteiden vaikutusta eläkkeelle jäämiseen arvioitaessa oli mahdollista valita kolmesta vaihtoehdosta: Ei vaikuttanut, Vaikutti ja niiden vuoksi myöhensi eläkkeelle jäämistä ja Vaikutti, ja niiden vuoksi aikaisti eläkkeelle jäämistä. Myös En osaa sanoa -vaihtoehto oli mahdollinen.

Lisäksi neljännessä luvussa selvitetään vapaa-ajan ja harrastusmahdollisuuksien, oman ja lähiomaisten terveydentilan ja jaksamisen sekä lähiomaisten kanssa vietetyn ajan merkitystä eläkkeelle siirtymisen taustalla. Vastausvaihtoehtoja näihin asioihin liittyviin väitteisiin oli viisi: Paljon, Melko paljon, Melko vähän, Vähän ja Ei lainkaan. Myös En osaa sanoa ja Ei koske minua -vaihtoehdot olivat mahdollisia.⁴

4 Tulosten keskinäisessä vertailussa on hyvä huomioida, että työtä ja työoloja, työpaikan sosiaalisia suhteita ja niiden merkitystä, sekä vapaa-ajan, läheisten ihmissuhteiden ja oman tai läheisten terveydentilan merkitystä käsiteltiin erillisillä kysymyksillä, joiden vastausvaihtoehdot erosivat hieman toisistaan.

3 Työ ennen eläkkeelle jäämistä ja työolojen vaikutus eläkkeelle siirtymiseen

Työhön liittyvät ominaisuudet voivat vaikuttaa eläkkeelle siirtymiseen monin tavoin. Yhtäältä työn mielekkyys, sen tuoma merkityksellisyyden tunne ja yleensäkin suhtautuminen työhön tärkeänä osana omaa arkea voivat kannustaa jatkamaan työssä pidempään. Toisaalta työn vaativuus ja kuormitustekijät, raskaaksi koetut muutokset työnkuvassa tai organisaatiossa ja työilmapiirin haasteet voivat lisätä eläkkeelle siirtymisen houkuttelevuutta. Tässä osiossa tarkastellaan vanhuuseläkkeelle siirtyneiden näkemyksiä heidän eläkettä edeltävästä työstään ja siitä, ovatko nämä tekijät heijastuneet heidän eläkkeelle siirtymiseensä.

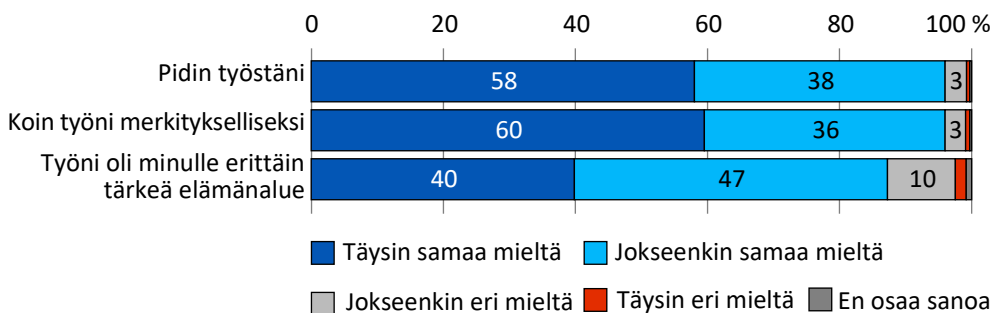
3.1 Oma käsitys työstä

Lähes kaikki vastaajat kertoivat pitäneensä työstänsä ja kokeneensa työnsä merkitykselliseksi (Kuvio 3.1). Noin 60 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja hieman alle 40 prosenttia jokseenkin samaa mieltä väitteiden ”Pidin työstäni” ja ”Koin työni merkitykselliseksi” kanssa. Vain muutama prosentti vastaajista oli eri mieltä väitteiden kanssa.

Lähes yhtä yleistä oli kokea työ erittäin tärkeäksi elämänalueeksi. Yhteensä 87 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen ”Työni oli minulle erittäin tärkeä elämänalue” kanssa. Yhteensä vain hieman yli 10 prosenttia vastaajista oli jokseenkin tai täysin eri mieltä.

Kuvio 3.1

Vastaukset väitteisiin, jotka koskevat eläkettä edeltävää omaa työtä, prosenttia.

Erot väestöryhmien välillä olivat pieniä kaikkien kolmen väitteen kohdalla. Jonkin verran eroja oli havaittavissa täysin ja jokseenkin samaa mieltä olevien osuuksissa. Jokseenkin tai täysin eri mieltä olevien osuudet olivat kaikissa väestöryhmissä erittäin pieniä.

Naiset, vanhempana vanhuuseläkkeelle siirtyneet, yli 3 000 euron eläkettä saavat sekä terveytensä ja jaksamisensa hyväksi kokevat olivat keskimääräistä useammin täysin samaa mieltä väitteen ”Pidin työstäni” kanssa (Kuvio 3.2). Eri mieltä väitteen kanssa olevia oli hieman enemmän niiden joukossa, jotka kokivat terveytensä ja jaksamisensa kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi. Koulutusasteen tai työskentelysektorin kohdalla mielipiteissä ei ollut eroja.

Työntekijöinä työskennelleet olivat täysin samaa mieltä hieman harvemmin kuin ylempinä ja alemmina toimihenkilöinä työskennelleet (Liitetaulukko L2.1). Työntekijöissä oli kuitenkin jokseenkin samaa mieltä olevia keskimääräistä enemmän, joten myönteisesti suhtautuvien osuus oli samalla tasolla kaikissa sosioekonomisissa ryhmissä. Korkeampituloisiin kotitalouksiin kuuluvat sekä pitkän, yli 45 vuoden työuran tehneet kertoivat keskimääräistä useammin pitävänsä työstään.

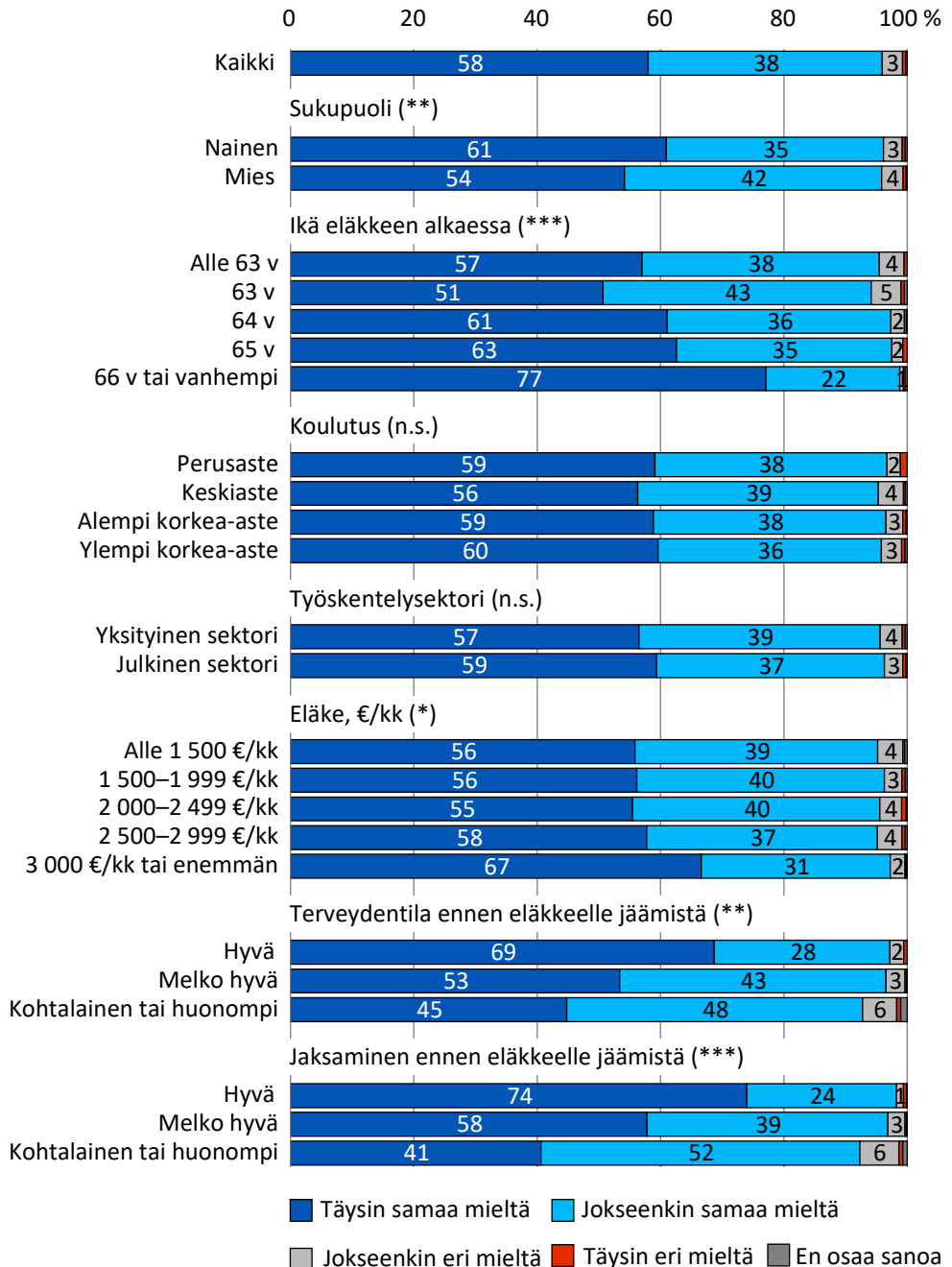
Väitteen ”Koin työni merkitykselliseksi” kanssa keskimääräistä useammin täysin samaa mieltä olivat naiset, vanhempana eläkkeelle siirtyneet, korkeaa eläkettä saavat ja terveytensä ja jaksamisensa hyväksi kokevat (Kuvio 3.3). Jos huomioidaan myös jokseenkin samaa mieltä olevat, myönteisesti väitteeseen suhtautuvien osuudet olivat suurin piirtein samalla tasolla kaikissa väestöryhmissä. Poikkeuksen tähän muodostivat terveydentilansa ja jaksamisensa kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi arvioineet, heistä hieman keskimääräistä suurempi osa suhtautui väitteeseen kielteisesti.

Toisin kuin ”Pidin työstäni” -väitteen kohdalla, työn merkityksellisyyttä koskevan väitteen kanssa täysin samaa mieltä olevien osuuksissa oli eroja myös koulutuksen ja työskentelysektorin kohdalla. Täysin samaa mieltä olevien osuus kasvoi koulutuksen kohdalla perusasteen suorittaneiden 52 prosentista ylempien korkeasteen suorittaneiden 70 prosenttiin.

Toimihenkilöammateissa toimineet arvioivat työnsä merkitykselliseksi hieman useammin kuin työntekijöinä työskennelleet (liitetaulukko L2.2). Työntekijätaustaisista hieman alle puolet oli täysin samaa mieltä väitteen ”Koin työni merkitykselliseksi” kanssa, kun ylempinä toimihenkilöinä työskennelleistä näin koki 69 prosenttia ja alemmina toimihenkilöinä työskennelleistä 60 prosenttia. Työntekijätaustaisista seitsemän prosenttia oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteen kanssa, toimihenkilötaustaisista vain pari prosenttia.

Kuvio 3.2

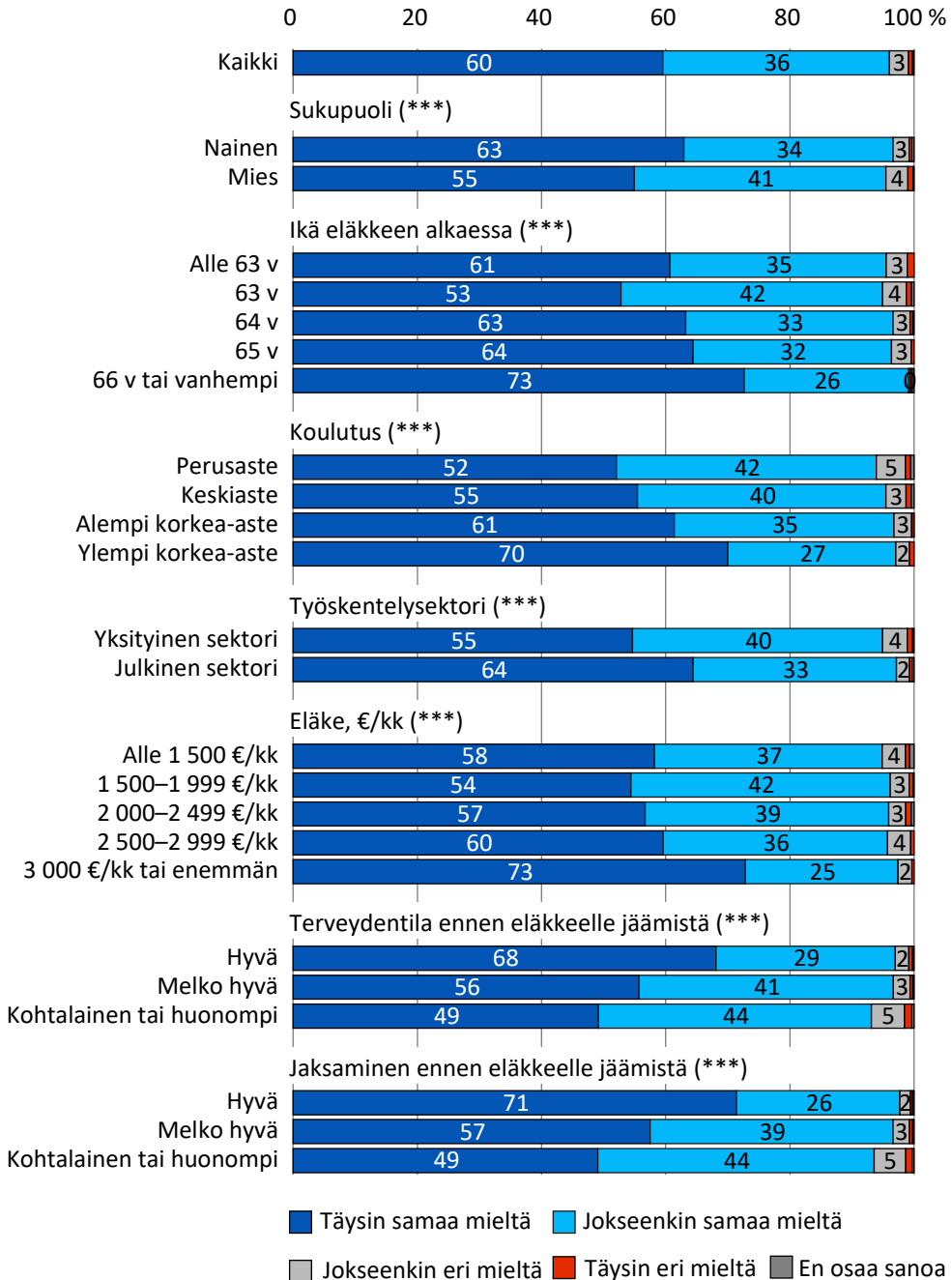
Käsitykset väitteestä ”Pidin työstäni” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Kuvio 3.3

Käsitykset väitteestä ”Koin työni merkitykselliseksi” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

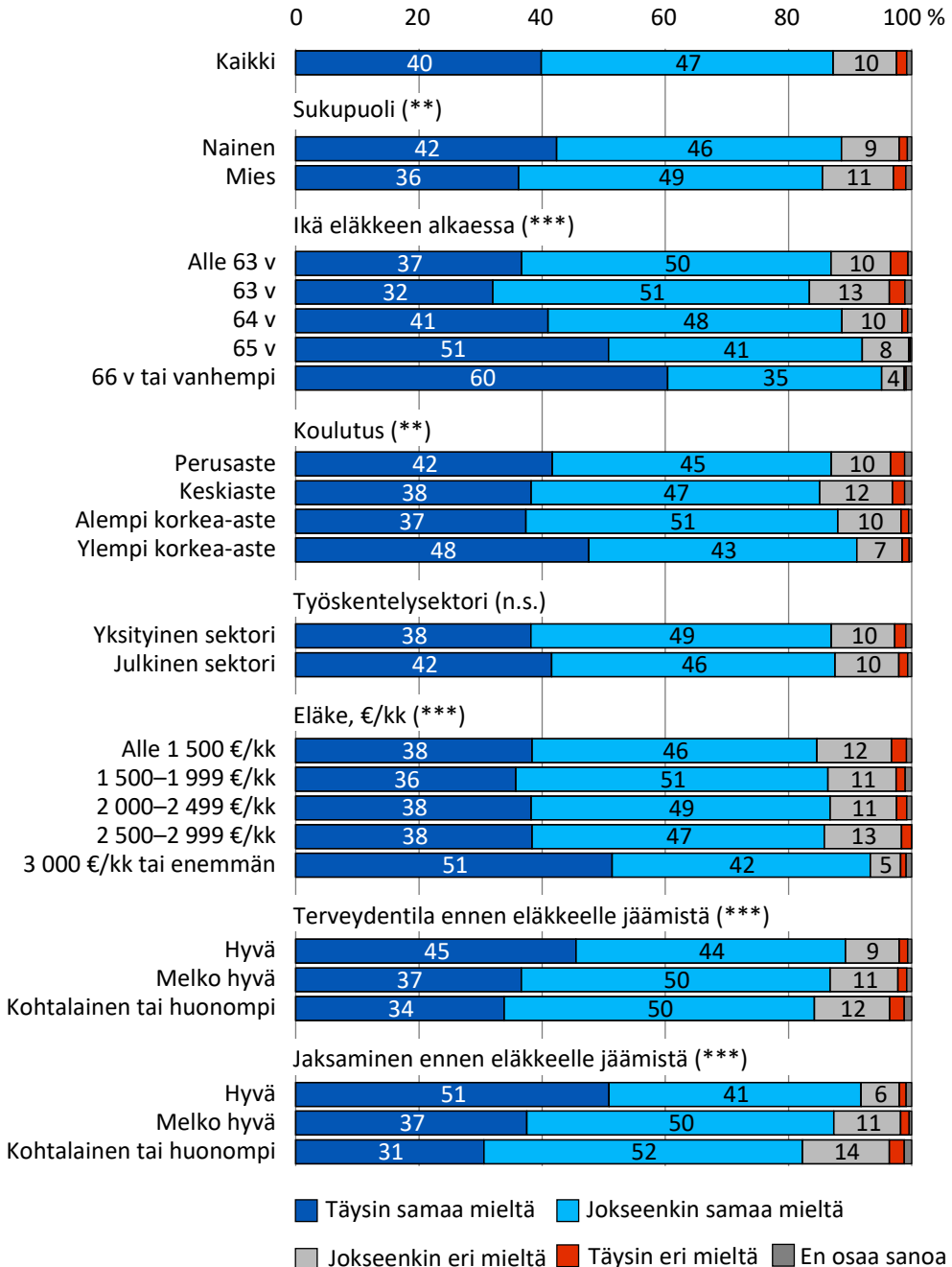

■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä
 ■ Jokseenkin eri mieltä ■ Täysin eri mieltä ■ En osaa sanoa

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Kuvio 3.4

Käsitykset väitteestä ”Työni oli minulle erittäin tärkeä elämän osa-alue” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä
 ■ Jokseenkin eri mieltä ■ Täysin eri mieltä ■ En osaa sanoa

Erojen tilastollinen merkitsevyyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Työn merkitystä kuvaavassa väitteessä ”Työni oli minulle erittäin tärkeä elämän osa-alue” oli hieman aiempia kysymyksiä enemmän väestöryhmittäisiä eroja myös eri mieltä olevien osuuksissa. Miehet, nuorempana eläkkeelle jääneet, keskiasteen koulutetut sekä terveys- ja jaksamishaasteita kokeneet olivat useammin eri mieltä väitteen kanssa (kuvio 3.4). Yli 3 000 euron eläkettä saavat, ylemmän korkea-asteen tutkinnon suorittaneet ja aikaisintaan 66-vuotiaina eläkkeelle siirtyneet erottuivat joukosta siten, että he pitivät keskimääräistä selvästi useammin työtään heille erittäin tärkeänä osa-alueena.

Vaikka suurin osa arvioi työnsä olleen heille erittäin tärkeä elämänalue, työntekijätehtävissä ja alempina toimihenkilöinä toimineiden kohdalla erimielisyys väitteen kanssa oli keskimääräistä yleisempää (Liitetaulukko L2.3). Korkeatuloisimpiin kotitalouksiin kuuluvat puolestaan olivat useammin täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen kanssa.

3.2 Työn vaativuus ja työssä tapahtuneet muutokset

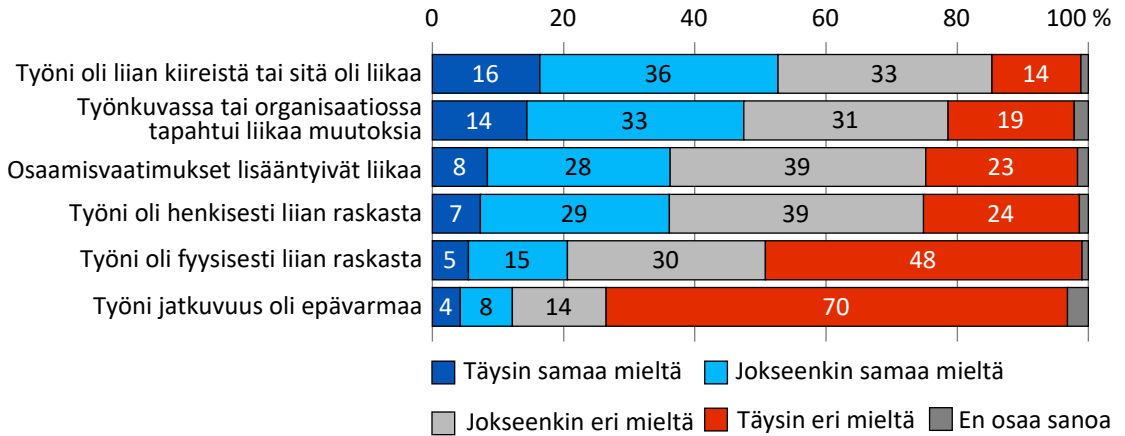
Käsityksiä eläkettä edeltävän työn vaativuudesta ja siinä tapahtuneista muutoksista kysyttiin kuuden väitteen avulla. Kysymykset koskivat kokeuksia eläkettä edeltäneen työn kiireisyydestä, työnkuvan ja organisaation muutoksista, osaamisvaatimusten lisääntymisestä, työn henkisestä ja fyysisestä raskaudesta sekä työn jatkuvuuteen liittyvästä epävarmuudesta.

Eniten vastauksissa nousi esiin työn kiireisyys ja työnkuvan tai organisaation muutokset (kuvio 3.5). Hieman yli puolet (52 %) vastaajista koki, että heidän työnsä ennen eläkkeelle siirtymistä oli ollut liian kiireistä tai että sitä oli ollut liikaa. Lähes yhtä suuri osa vastaajista (47 %) koki, että työnkuvassa tai organisaatiossa oli tapahtunut liikaa muutoksia. Toisaalta toinen puoli vastaajista oli eri mieltä näiden väitteiden kanssa.

Hieman yli kolmannes vastaajista (36 %) koki, että osaamisvaatimukset työssä olivat lisääntyneet liikaa. Täysin samaa mieltä väitteen kanssa oli kahdeksan prosenttia vastaajista. Työn henkisesti liian raskaaksi kokeneiden osuus oli samalla tasolla. Sen sijaan työn fyysisesti liian raskaaksi kokeneita oli vähemmän, 20 prosenttia vastaajista. Harvinaisinta väitteistä oli pitää työn jatkuvuutta epävarmana: 12 prosenttia vastaajista oli väitteen kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä, kun täysin eri mieltä olevia 70 prosenttia.

Kuvio 3.5

Vastaukset väitteisiin, jotka koskevat eläkettä edeltävän työn vaativuutta ja siinä tapahtuneita muutoksia, prosenttia.

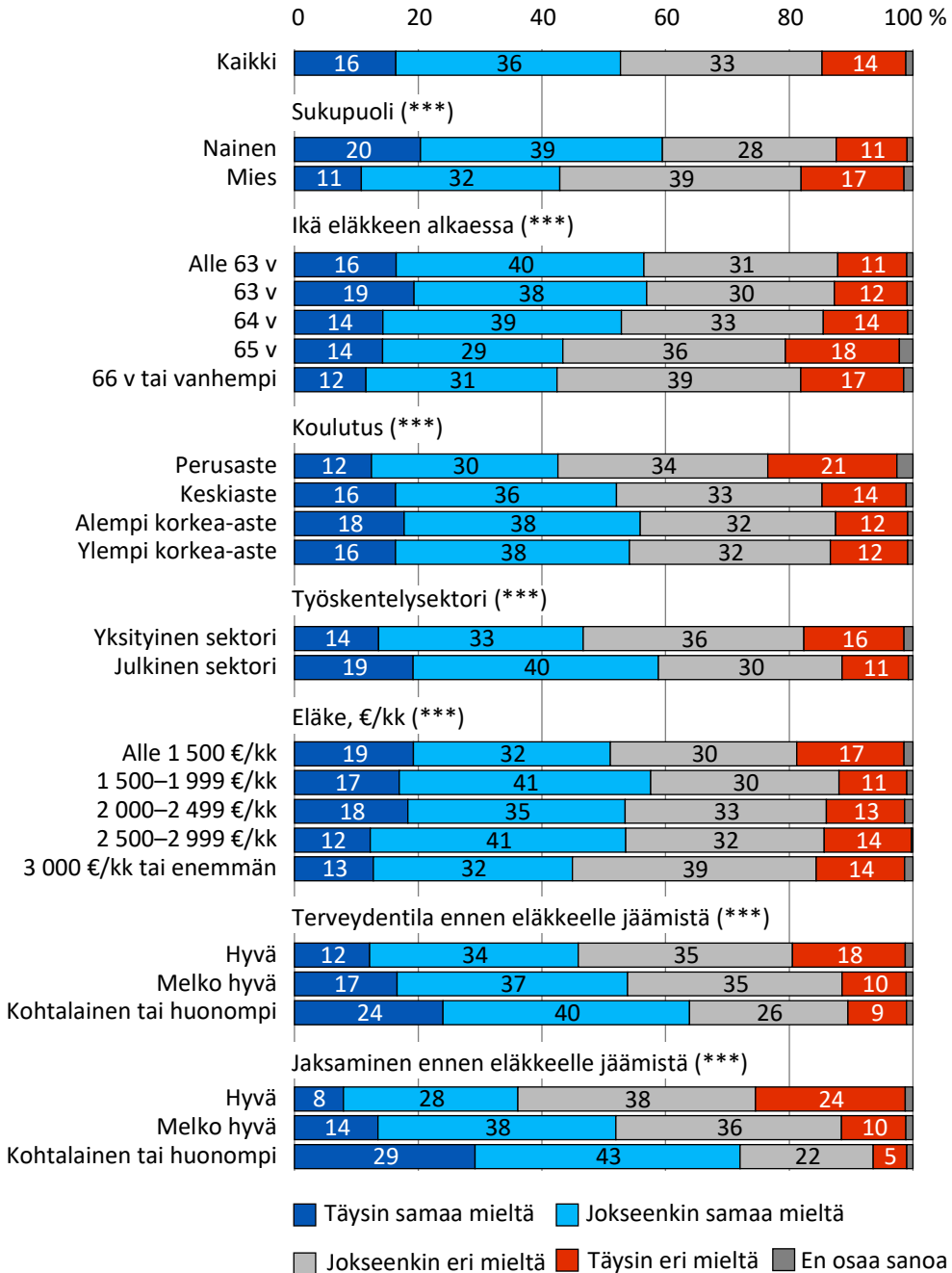
Väestöryhmittäin tarkasteltuna työn liian kiireiseksi tai työn määrän liian suureksi kokeneita oli keskimääräistä enemmän naisten, julkisella sektorilla työskennelleiden sekä terveydentilansa ja jaksamisensa kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi kokeneiden joukossa (Kuvio 3.6). Sektori- ja sukupuolikohtaiset erot kuvastavat osittain naisten suurempaa osuutta julkisella sektorilla.

Korkeintaan perusasteen koulutuksen suorittaneiden, yli 3 000 euron eläkettä saavien joukossa, 65-vuotiaana tai sitä vanhempana eläkkeelle jääneiden sekä terveytensä ja jaksamisensa hyväksi kokeneiden kohdalla työn kiireiseksi kokeminen oli keskimääräistä harvinaisempaa.

Työnkuvassa tai organisaatiossa liikaa muutoksia keskimääräistä useammin kokivat tapahtuneen naiset, nuorempana eläkkeelle siirtyneet, alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneet ja julkisella sektorilla työskennelleet (kuviot 3.7). Naisista ja julkisella sektorilla työskennelleistä yli puolet koki työnkuvassa tai organisaatiossa tapahtuneen liikaa muutoksia. Etenkin alle 63-vuotiaana eläkkeelle siirtyneissä kokemus muutoksista oli yleinen. Liikaa muutoksia kokeneiden osuus laski sitä matalammaksi, mitä vanhempana oli siirtynyt eläkkeelle.

Kuvio 3.6

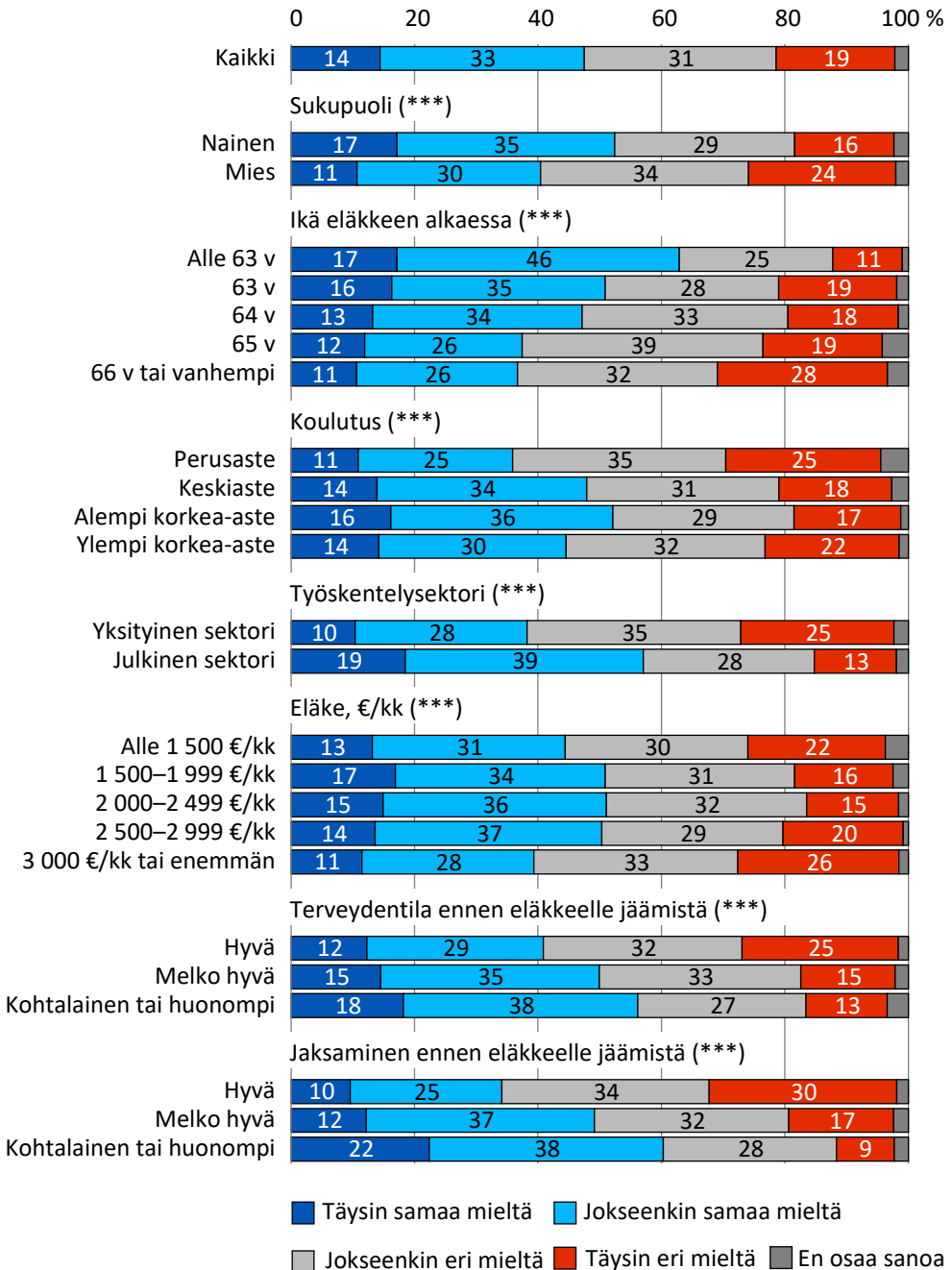
Käsitykset väitteestä ”Työni oli liian kiireistä tai sitä oli liikaa” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Kuvio 3.7

Käsitykset väitteestä ”Työnkuvassa tai organisaatiossa tapahtui liikaa muutoksia” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Myös terveydentila ja jaksaminen näkyivät mielipiteissä, jotka koskivat työnkuvan tai organisaation muutoksia eläkettä edeltävässä työssä. Hyväksi terveytensä ja jaksamisensa eläkkeelle siirtymisen aikaan arvioineet ajattelivat harvemmin, että työnkuvassa tai organisaatiossa oli tapahtunut liikaa muutoksia. Heikommaksi terveytensä ja jaksamisensa arvioineet taas olivat kokeneet näin useammin.

Naiset, nuorempana eläkkeelle jääneet, julkisella sektorilla työskennelleet sekä terveydentilansa ja jaksamisensa kohtalaiseksi tai sitä heikommaksi arvioineet kokivat keskimääräistä useammin osaamisvaatimusten työssä lisääntyneen liikaa (kuvio 3.8). Ero samaa mieltä väitteen kanssa olevien osuuksissa sukupuolten ja työskentelysektoreiden välillä oli yli 10 prosenttiyksikköä.

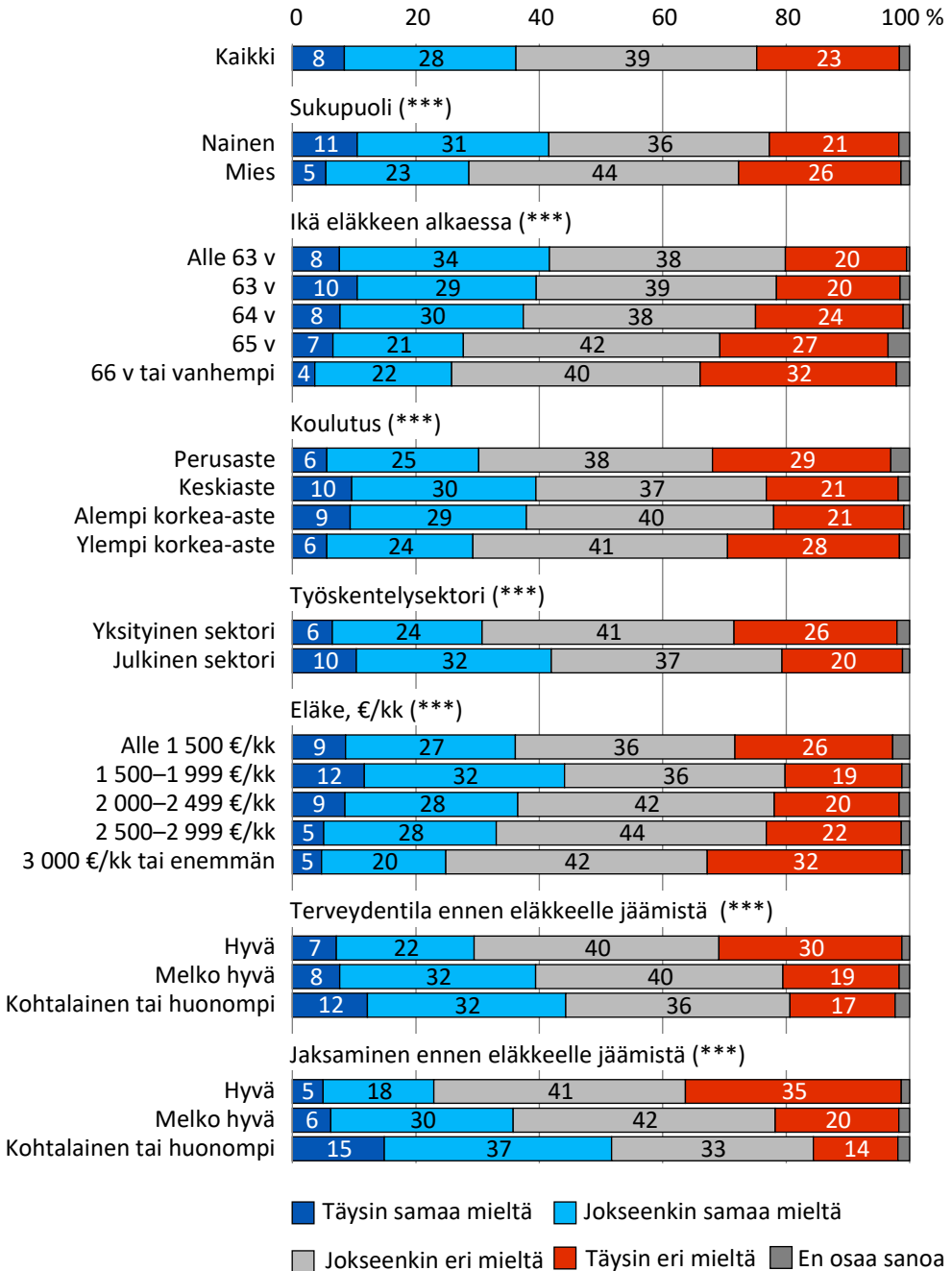
Sen sijaan vanhempana eläkkeelle jääneet, perusasteen tai ylemmän korkea-asteen suorittaneet, korkeaa eläkettä saavat sekä ne, jotka arvioivat terveydentilansa ja jaksamisensa olleen hyvä olivat kokeneet keskimääräistä harvemmin osaamisvaatimusten lisääntyneen liikaa.

Kokemukset sekä työn kiireisyydestä ja muutoksista työnkuvassa tai organisaatiossa, että osaamisvaatimusten lisääntymisestä olivat yleisempiä toimihenkilönä toimineilla kuin työntekijänä työskennelleillä (liitetaulukot L2.4–L2.6). Koetun kiireisyyden ja työnkuvassa tai organisaatiossa tapahtuneiden liiallisten muutosten kohdalla erot samaa mieltä olevien työntekijätaustaisten ja toimihenkilötaustaisten välillä olivat noin 10 prosenttiyksikköä, osaamisvaatimusten kohdalla hieman pienemmät.

Työ oli koettu henkisesti liian raskaaksi keskimääräistä useammin naisten, julkisella sektorilla työskennelleiden ja nuorempana eläkkeelle jääneiden joukossa (kuvio 3.9). Kokemus työn henkisestä raskaudesta oli sitä harvinaisempi, mitä vanhempana vastaaja oli jäänyt eläkkeelle. Alle 63-vuotiaina eläkkeelle jääneistä työnsä henkisesti liian raskaaksi oli kokenut hieman alle puolet vastaajista, kun 66-vuotiaana ja sitä vanhempana eläkkeelle jääneistä näin ajatteli noin neljännes. Koulutuksen ja eläkkeen määrän kohdalla erot olivat pienehköjä. Sen sijaan terveydentilan ja jaksamisen kokemukset olivat selvästi yhteydessä työn henkiseen raskauteen. Kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi jaksamisensa arvioineista yli puolet koki työnsä olleen henkisesti liian raskasta, kun hyväksi jaksamisensa arvioineista näin koki joka viides.

Kuvio 3.8

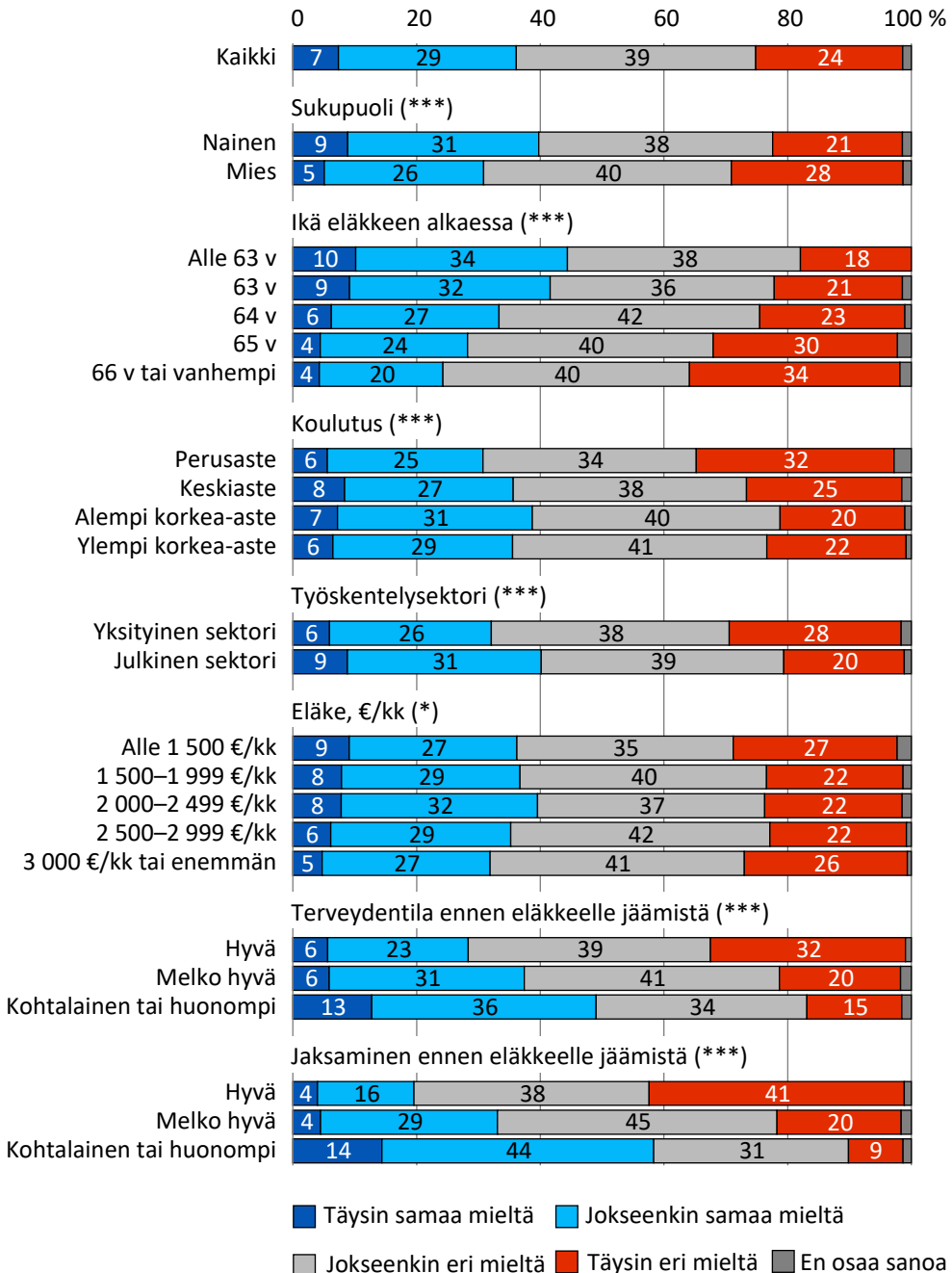
Käsitykset väitteestä ”Osaamisvaatimukset lisääntyivät liikaa” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Kuvio 3.9

Käsitykset väitteestä ”Työni oli henkisesti liian raskasta” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:

n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

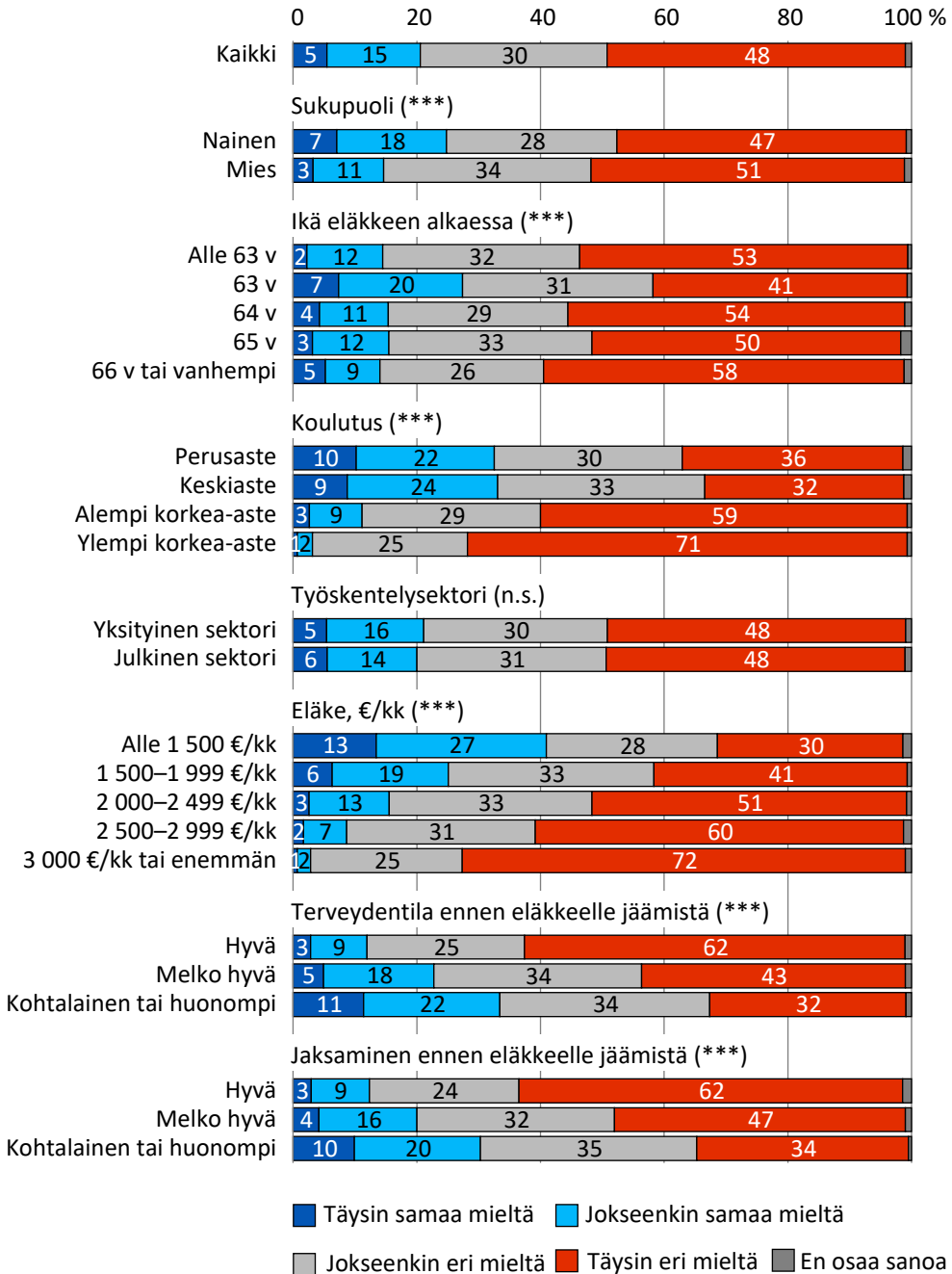
Työn kokeminen fyysisesti liian raskaaksi oli yleisempää erityisesti matalammin koulutettujen, matalampaa eläkettä saavien sekä terveydentilansa ja jaksamisensa kohtalaiseksi tai tätä heikommaksi arvioineiden kohdalla (kuvio 3.10). Käsitys korostui myös tasan 63-vuotiaana (pääasiassa alimassa eläkeiässään) eläkkeelle siirtyneiden kohdalla, kun muun ikäisenä eläkkeelle siirtyneillä kokemus työn fyysisestä raskaudesta oli harvinaisempi.

Toimihenkilöinä työskennelleet olivat kokeneet työnsä henkisesti raskaaksi työntekijätehtävissä toimineita useammin, kun työn fyysiseksi raskaaksi kokeminen oli taas yleisempää työntekijätehtävissä työskennelleiden kohdalla (liitetaulukot L2.7–L2.8). Työntekijätehtävissä toimineet olivat kokeneet työnsä fyysisesti liian raskaana (40 %) selvästi useammin kuin alemmina (20 %) tai ylempinä toimihenkilöinä (5 %) työskennelleet. Työn henkisesti liian raskaaksi kokemisessa erot eläkettä edeltäneiden ammatti-asemien välillä olivat pienemmät.

Kokemusta eläkettä edeltävän työn jatkuvuudesta kartoitettiin väittämällä ”Työn jatkuvuus oli epävarmaa”. Valtaosa (70 %) vastaajista oli väittämän kanssa täysin eri mieltä, toisin sanoen he eivät kokeneet lainkaan epävarmuutta työn jatkuvuudesta. Nimitämme heitä ”työn jatkuvuudesta varmoiksi”. Eläkettä edeltävän työn jatkuvuutta varmana pitäneissä korostuvat naiset, korkeasti koulutetut ja julkisella sektorilla työskennelleet (kuvio 3.11). Sektoreiden välillä eroa oli paitsi samaa mieltä olevien osuuksissa, myös täysin eri mieltä olevien osuuksissa: neljä viidestä julkisella sektorilla työskennelleistä koki olleensa varma työnsä jatkuvuudesta, kun yksityisellä sektorilla työskennelleistä näin koki kolme viidestä. Työnsä jatkuvuudesta varmojen osuus kasvoi myös koulutuksen mukana 15 prosenttiyksikköä.

Kuvio 3.10

Käsitykset väitteestä ”Työni oli fyysisesti liian raskasta” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

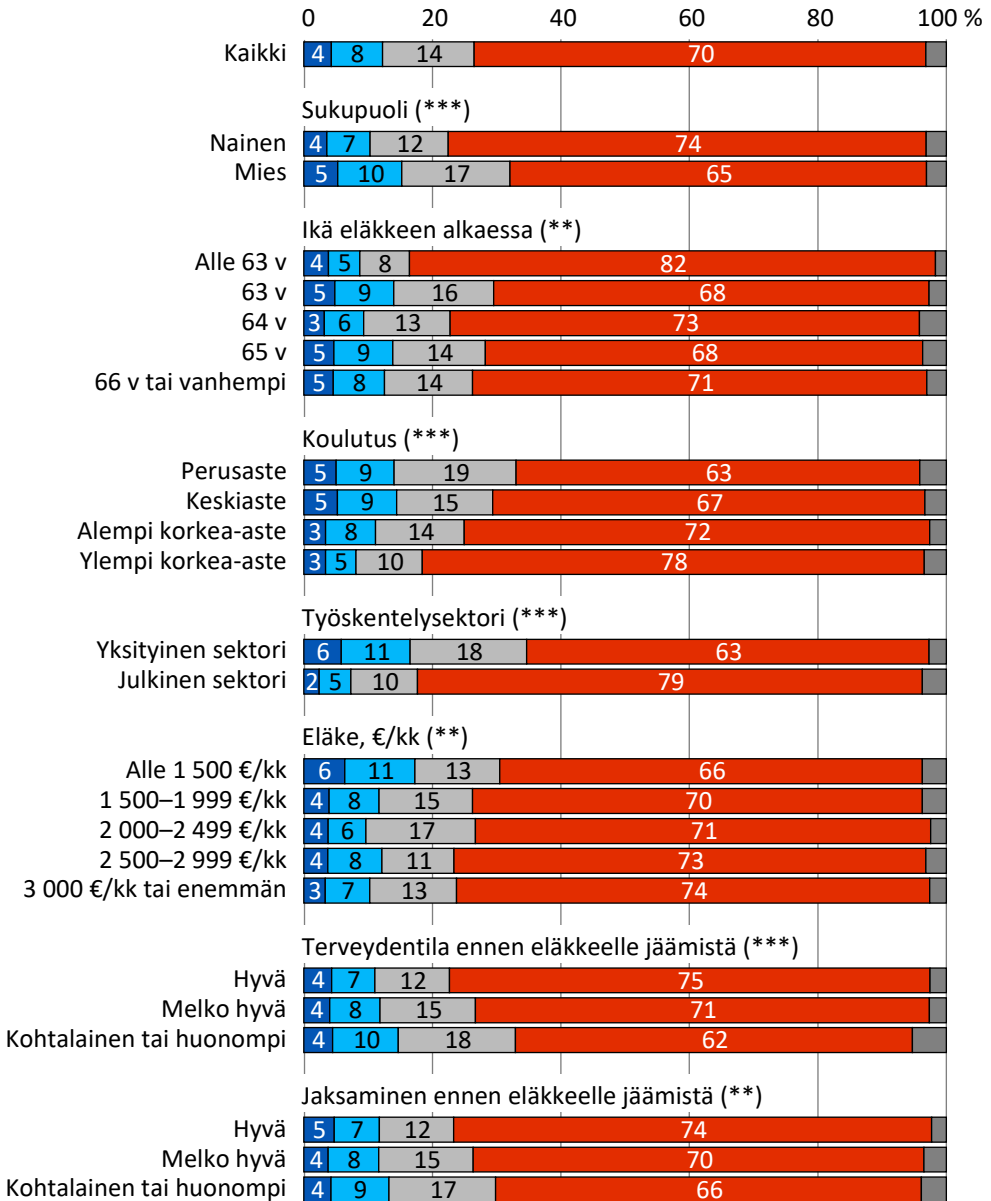

■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä
 ■ Jokseenkin eri mieltä ■ Täysin eri mieltä ■ En osaa sanoa

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Kuvio 3.11

Käsitykset väitteestä ”Työni jatkuvuus oli epävarmaa” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä
 ■ Jokseenkin eri mieltä ■ Täysin eri mieltä ■ En osaa sanoa

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

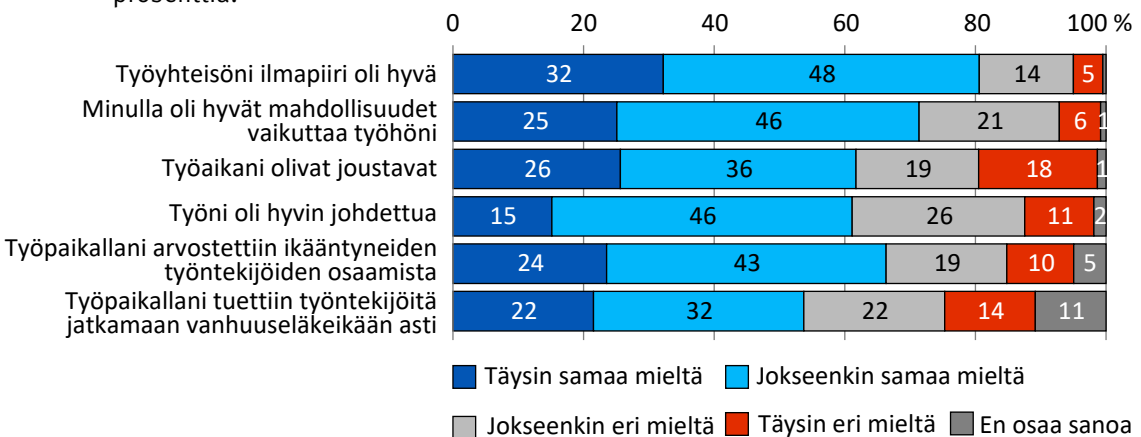
3.3 Työilmapiiri, vaikutusmahdollisuudet ja suhtautuminen ikääntyneisiin työntekijöihin

Käsityksiä työpaikan työilmapiiristä, vaikutusmahdollisuuksista työhön ja työnantajan suhtautumisesta ikääntyneisiin työntekijöihin kysyttiin kuuden väitteen avulla. Työyhteisön ilmapiiriä arvioitiin yleisesti ottaen positiivisesti. Neljä viidestä vastaajasta oli täysin (32 %) tai jokseenkin samaa mieltä (48 %) siitä, että työyhteisön ilmapiiri oli ollut hyvä (kuvio 3.12). Monella oli myös ollut vaikutusmahdollisuuksia omaan työhönsä; mahdollisuuksiaan vaikuttaa työhön piti hyvänä enemmistö (71 %) vanhuuseläkkeelle siirtyneistä.

Reilu 60 prosenttia tutkituista oli sitä mieltä, että työajat olivat olleet joustavat. Tämä kysymyksen osalta oli myös eniten täysin eri mieltä olevia: joka viides vastasi olevansa täysin eri mieltä väitteen kanssa. Kolme viidestä (61 %) piti aikaisempaa työtään hyvin johdettuna. Toisaalta samaan aikaan liki 40 prosenttia arvioi, että johtamisessa oli ollut puutteita.

Kuvio 3.12

Vastaukset väitteisiin, jotka koskevat eläkettä edeltävän työpaikan ilmapiiriä, vaikutusmahdollisuuksia työhön ja suhtautumista ikääntyneisiin työntekijöihin, prosenttia.

Lähes 70 prosenttia vastaajista oli kokenut, että työpaikalla arvostettiin ikääntyneiden työntekijöiden osaamista. Kuitenkin 30 prosenttia oli sitä mieltä, että ikääntyneiden osaamista ei ollut arvostettu. Vanhuuseläkkeelle siirtyneiltä kysyttiin myös, tuettiinko työpaikallanne työntekijöitä jatkamaan työssään vanhuuseläkeikään. Hieman yli puolet ajatteli, että tukea

jatkamiseen oli saatu. Toisaalta reilu kolmannes työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneistä tunsikin, että työpaikalla ei ollut tuettu eläkeikään saakka jatkamista. Tämän kysymyksen osalta oli myös eniten epätietoisuutta, joka kymmenes ei osannut sanoa mielipidettään asiasta.

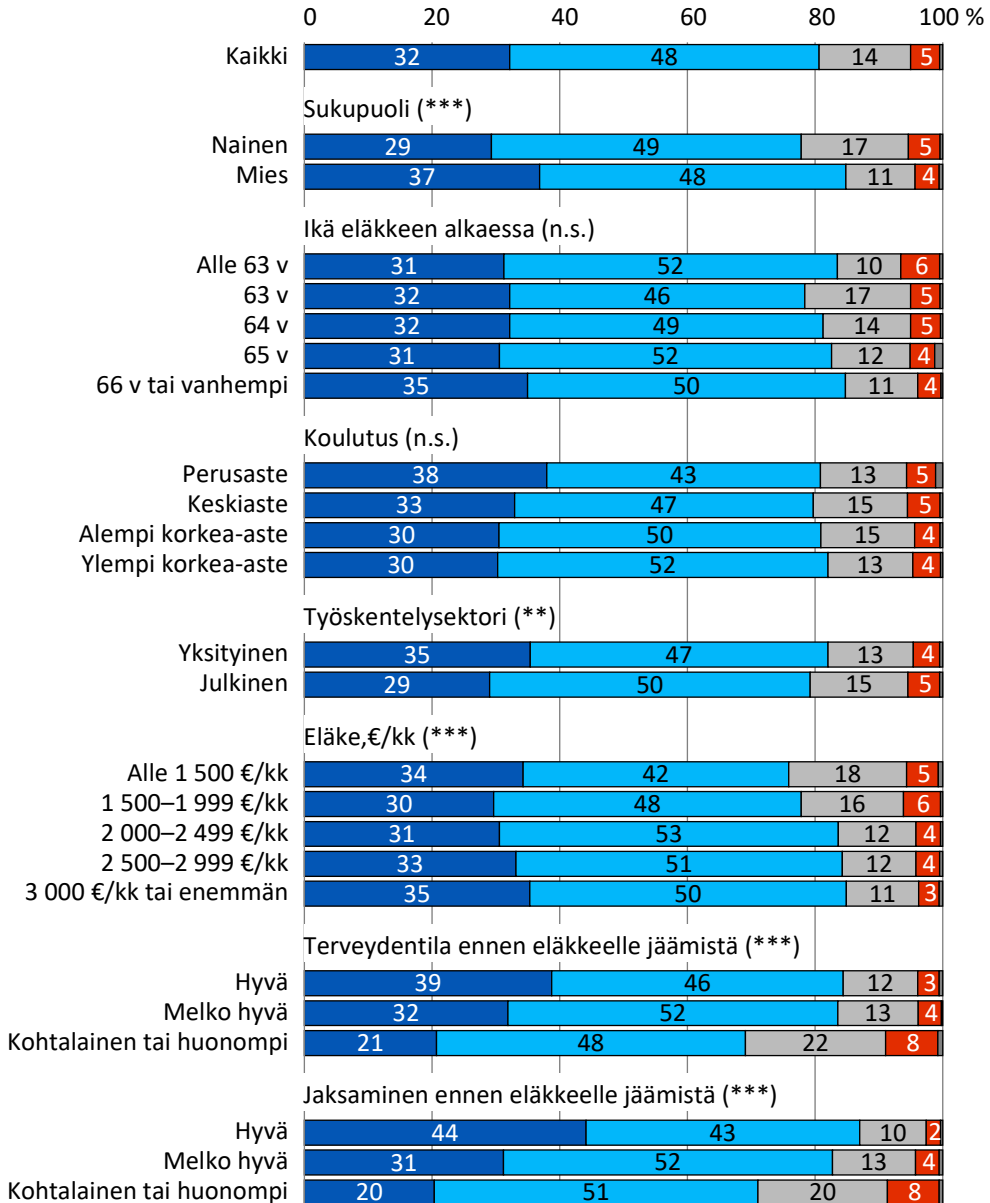
Sukupuoli oli yhteydessä kokemukseen työilmapiiristä (kuvio 3.13). Miehet kokivat työilmapiirin olleen hyvä naisia useammin. Eläkkeelle jäämisikä ja koulutus eivät olleet yhteydessä siihen, millaiseksi työilmapiiri oli koettu. Sen sijaan työskentelysektorin mukaan arvio ilmapiiristä vaihteli. Yksityisellä sektorilla työskennelleet arvioivat julkisella sektorilla työskennelleitä useammin työyhteisön ilmapiirin olleen hyvä.

Eläkkeen taso oli yhteydessä mielipiteeseen työyhteisön ilmapiiristä. Ne, jotka kuuluvat kahteen alimpaan eläkeluokkaan, arvioivat työilmapiirin olleen huono hieman keskimääräistä useammin. Ylimpiin eläkeluokkiin kuuluvat puolestaan tunsivat ilmapiirin olleen hyvä hieman keskimääräistä useammin.

Terveystila ja jaksaminen ennen eläkkeelle jäämistä heijastuivat arvioon työilmapiiristä. Hyväksi terveytensä ja jaksamisensa kokeneilla arvio työilmapiiristä oli muita positiivisempi. Sen sijaan ne, joilla eläkkeelle jäämistä edeltävä terveys tai jaksaminen oli kohtalainen tai huonompi, olivat selvästi keskimääräistä useammin sitä mieltä, että työilmapiiri ei ollut ollut hyvä. Myös ne, joilla kotitalouden tulot olivat pienimmät, arvioivat työilmapiiriä muita kielteisemmin, samoin lyhyen työuran tehneet (liitetaulukko L2.10).

Kuvio 3.13

Käsitykset väitteestä ”Työyhteisöni ilmapiiri oli hyvä” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä
 ■ Jokseenkin eri mieltä ■ Täysin eri mieltä ■ En osaa sanoa

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Myös kokemus vaikutusmahdollisuuksista työhön vaihteli sukupuolen mukaan (kuvio 3.14). Miehet tunsivat huomattavasti naisia useammin, että heillä oli ollut hyvät mahdollisuudet vaikuttaa työhönsä. Myös eläkkeelle jäämisikä heijastui tähän kokemukseen: mitä vanhempana vastaaja oli jäänyt eläkkeelle, sitä useammin vaikutusmahdollisuudet työhön arvioitiin hyväksi.

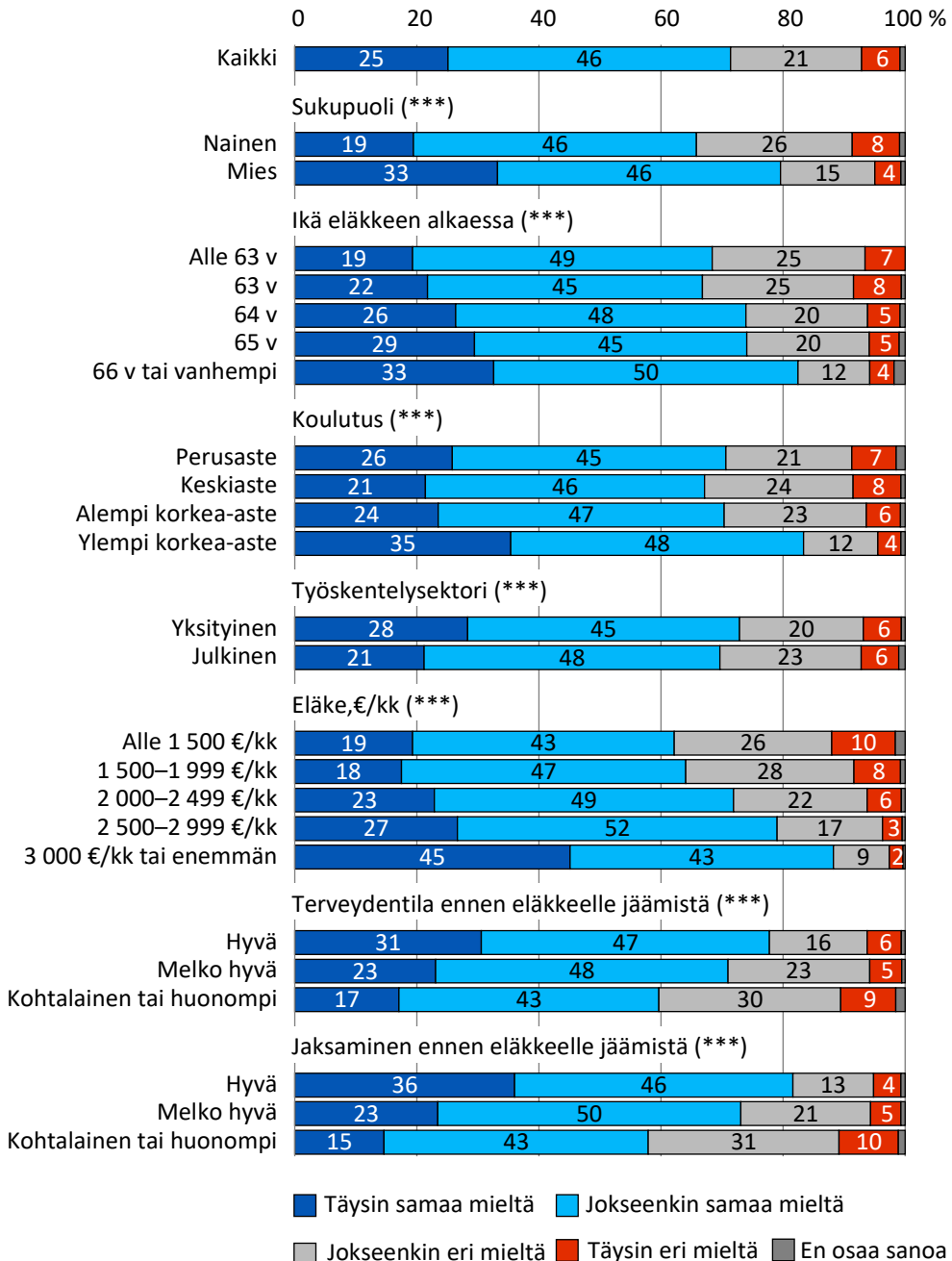
Ylemmän korkea-asteen koulutetut kokivat muita useammin, että vaikutusmahdollisuudet työhön olivat olleet hyvällä tasolla. Yksityisellä sektorilla vaikutusmahdollisuudet arvioitiin julkista sektoria paremmiksi. Eläkkeen määrä näkyi vastauksissa: myönteinen kokemus vaikutusmahdollisuuksista työhön oli sitä yleisempi, mitä suurempi vastaajan eläke oli.

Eläkkeelle jäämistä edeltävä terveydentila ja jaksaminen olivat myös yhteydessä arvioon vaikutusmahdollisuuksista. Ne, jotka olivat kokeneet terveytensä ja jaksamisensa hyväksi, arvioivat keskimääräistä useammin vaikutusmahdollisuutensa olleen olleet hyvät. Sen sijaan ne, joilla terveys tai jaksaminen ennen eläkkeelle jäämistä oli ollut kohtalainen tai huonompi, olivat muita useammin sitä mieltä, että omaan työhön ei ollut voinut vaikuttaa.

Ylempinä toimihenkilöinä työskennelleet ja kotitalouden tuloiltaan ylimpään tuloluokkaan kuuluvat arvioivat muita useammin, että heidän vaikutusmahdollisuutensa työhön olivat olleet hyvät (liitetaulukko L2.11). Alimpaan kotitalouden tuloluokkaan kuuluvat puolestaan olivat useammin sitä mieltä, että vaikutusmahdollisuuksia työhön ei juuri ollut ollut.

Kuvio 3.14

Käsitykset väitteestä ”Minulla oli hyvät mahdollisuudet vaikuttaa työhöni” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:

n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Sukupuoli heijastui myös työaikojen joustavaksi kokemiseen (kuvio 3.15). Miehet olivat selvästi naisia useammin täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että työajoissa oli ollut joustoa. Myös eläkkeelle jäämisikä oli yhteydessä mielipiteeseen työaikojen joustavuudesta. Nuorimpana, alle 63-vuotiaana, eläkkeelle jääneet kertoivat muita useammin, että työajat eivät olleet joustaneet. Sen sijaan 64-vuotiaana tai vanhempana eläkkeelle jääneillä kokemus työaikojen joustavuudesta oli muita positiivisempi.

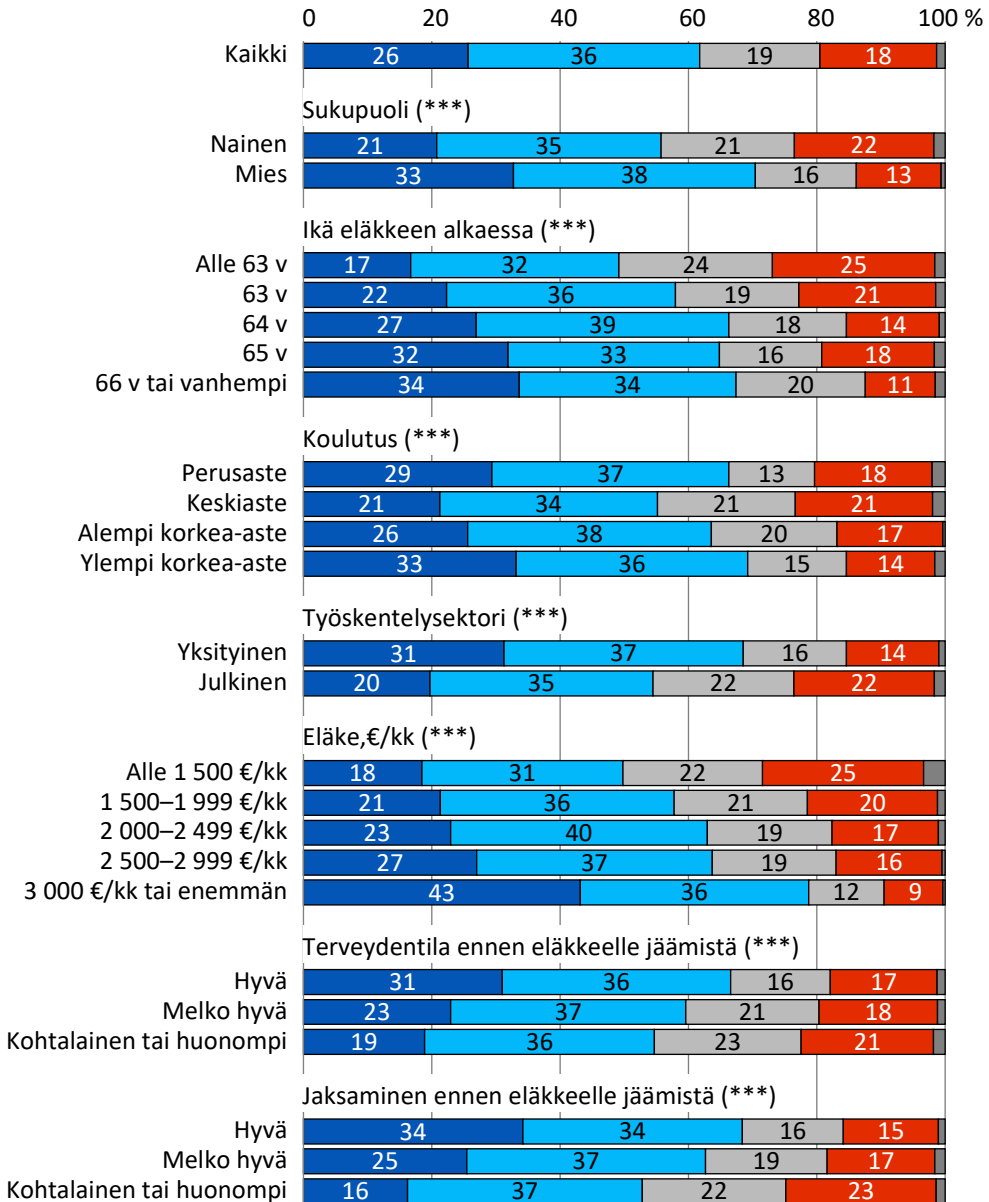
Koulutustaso heijastui vastauksiin siten, että yhtäältä perusasteen koulutetut ja toisaalta ylemmän korkea-asteen koulutetut olivat muita useammin sitä mieltä, että työajat olivat joustaneet. Yksityisellä sektorilla työskennelleet arvioivat työajat joustavammiksi kuin julkisella sektorilla työskennelleet. Mitä korkeampi eläkkeen taso oli, sitä useammin työaikojen koettiin joustaneen.

Näkemyks työaikojen joustavuudesta vaihteli terveyden ja jaksamisen mukaan. Paremmaksi terveydentilansa ja jaksamisensa arvioineet katsoivat työaikojensa olleen joustavia keskimääräistä useammin. Huonommaksi terveytensä ja jaksamisensa kokeneista puolestaan keskimääräistä suurempi osa oli sitä mieltä, että työajoissa ei ollut ollut joustoa.

Ylempinä toimihenkilöinä työskennelleillä työajat olivat joustaneet muita useammin, kun taas työntekijäammateissa toimineet kokivat työaikojen joustaneen muita harvemmin (liitetaulukko L2.12). Arvio työaikojen joustavuudesta oli yleisempi niillä, joilla kotitalouden tulot olivat suuremmat. Myös työuran pituudella oli merkitystä: lyhimmän työuran tehneet olivat muita useammin sitä mieltä, että työajat eivät olleet joustaneet.

Kuvio 3.15

Käsitykset väitteestä ”Työaikani olivat joustavat” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä

■ Jokseenkin eri mieltä ■ Täysin eri mieltä ■ En osaa sanoa

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

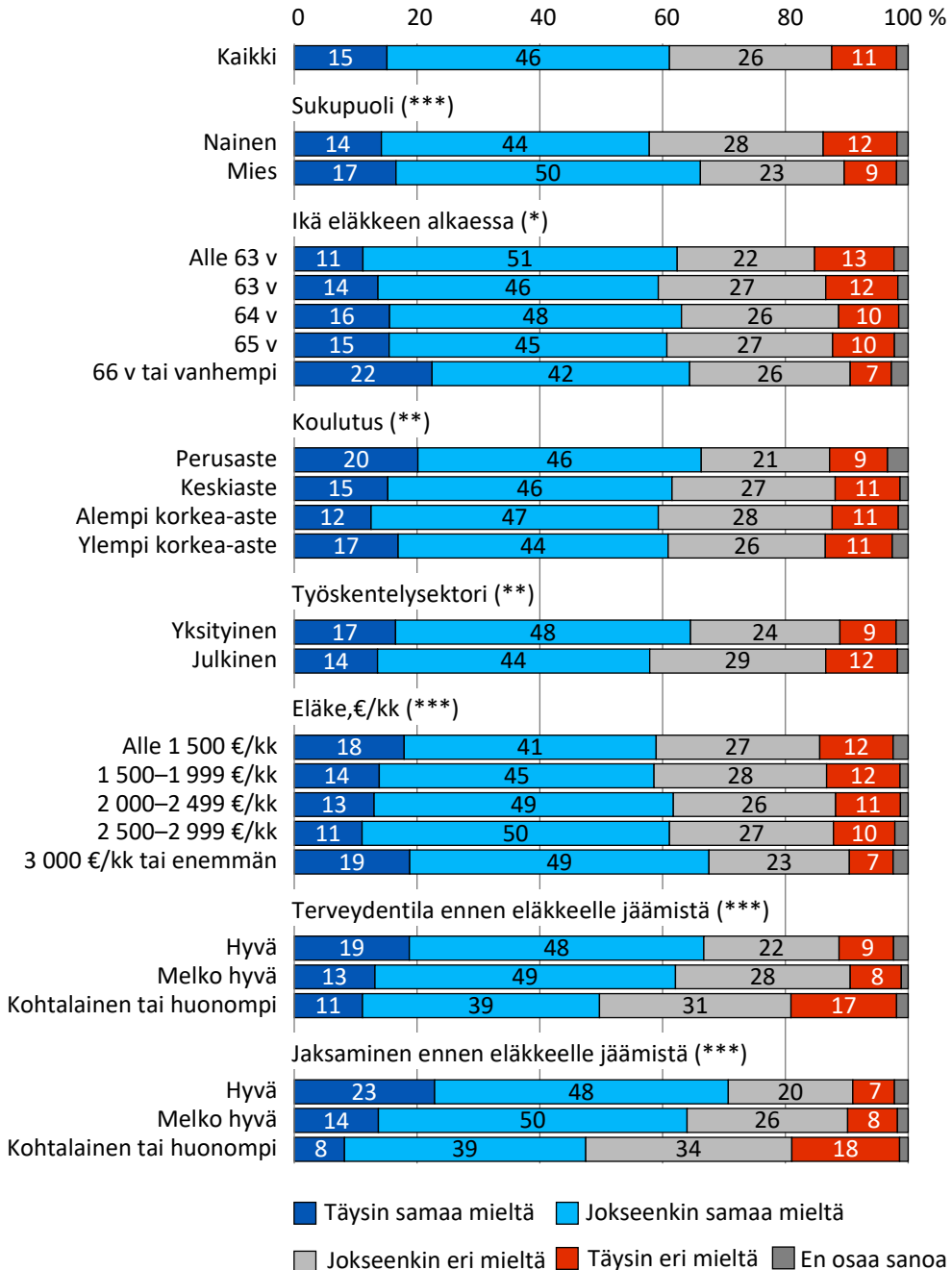
Miehet arvioivat naisia useammin, että heidän työnsä oli ollut hyvin johdettua (kuvio 3.16). Eläkkeelle jäämisiän suhteen näkemykset johtamisen laadusta vaihtelivat melko vähän. Kuitenkin 66-vuotiaana tai vanhempana eläkkeelle jääneet olivat nuorempana vanhuuseläkkeelle siirtyneitä useammin täysin samaa mieltä siitä, että työ oli ollut hyvin johdettua ja vastaa- vasti harvemmin täysin eri mieltä asiasta. Alle 63-vuotiaana eläkkeelle jää- neillä tilanne oli päinvastainen.

Perusasteen koulutetut arvioivat johtamista muita koulutustasoja positiivisemmin. Myös työskentelysektori oli yhteydessä näkemykseen johtami- sesta: yksityisellä sektorilla työskennelleet kokivat julkisella sektorilla työskennelleitä useammin, että työn johtaminen oli ollut hyvää. Ylimpään, yli 3 000 euron, eläkeluokkaan kuuluvista muita suurempi osa piti työtään hyvin johdettuna. Pitkän työuran tehneet olivat hieman muita useammin sitä mieltä, että työ oli ollut hyvin johdettua, mutta erot eivät olleet suuret (liitetaulukko L2.13).

Terveydentila ja jaksaminen ennen eläkkeelle jäämistä heijastuivat myös arvioon johtamisen laadusta. Hyväksi terveytensä ja jaksamisensa arvioi- neet olivat keskimääräistä useammin sitä mieltä, että työ oli ollut hyvin johdettua. Kohtalaiseksi tai huonoksi terveytensä ja jaksamisensa kokeneet arvoivat puolestaan keskimääräistä useammin, että johtamisessa oli ollut puutteita.

Kuvio 3.16

Käsitykset väitteestä ”Työni oli hyvin johdettua” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

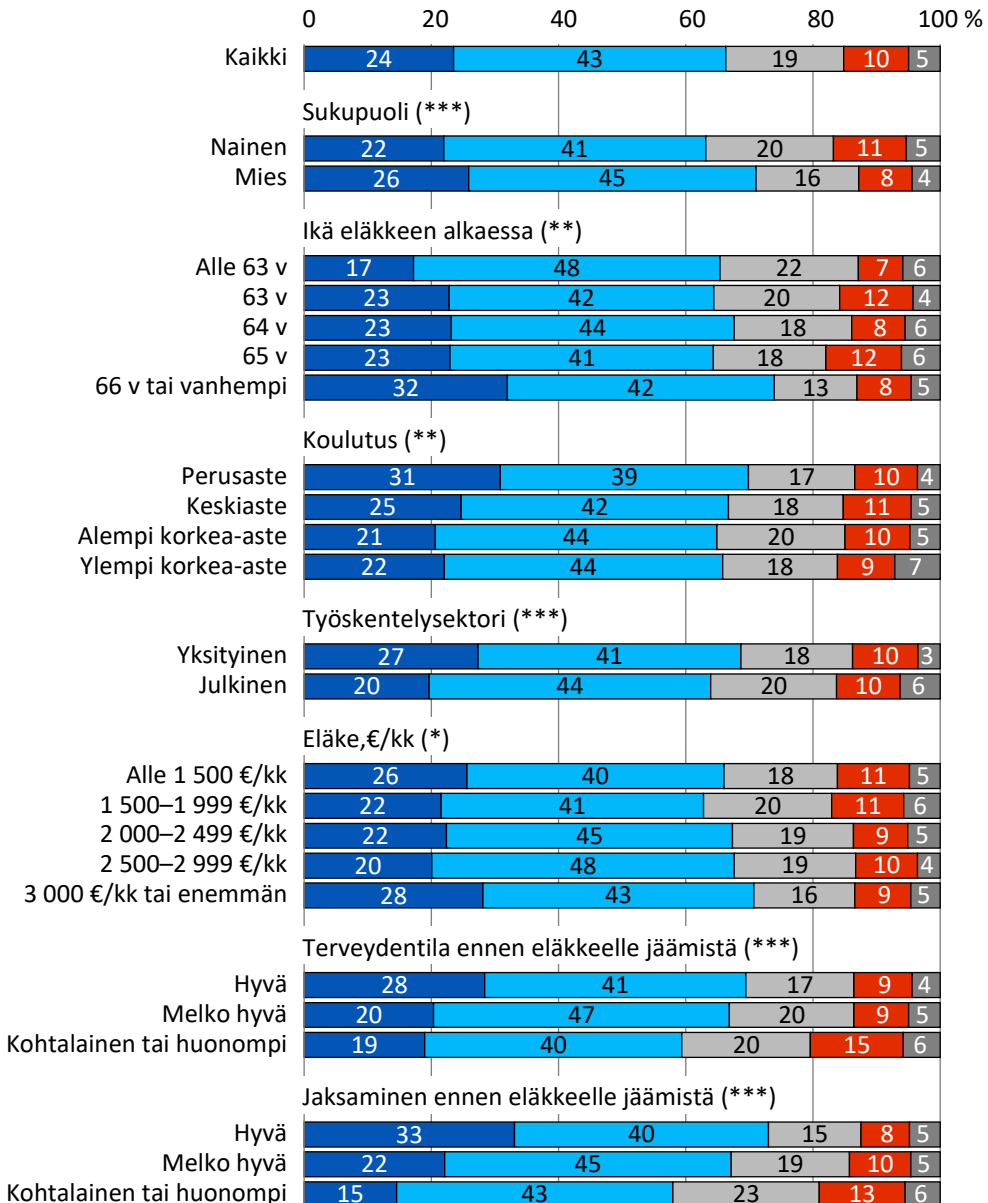
Miehet olivat naisia useammin täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että työpaikalla oli arvostettu ikääntyneiden työntekijöiden osaamista (kuvio 3.17). Myös eläkeiän mukaan oli vaihtelua: 66-vuotiaana tai vanhempana eläkkeelle jääneet kokivat muita useammin ikääntyneiden työntekijöiden osaamista arvostetun.

Näkemykset työntekijöiden osaamisen arvostamisesta eivät juurikaan eronneet koulutuksen mukaan. Kuitenkin perusasteen koulutetut arvioivat asiaa hieman muita useammin positiivisesti. Myöskään työskentelysektorin suhteen arviot ikääntyneiden osaamisen arvostamisesta eivät vaihdelleet kovin paljoa, vaikkakin yksityisellä sektorilla työskennelleistä hieman julkisella sektorilla työskennelleitä suurempi osa oli samaa mieltä väitteen kanssa. Korkeimpaan, yli 3 000 euron, eläkeluokkaan kuuluvat olivat jonkin verran muita useammin sitä mieltä, että ikääntyneiden osaamista oli arvostettu, mutta erot muihin eläkeluokkiin olivat varsin pienet. Työntekijäammateissa työskennelleet kokivat hieman muita useammin, että ikääntyneiden työntekijöiden osaamista oli arvostettu, mutta erot eivät olleet suuret (liitetaulukko L2.14).

Kokemus ikääntyvien työntekijöiden osaamisen arvostamisesta vaihteli terveydentilan ja jaksamisen mukaan. Ne, joilla arvio terveydestä tai jaksamisesta ennen eläkkeelle jäämistä oli ollut kohtalainen tai huonompi, kertoivat muita useammin, että ikääntyneiden osaamista ei ollut arvostettu työpaikalla.

Kuvio 3.17

Käsitykset väitteestä ”Työpaikallani arvostettiin ikääntyneiden työntekijöiden osaamista” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

■ Täysin samaa mieltä ■ Jokseenkin samaa mieltä
 ■ Jokseenkin eri mieltä ■ Täysin eri mieltä ■ En osaa sanoa

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

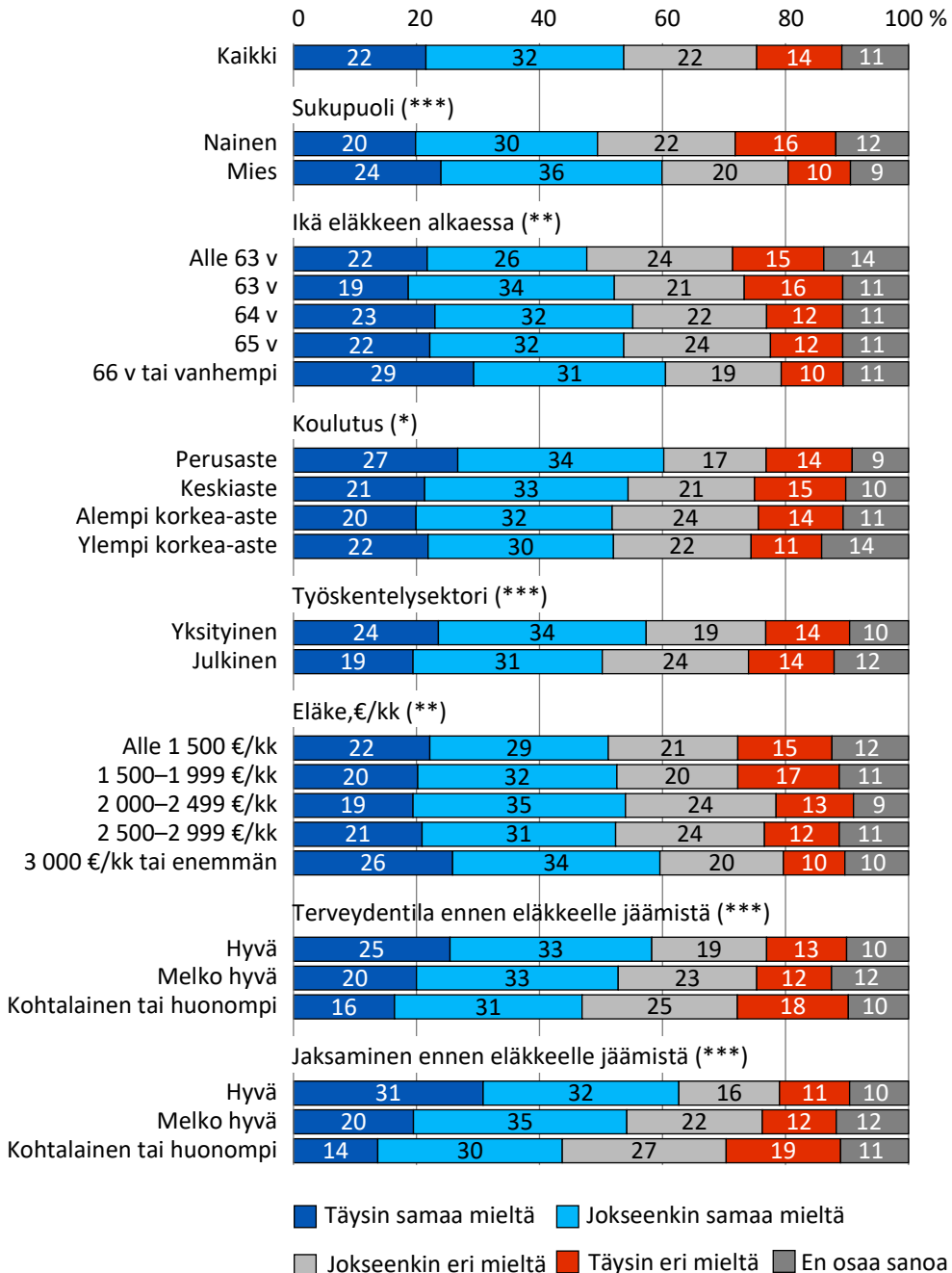
Miehet olivat naisia useammin täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen ”Työpaikallani tuettiin työntekijöitä jatkamaan vanhuuseläkeikään asti” kanssa (kuvio 3.18). Myös eläkkeelle jäämisikä heijastui näkemykseen tästä asiasta. Ne, jotka olivat jääneet eläkkeelle alle 63-vuotiaana kokivat useammin, että tukea jatkamiseen ei ollut saatu tai eivät osanneet arvioida asiaa. Sen sijaan 66-vuotiaana tai vanhempana eläkkeelle jääneistä muita suurempi osa oli sitä mieltä, että työpaikalla oli tuettu jatkamaan vanhuuseläkeikään saakka.

Arvio tuen saamisesta vaihteli vain vähän koulutuksen mukaan. Kuitenkin perusasteen koulutetut vastasivat muita koulutustasoja useammin, että työpaikalla oli tuettu työntekijöitä jatkamaan vanhuuseläkeikään asti. Yksityisellä sektorilla työskennelleet kokivat saaneensa tukea julkista sektoria useammin. Myös ylimpään eläkeluokkaan kuuluvista muita suurempi osuus oli sitä mieltä, että vanhuuseläkeikään jatkamista oli tuettu. Pitkän työuran tehneet arvioivat hieman keskimääräistä useammin jatkamiselle saatua tukea positiivisesti, mutta erot eivät olleet suuria (liitetaulukko L2.15).

Terveydentila ja jaksaminen näkyivät arvioissa niin, että ne, jotka olivat kokeneet terveytensä tai jaksamisensa hyväksi ennen eläkkeelle jäämistä, tunsivat keskimääräistä useammin, että tukea jatkamiseen oli saatu. Kohdallaiseksi tai huonommaksi terveytensä arvioineet puolestaan olivat keskimääräistä useammin eri mieltä asiasta.

Kuvio 3.18

Käsitykset väitteestä ”Työpaikallani tuettiin työntekijöitä jatkamaan vanhuuseläkekään asti” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

3.4 Työhön ja työoloihin liittyvien tekijöiden merkitys eläkkeelle jäämiseen

Kyselyssä työstä eläkkeelle siirtyneitä pyydettiin arvioimaan, missä määrin työhön ja työoloihin liittyvät tekijät vaikuttivat heidän eläkkeelle jäämiseensä. Noin 40 prosentilla työstä eläkkeelle siirtyneistä työhön ja työoloihin liittyvät tekijät olivat vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen paljon tai melko paljon (kuvio 3.19). Vähäisempi merkitys työllä ja työoloilla oli ollut 35 prosentilla eläkkeelle siirtyneistä. Liki neljännes vastasi, että nämä tekijät eivät olleet vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen lainkaan.

Naiset olivat miehiä useammin sitä mieltä, että työ ja työolot olivat vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen paljon tai melko paljon. Eläkkeelle jäämisen mukaan kokemus vaihteli siten, että ne, jotka olivat jääneet eläkkeelle 63-vuotiaana, kertoivat muita useammin työllä ja työoloilla olleen merkitystä eläkkeelle jäämisen taustalla. Mitä vanhempana eläkkeelle oli jääty, sitä harvemmin työolojen oli koettu vaikuttaneen eläkkeelle jäämiseen.

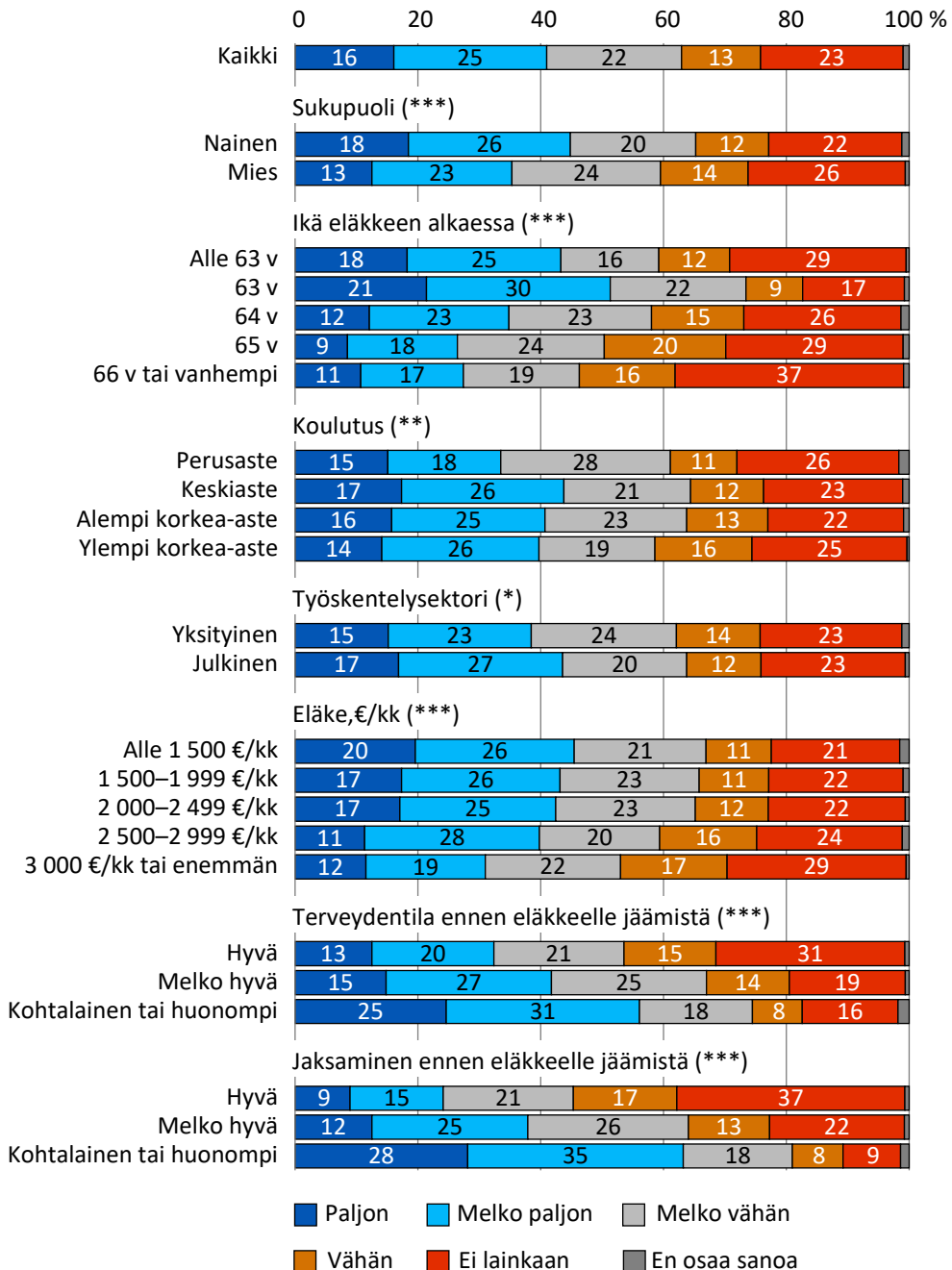
Mielipide työn ja työolojen merkityksestä eläkkeelle jäämisen taustalla vaihteli myös koulutuksen mukaan. Perusasteen koulutetuilla eläkkeelle jäämisen syyt liittyivät työhön harvemmin kuin korkeammilla koulutustasoilla. Myös työskentelysektorin suhteen oli pieniä eroja: julkisella sektorilla työskennelleet kokivat hieman yksityistä sektoria useammin, että työolot olivat vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen paljon tai melko paljon.

Eläketaso oli yhteydessä työn ja työolojen merkitykseen eläkkeelle jäämisessä. Matalaa eläkettä saavista (alle 1 500 euroa/kk) keskimääräistä useampi arvioi, että työhön ja työoloihin liittyvät tekijät olivat vaikuttaneet heidän eläkkeelle jäämiseensä paljon tai melko paljon. Suurimpia eläkkeitä saavista (3 000 euroa/kk tai yli) puolestaan keskimääräistä harvempi koki työhön ja työoloihin liittyvien tekijöiden olleen eläkkeelle jäämisen syynä. Sama havainto pätee kotitalouden tuloihin (liitetaulukko L2.16).

Ne, jotka arvioivat terveydentilansa tai jaksamisensa ennen eläkkeelle jäämistään kohtalaiseksi tai huonommaksi, olivat selvästi useammin sitä mieltä, että työhön ja työoloihin liittyvät tekijät olivat vaikuttaneet eläkkeelle jäämisen taustalla paljon tai melko paljon. Hyväksi terveytensä ja jaksamisensa kokeneet puolestaan kertoivat muita useammin, että työhön liittyvät tekijät olivat vaikuttaneet vain vähän tai eivät olleet vaikuttaneet lainkaan eläkkeelle jäämiseen.

Kuvio 3.19

Vastaukset kysymykseen ”Kuinka paljon työhön ja työoloihin liittyvät tekijät vaikuttivat eläkkeelle jäämiseen?” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

3.5 Käsitys työnantajan suhtautumisesta työssä jatkamiseen

Työntekijä voi lain mukaan valita itse vanhuuseläkkeelle siirtymisen ajankohdan joustavan eläkeiän⁵ puitteissa. Työntekijällä on tavanomainen työlainsäädännön irtisanomissuoja joustavan eläkeiän yläkäräjaan saakka. Työnantajan suhtautuminen työssä jatkamiseen, mikäli se on tiedossa, voi kuitenkin vaikuttaa työntekijän päätökseen.

Työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneistä 73 prosenttia koki, että olisi työnantajan puolesta voinut jatkaa työssä pitempään (kuvio 3.20). Vastausten perusteella vanhuuseläkkeelle siirtymisen ajoitus oli valtaosalle ollut oma valinta ja heillä olisi halutessaan ollut mahdollisuus jatkaa työssä. Vastaajista 15 prosenttia kertoi, ettei heillä ollut tiedossa työnantajan kantaa, mikä viittaa siihen, että työnantaja ei ollut vaikuttanut päätökseen. Kuitenkin 11 prosenttia oli kokenut, että työnantaja ei halunnut hänen enää jatkavan työssä.

Naiset ovat kokeneet hieman miehiä useammin, että työnantaja oli suhtautunut kielteisesti työssä jatkamiseen. Miehet puolestaan naisia useammin eivät tieneet työnantajan kantaa. Työnantajalla oli ollut kielteinen kanta työssä jatkamiseen erityisesti niissä tilanteissa, kun työntekijä oli jäänyt eläkkeelle varhain, alle 63-vuotiaana, tai tavallista myöhemmin, 66-vuotiaana tai vanhempana. 66-vuotiaana tai vanhempana eläkkeelle jääneistä jopa neljännes oli sitä mieltä, että työnantaja ei ollut halunnut heidän jatkavan pitempään.⁶

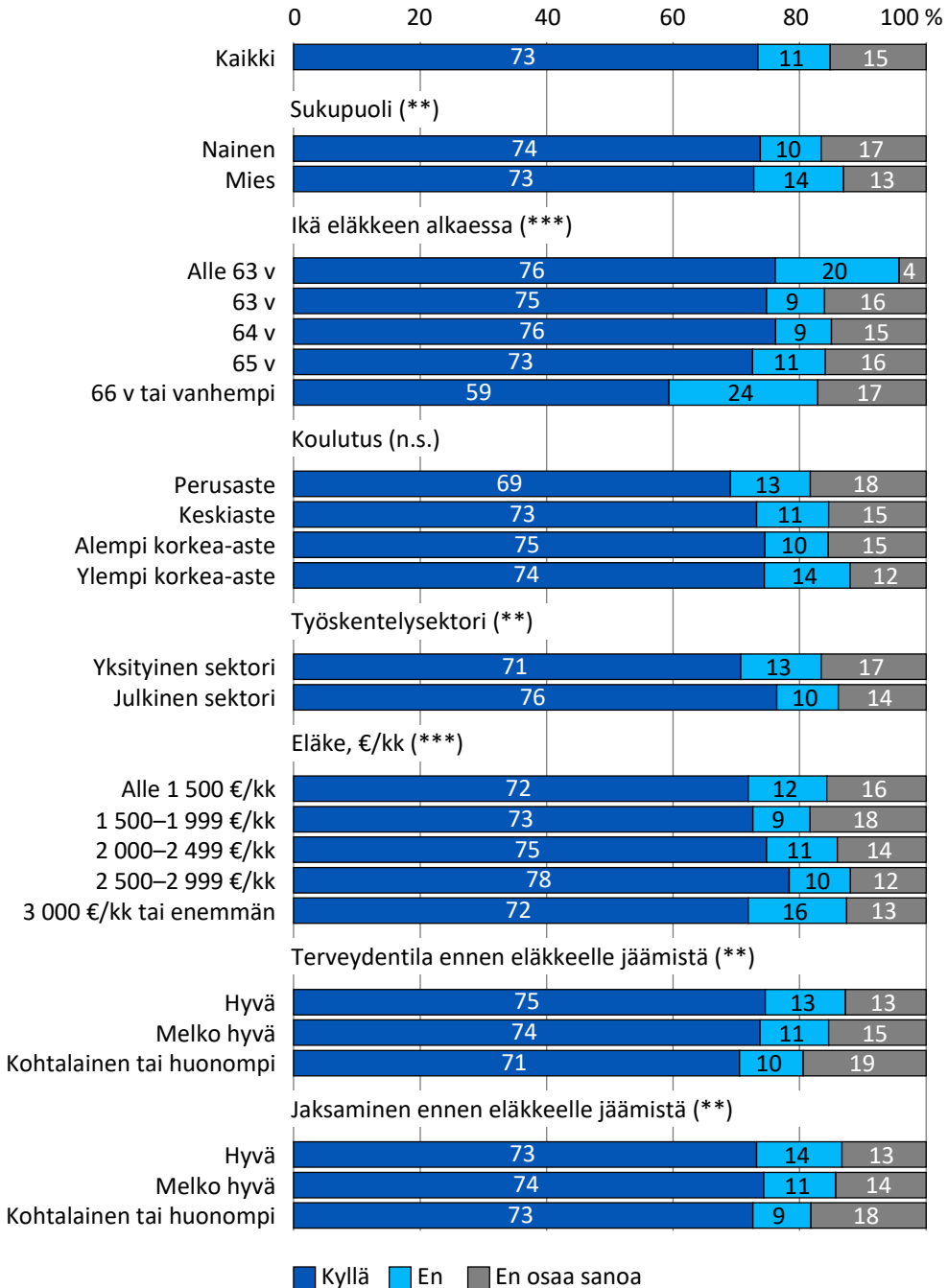
Vastaajien koulutustaso ei ollut yhteydessä siihen, mitä mieltä työnantaja oli ollut työssä jatkamisesta. Työnantajasektorien välinen ero oli vähäinen. Yksityisellä sektorilla työskennelleet kokivat hieman harvemmin, että heidän työnantajansa oli suhtautunut myönteisesti työssä jatkamiseen.

5 Vanhuuseläkkeen alaikäraja on sidottu syntymävuoteen. Vuoden 2017 eläkeuudistuksen yhteydessä sovittiin vanhuuseläkeiän noususta asteittain 63:sta 65 ikävuoteen, jonka jälkeen eläkeiän muutos sidotaan elinajan odotteeseen. Yleisen vanhuuseläkeiän lisäksi pääasiassa julkisella sektorilla työskentelevillä voi olla voimassa ammatillinen tai henkilökohtainen eläkeikä, joka eroaa yleisestä vanhuuseläkeiästä. Ammatilliset eläkeiät ovat 63 vuoden ikää alempia ja henkilökohtaiset eläkeiät sijoittuvat ikävälille 63–65 vuotta.

6 Yksityiskohtaisempi tarkastelu iän mukaan osoittaa, että kokemus siitä, ettei olisi voinut jatkaa työnantajan puolesta yleistyy etenkin niillä, jotka ovat olleet vähintään 67-vuotiaita vanhuuseläkkeelle siirtyessään.

Kuvio 3.20

Vastaukset kysymykseen ”Olisitteko työnantajan puolesta voinut jatkaa työssä pidempään?” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

■ Kyllä ■ En ■ En osaa sanoa

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Ne työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneet, joiden eläke oli 2 500–2 999 euroa kuukaudessa, kokivat muita useammin, että työnantaja oli suhtautunut myönteisesti työssä jatkamiseen. Sitä vastoin 3 000 euroa tai enemmän eläkettä kuukaudessa saavat kokivat muita useammin, että työnantaja ei ollut halunnut heidän jatkavan pitempään. He olivatkin muita useammin jo jatkaneet pitkään työssä ja siirtyneet eläkkeelle alinta vanhuuseläkeikää myöhemmin.

Koettu terveydentila sekä jaksaminen ennen eläkkeelle jäämistä olivat yhteydessä siihen, millaisena työnantajan suhtautuminen työssä jatkamiseen koettiin, mutta erot olivat suuruudeltaan vähäisiä. Ne, jotka arvioivat terveydentilansa tai jaksamisensa heikommaksi, kertoivat muita useammin, että työnantajan kanta ei ollut ollut heillä tiedossa. Tämä voi viitata siihen, että terveydentila on ollut heillä siinä määrin määräävä tekijä eläkkeelle siirtymisessä, ettei työnantajan kannalla ole ollut merkitystä.

Lisäksi vastaajat, joilla ei ollut puolisoa tai jotka kyselyn ajankohtana kuuluivat kotitalouden tulojen suhteen pienituloisimpaan ryhmään, olivat muita harvemmin sitä mieltä, että olisivat työnantajan puolesta voineet jatkaa työssä pitempään (liitetaulukko L2.17). Sitä vastoin he kertoivat muita useammin, että työnantajan kanta ei ollut ollut heillä tiedossa.

4 Sosiaaliset ja terveydelliset tekijät eläkkeelle siirtymisen taustalla

Eläkkeelle siirtyminen muuttaa olennaisesti sosiaalisia suhteita, kun työyhteisöä ei enää tapaa päivittäin. Myös vapaa-ajan lisääntyminen ja sen myötä laajentuneet harrastusmahdollisuudet ovat iso muutos aiempaan arkeen työstä eläkkeelle siirtyvälle. Yhtä lailla taustalla voi painaa oma tai puolison heikentynyt terveys tai toive viettää enemmän aikaa läheisten kanssa. Tässä luvussa tarkastellaan, miten tärkeinä eläkkeelle siirtymisen taustalla vaikuttavina asioina sosiaalisia suhteita sekä vapaa-aikaan ja terveyteen liittyviä tekijöitä pidetään.

4.1 Työpaikan sosiaaliset suhteet

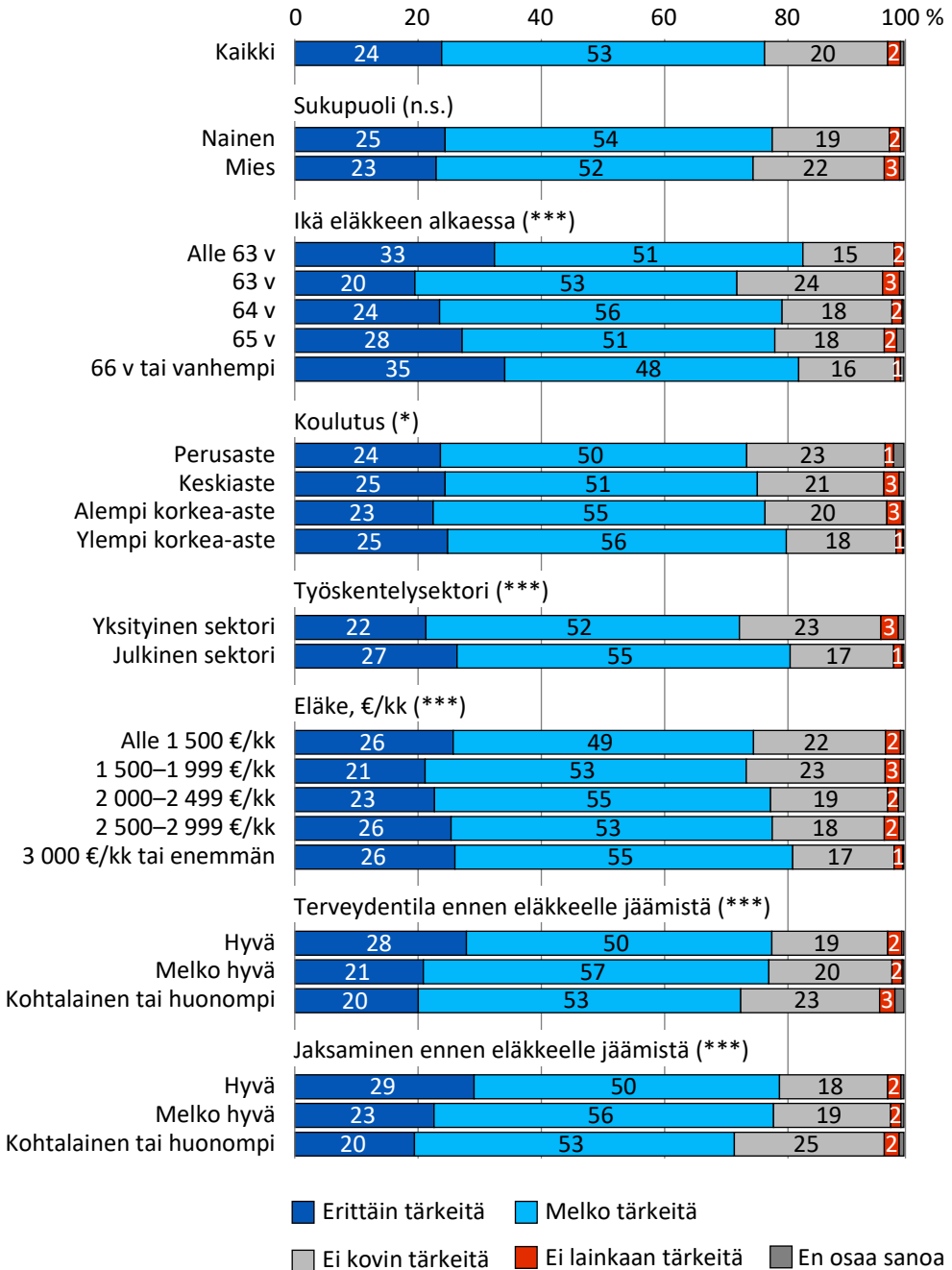
Työpaikan sosiaaliset suhteet olivat monelle tärkeitä. Suurin osa työstä eläkkeelle siirtyneistä oli kokenut työpaikan sosiaaliset suhteet melko (53 %) tai erittäin tärkeiksi (24 %) (kuvio 4.1). Viidennes (20 %) työstä eläkkeelle siirtyneistä koki, etteivät työpaikan sosiaaliset suhteet olleet olleet heille kovin tärkeitä ja vain kaksi prosenttia oli sitä mieltä, että ne eivät olleet olleet lainkaan tärkeitä.

Mitä korkeampi koulutustaso ja mitä korkeampi kuukausieläke, sitä useammin työpaikan sosiaaliset suhteet olivat olleet tärkeitä. Julkisella sektorilla työskennelleet olivat pitäneet työpaikan sosiaalisia suhteita tärkeinä jonkin verran useammin kuin yksityisellä sektorilla työskennelleet. Eläkkeellesiirtymisikä oli yhteydessä työpaikan sosiaalisten suhteiden merkityksen kokemiin. 63-vuotiaana eläkkeelle siirtyneet kokivat muita useammin, että työpaikan sosiaaliset suhteet eivät olleet olleet kovin tärkeitä. Nuorimpana (alle 63-vuotiaana) ja vanhimpana (yli 66-vuotiaana) eläkkeelle siirtyneet puolestaan arvioivat muita useammin, että työpaikan sosiaaliset suhteet olivat olleet erittäin tärkeitä. Sukupuoli ei ollut yhteydessä siihen, miten tärkeiksi työpaikan sosiaaliset suhteet oli koettu.

Myös terveydentila ja jaksaminen olivat yhteydessä siihen, millaiseksi työpaikan sosiaalisten suhteiden merkitys oli koettu. Ne, jotka arvioivat terveydentilansa tai jaksamisen ennen eläkkeelle jäämistä hyväksi, kokivat muita useammin, että työpaikan sosiaaliset suhteet olivat olleet heille erittäin tärkeitä. Vastajaat, joiden terveydentila tai jaksaminen ennen eläkkeelle jäämistä oli vain kohtalainen tai heikompi, puolestaan kokivat muita useammin, että työpaikan sosiaaliset suhteet eivät olleet olleet heille kovin tärkeitä.

Kuvio 4.1

Vastaukset kysymykseen ”Kuinka tärkeitä työpaikan sosiaaliset suhteet olivat teille ennen eläkkeelle jäämistä?” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Valtaosalla (83 %) työstä eläkkeelle siirtyneistä työpaikan sosiaalisilla suhteilla ei ollut merkitystä eläkkeelle jäämisen kannalta (kuvio 4.2). Kuitenkin seitsemän prosenttia kertoi jääneensä työpaikan sosiaalisten suhteiden vuoksi myöhemmin eläkkeelle. Toisaalta kuusi prosenttia kertoi jääneensä niiden vuoksi aikaisemmin eläkkeelle kuin muuten olisi jäänyt.

Miehet kertoivat hieman naisia useammin, että työpaikan sosiaalisten suhteiden vuoksi he jäivät myöhemmin eläkkeelle. Koulutusaste ja työskentelysektori eivät olleet yhteydessä siihen, olivatko työpaikan sosiaaliset suhteet vaikuttaneet eläkkeelle siirtymiseen vai eivät.

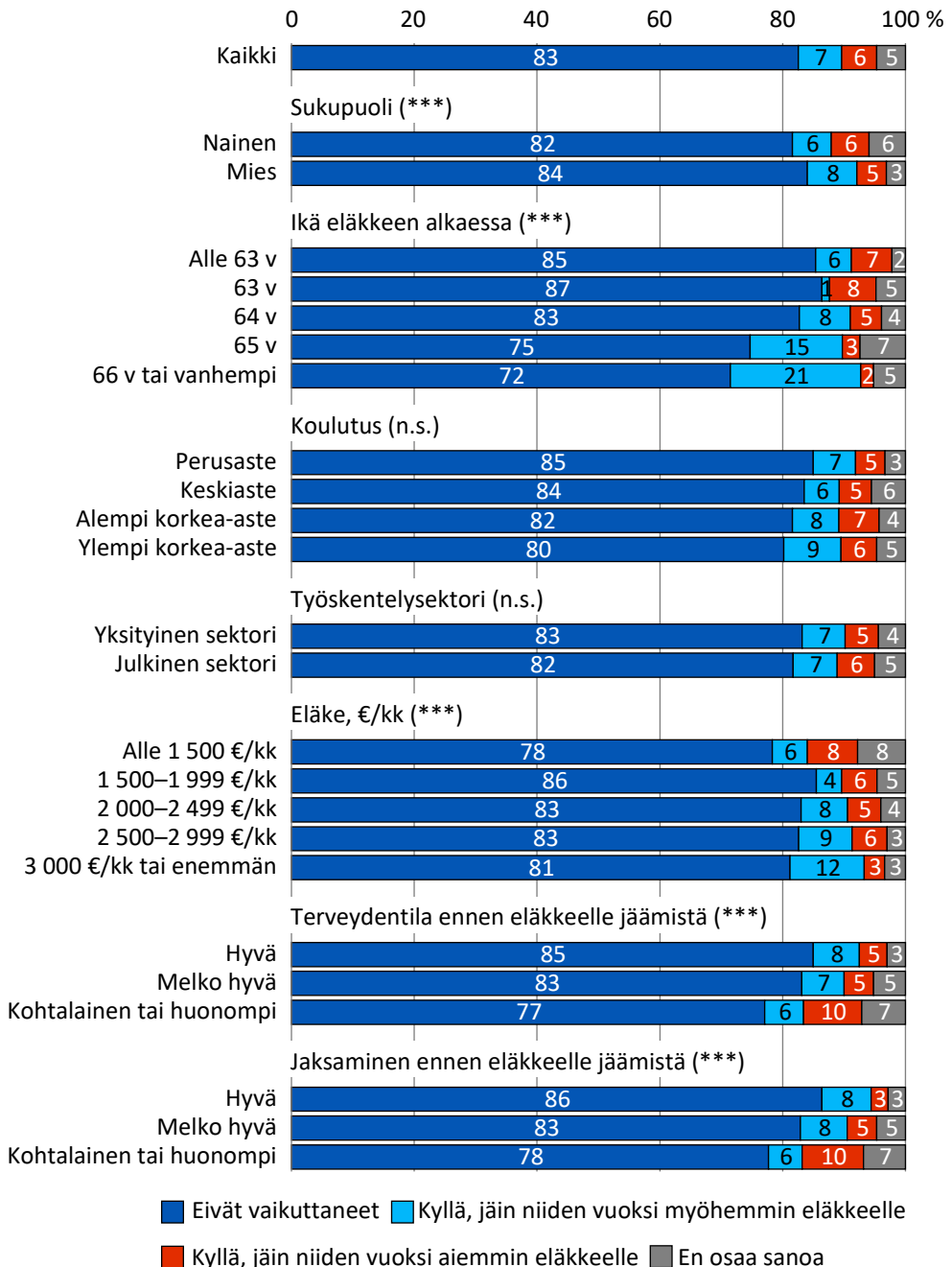
Kokemus työpaikan sosiaalisten suhteiden vaikutuksesta eläkkeelle siirtymiseen vaihteli eläkkeellesiirtymisiän mukaan. 63-vuotiaana tai sitä nuorempana eläkkeelle jääneet kokivat muita useammin, että työpaikan sosiaalisten suhteiden vuoksi he olivat jääneet aikaisemmin eläkkeelle. Sitä vastoin 65-vuotiaana tai 66-vuotiaana ja vanhempana eläkkeelle jääneet kokivat keskimääräistä useammin, että työpaikan sosiaaliset suhteet olivat saaneet heidät myöhentämään eläkkeelle siirtymistään. Yhteensopivasti tämän kanssa myös ne, joiden työura oli erityisen pitkä (45 vuotta tai enemmän), kertoivat muita useammin siirtäneensä eläkkeelle jäämistä myöhemmäksi työpaikan sosiaalisten suhteiden vuoksi (liitetaulukko 2.19).

Eläkkeelle siirtyneet, joiden eläke oli pienin (alle 1 500 euroa/kk) kokivat muita useammin, että työpaikan sosiaalisten suhteiden vuoksi he olivat jääneet aikaisemmin eläkkeelle. Sitä vastoin suurimpia eläkkeitä saavat (3 000 euroa/kk tai enemmän) kokivat muita useammin, että työpaikan sosiaaliset suhteet olivat saaneet heidät myöhentämään eläkkeelle siirtymistä. Sama havainto koskee niitä, joilla kotitalouden tulot olivat keskimääräistä suuremmat (2 700 euroa/kk tai enemmän) (liitetaulukko 2.19).

Eläkkeelle siirtyneet, joiden terveydentila tai jaksaminen oli ollut kohtalainen tai sitä heikompi, kokivat muita useammin, että työpaikan sosiaaliset suhteet olivat saaneet heidän jäämään aikaisemmin eläkkeelle.

Kuvio 4.2

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttivatko työpaikan sosiaaliset suhteet eläkkeelle jäämiseenne?” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

4.2 Vapaa-aika, läheiset ihmissuhteet ja terveydentila

Kyselyssä vastaajia pyydettiin arvioimaan, oliko lisääntyvä vapaa-aika ja harrastusmahdollisuudet, läheiset ihmissuhteet tai terveys vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen. Vapaa-aikaan ja harrastusmahdollisuuksiin liittyvät syyt olivat usein eläkkeelle siirtymisen taustalla. 64 prosenttia eläkkeelle siirtyneistä kertoi, että lisääntyvä vapaa-aika ja harrastusmahdollisuudet olivat vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen paljon tai melko paljon. Lähes 20 prosenttia koki puolestaan, että nämä syyt olivat vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen melko vähän tai vähän (kuvio 4.3).

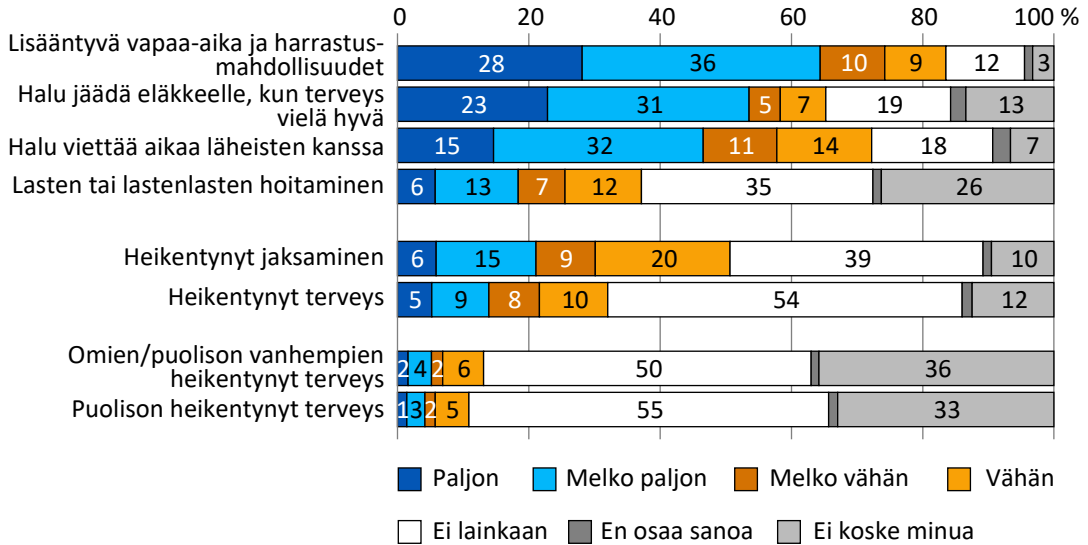
Seuraavaksi yleisimmät syyt olivat halu jäädä eläkkeelle, kun terveys oli vielä hyvä ja halu viettää aikaa läheisten kanssa. Noin joka viides eläkkeelle jääneistä raportoi, että mahdollisuus hoitaa lapsia tai lapsenlapsia oli vaikuttanut eläkkeelle jäämiseen paljon tai melko paljon ja yhtä moni, että se oli vaikuttanut melko vähän tai vähän. Kolmannes vastasi, että tämä kysymys ei koske heitä. Näin ollen niiden eläkkeelle siirtyneiden joukossa, joilla on lapsia tai lapsenlapsia, syy lienee hiukan yleisempi, kuin kaikkien eläkkeelle siirtyneiden joukossa.

Heikentynyt jaksaminen oli ollut useammin eläkkeelle siirtymisen taustalla kuin heikentynyt terveys. Puolet vastaajista kertoi heikentyneen jaksamisen vaikuttaneen eläkkeelle jäämiseen vähintään vähän, kun heikentyneen terveyden mainitsi kolmannes. Noin 20 prosenttia eläkkeelle siirtyneistä vastasi, että heikentynyt jaksaminen oli vaikuttanut eläkkeelle siirtymiseen paljon tai melko paljon ja noin 30 prosenttia, että melko vähän tai vähän. 14 prosentilla heikentynyt terveys oli vaikuttanut eläkkeelle jäämiseen paljon tai melko paljon, ja 17 prosentilla melko vähän tai vähän. Jaksamisen terveyttä suuremmaksi koettu merkitys liittyy siihen, että jaksaminen voidaan ymmärtää moniulotteisena ilmiönä, johon yhdistyvät monet tekijät, kuten esimerkiksi työolot, työkyky, terveys tai yleinen hyvinvointi.

Noin joka kymmenes eläkkeelle jääneistä vastasi, että omien tai puolison vanhempien heikentynyt terveys oli vaikuttanut eläkkeelle jäämiseen vähintään vähän. Lähes yhtä moni vastasi, että puolison heikentynyt terveys oli vaikuttanut eläkkeelle jäämiseen. Noin kolmannes vastasi molempien kysymysten kohdalla, että kysymys ei koske heitä.

Kuvio 4.3

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttivatko seuraavat asiat eläkkeelle jäämiseenne?” prosenttia.

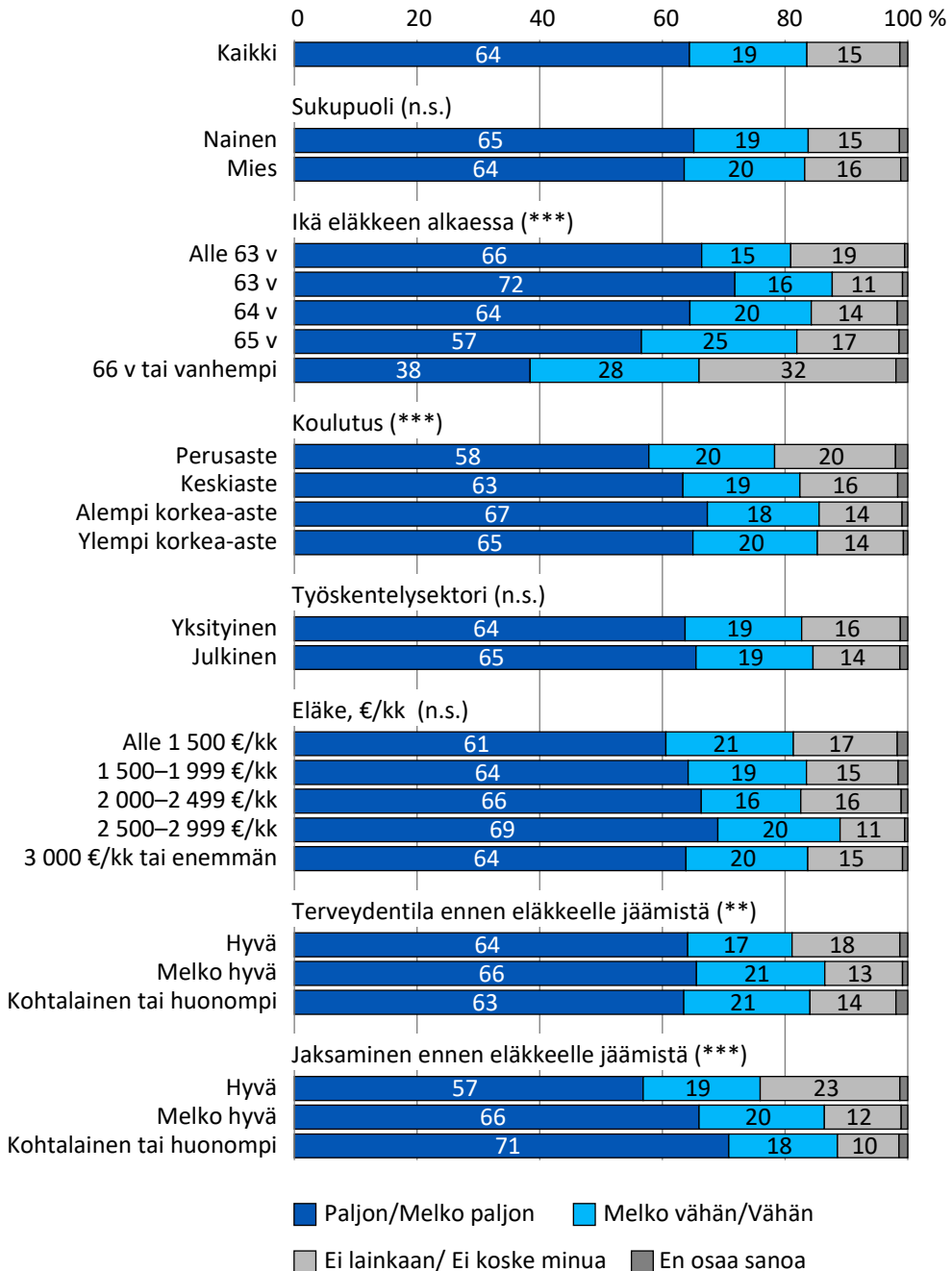
Seuraavaksi on tarkasteltu sitä, onko edellä mainittujen eläkkeelle siirtymisen syissä eroja väestöryhmittäin. Tarkasteluissa on keskitytty kuvaamaan, kuinka moni vastaajista koki, että yllä mainitut asiat olivat vaikuttaneet eläkkeelle siirtymiseen. Vastausvaihtoehdot ”Paljon” ja ”Melko paljon” on yhdistetty, samoin ”Melko vähän” ja ”Vähän” sekä ”Ei lainkaan” ja ”Ei koske minua”. Yhdistely tehtiin osittain siksi, koska joissain kohdissa oli liian vähän vastauksia väestöryhmittäisten erojen tarkasteluun.

Lisääntyvä vapaa-aika ja harrastusmahdollisuudet olivat vaikuttaneet useimmiten eläkkeelle siirtymiseen niillä, jotka olivat jääneet eläkkeelle nuorempina (kuvio 4.4). Myös korkeammin koulutetut olivat muita useammin sitä mieltä, että vapaa-aika ja harrastukset olivat vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen paljon tai melko paljon.

Vapaa-aika ja harrastusmahdollisuudet olivat olleet eläkkeelle jäämisen taustalla useammin myös niillä, jotka kokivat eläkettä edeltävän jaksamisensa olleen kohtalainen tai sitä huonompi. Sen sijaan sukupuolen, työskentelysektorin tai eläkkeen määrän mukaan ei ollut eroja. Lisääntyvä vapaa-aika ja harrastusmahdollisuudet olivat olleet myös usein eläkkeelle siirtymisen taustalla ylempinä toimihenkilöinä työskennelleillä, niillä, joiden kotitalouden tulot olivat korkeammat ja niillä eläkkeelle siirtyneillä, joilla oli puoliso (liitetaulukko L2.20).

Kuvio 4.4

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttiko lisääntyvä vapaa-aika ja harrastusmahdollisuudet eläkkeelle jäämiseenne?” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

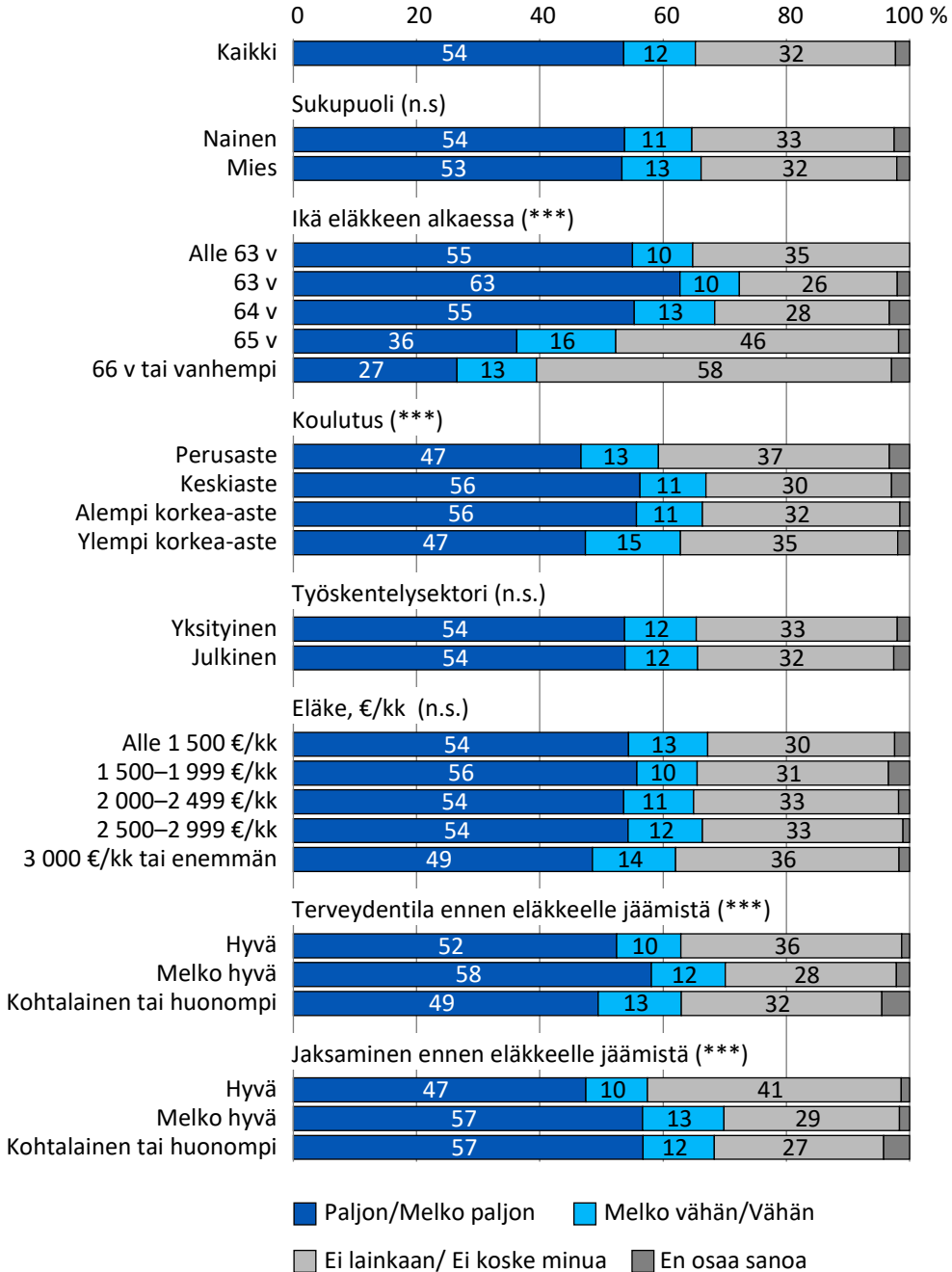
Halu jäädä eläkkeelle, kun oma tai puolison terveys oli vielä hyvä, vaikutti eläkkeelle jäämiseen eniten 63-vuotiaina eläkkeelle siirtyneillä, kun 66-vuotiaina ja sitä vanhempana eläkkeelle siirtyneet mainitsivat tämän vaikuttaneen huomattavasti harvemmin (kuvio 4.5). Halu jäädä eläkkeelle oman ja puolison terveyden ollessa vielä hyvä oli ollut korkeampi myös keskiasteen tai alemman korkea-asteen koulutuksen suorittaneilla.

Terveydentilansa eläkkeelle siirtymishetkellä melko hyväksi arvioineet mainitsivat syyn useammin kuin terveytensä hyväksi, tai toisaalta kohtalaiseksi ja sitä huonommaksi arvioineet. Myös ne vastaajat, jotka arvioivat jaksamisensa eläkkeelle siirtymisen hetkellä melko hyväksi tai sitä huonommaksi, nostivat halun jäädä eläkkeelle oman tai puolison terveyden ollessa vielä hyvä esiin useammin kuin jaksamisensa hyväksi arvioineet. Sen sijaan eroja ei ollut sukupuolen, työskentelysektorin tai eläkkeen tason mukaan.

Halu jäädä eläkkeelle oman ja puolison terveyden ollessa vielä hyvä oli keskimääräistä yleisempi työntekijätehtävissä ennen eläkkeelle siirtymistä työskennelleillä. Sen sijaan pienituloisten kotitalouksien jäsenet mainitsivat keskimääräistä harvemmin tämän vaikuttaneen heidän eläkkeelle siirtymiseensä (liitetaulukko L2.21).

Kuvio 4.5

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttiko halu jäädä eläkkeelle, kun oma tai puolison terveys oli vielä hyvä eläkkeelle jäämiseen?” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

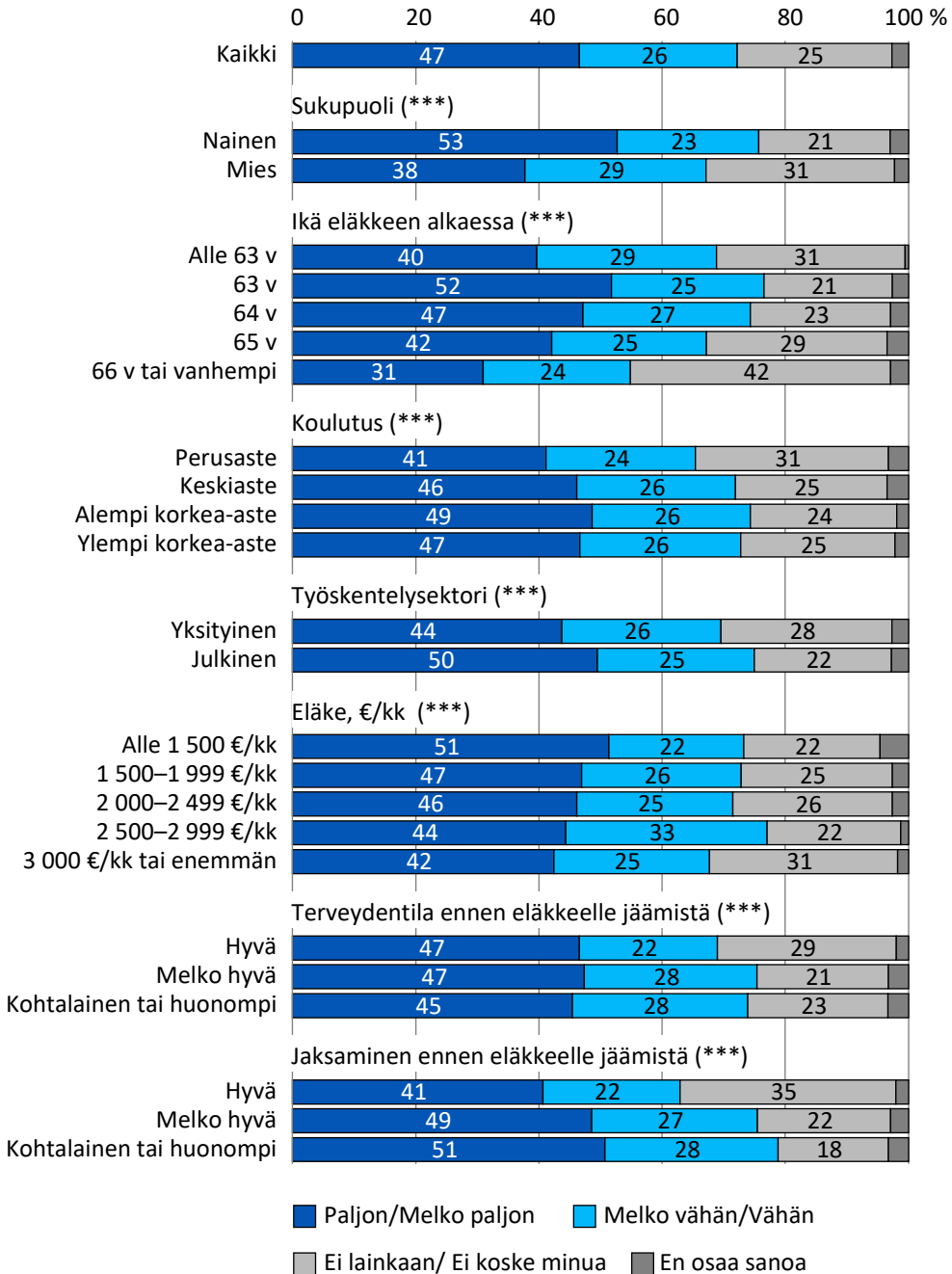
Lähes samat taustatekijät, kuten nuorempi ikä eläkkeen alkaessa ja korkeampi koulutus olivat yhteydessä myös näkemykseen, että halu viettää aikaa läheisten kanssa vaikutti eläkkeelle siirtymiseen (kuvio 4.6). Lisäksi sukupuolten välillä oli eroja. Naisista yli puolet kertoi halun viettää aikaa läheisten kanssa vaikuttaneen eläkkeelle jäämiseen paljon tai melko paljon, miehistä näin ajatteli reilu kolmannes.

Lisäksi työskentelysektorilla ja eläketasolla oli merkitystä. Julkisen sektorin työntekijät sekä ne, joiden eläke oli pieni, ilmoittivat muita useammin, että halu viettää aikaa läheisten kanssa vaikutti eläkkeelle jäämiseen. Myös ne eläkkeelle jääneet, jotka arvioivat jaksamisensa olleen eläkkeelle siirtyessä kohtalainen tai tätä huonompi, ilmoittivat muita useammin halun viettää aikaa läheisten kanssa vaikuttaneen eläkkeelle jäämiseen.

Vastaajat, joilla on puoliso, kertoivat halun viettää aikaa läheisten kanssa vaikuttaneen heidän eläkkeelle siirtymiseensä useammin kuin ne, joilla ei ole puolisoa. Myös kotitalouden tulojen suhteen keskimmäisiin luokkiin kuuluvat mainitsivat tämän syyn vaikuttaneen heidän eläkkeelle jäämiseensä keskimääräistä useammin (liitetaulukko L2.22).

Kuvio 4.6

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttiko halu viettää aikaa läheisten kanssa eläkkeelle jäämiseenne?” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

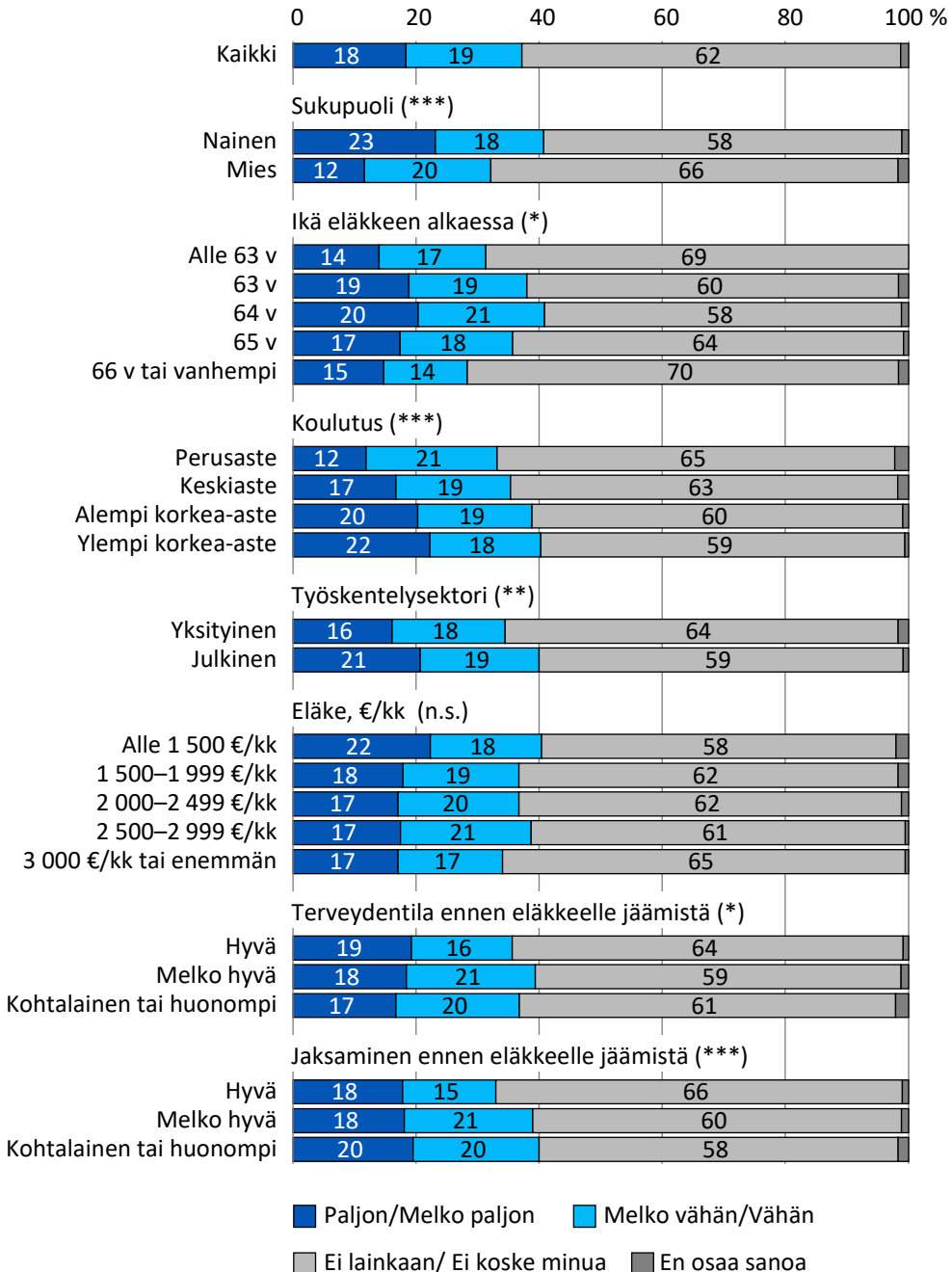
Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Mahdollisuus hoitaa lapsia tai lapsenlapsia oli vaikuttanut eläkkeelle siirtymiseen naisilla miehiä useammin (kuvio 4.7). Maininnat tämän syyn vaikutuksesta eläkkeelle siirtymiseen nousivat koulutusasteen mukana. Myös julkisella sektorilla työskennelleet arvioivat lasten tai lastenlasten hoitamisen vaikuttaneen heidän eläkkeelle siirtymiseensä useammin kuin yksityiseltä sektorilta eläkkeelle siirtyneet. 64-vuotiaana eläkkeelle siirtyneet kertoivat muita useammin, että mahdollisuus hoitaa lapsia tai lastenlapsia oli vaikuttanut heidän eläkkeelle siirtymiseensä, kun sekä tätä nuorempana että tätä vanhempana eläkkeelle siirtyneet nostivat syyn merkitykselliseksi harvemmin.

Myös ylempinä ja alemmina toimihenkilöinä ennen eläkkeelle siirtymistä työskennelleet sekä vastaajat, joilla on puoliso, ilmoittivat tämän eläkkeelle jäämisen syyksi useammin kuin työntekijätehtävissä työskennelleet tai vastaajat, joilla ei ole puolisoa (liitetaulukko 2.23). Syy oli keskimääräistä harvinaisempi myös niiden joukossa, joilla oli eläkkeelle siirtyessään takana pitkä, vähintään 45 vuoden työura.

Kuvio 4.7

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttiko lasten tai lastenlasten hoitaminen eläkkeelle jäämiseen?” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Naiset ja julkisella sektorilla työskennelleet kertoivat miehiä ja yksityisellä sektorilla työskennelleitä useammin heikentyneen jaksamisen vaikuttaneen eläkkeelle siirtymiseen (kuvio 4.8). 63-vuotiaana eläkkeelle jääneistä keskimääräistä useampi kertoi, että heikentynyt jaksaminen oli vaikuttanut eläkkeelle jäämiseen ja vastaavasti 66-vuotiaana tai sitä vanhempana eläkkeelle jääneillä vastaava osuus oli huomattavasti pienempi.

Pienituloisista eläkeläisistä (eläke alle 1 500 euroa/kk) lähes kolmannes kertoi, että heikentynyt jaksaminen oli vaikuttanut paljon tai melko paljon eläkkeelle siirtymiseen. Niistä eläkeläisistä, joiden eläke oli yli 3 000 euroa kuukaudessa, vastaava osuus oli selvästi pienempi.

Alempana toimihenkilönä työskennelleet arvioivat heikentyneen jaksamisen vaikuttaneen heidän eläkkeelle siirtymiseensä useammin kuin ylempänä toimihenkilönä tai työntekijätehtävissä työskennelleet (liitetaulukko L2.24). Kokemus jaksamisen merkityksestä laskee kotitalouden tulojen noustessa sekä takana olevan työuran pidentyessä.

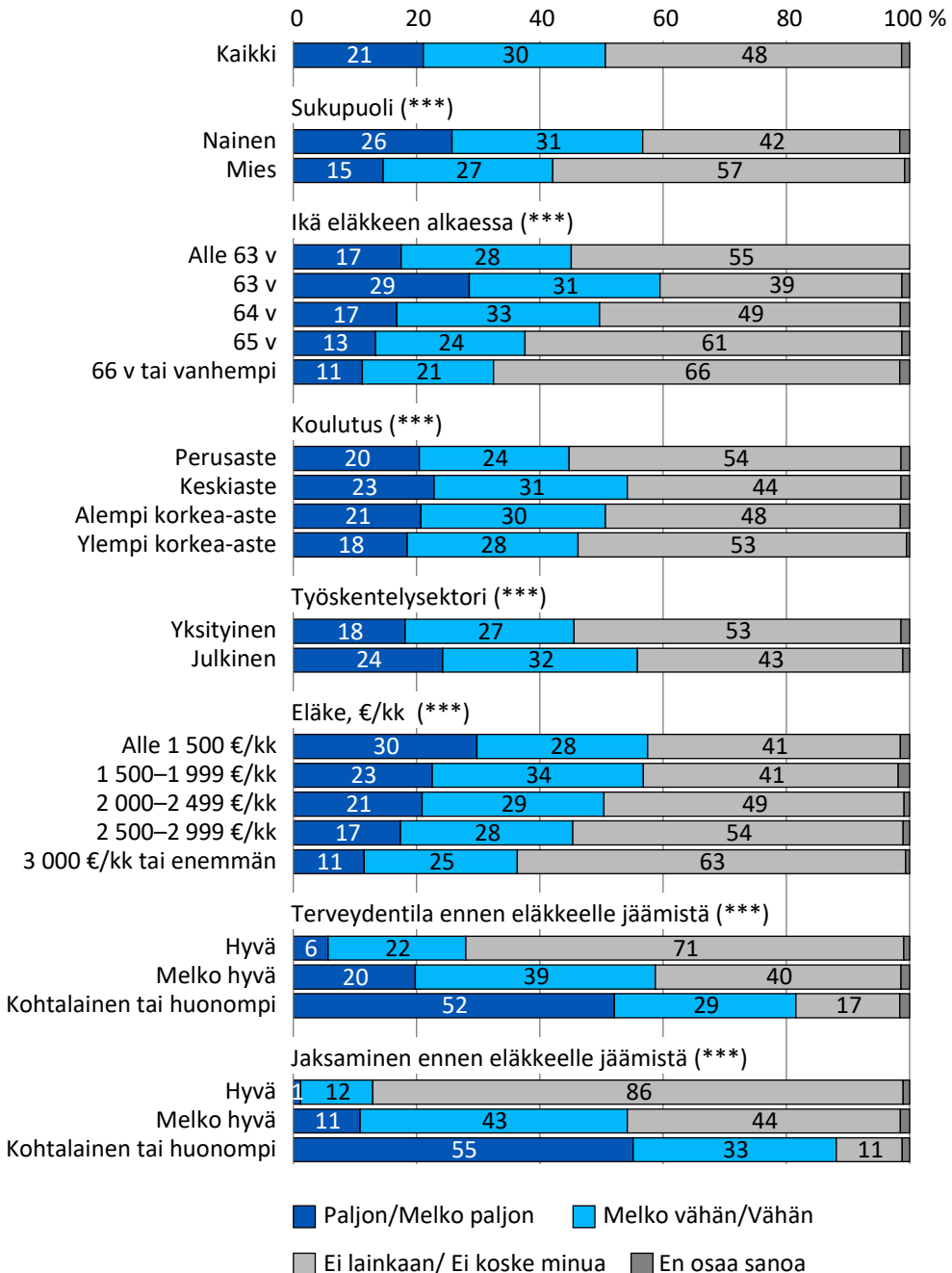
Lähes samat taustatekijät nousivat merkitseviksi tekijöiksi, kun katsottiin sitä, miten heikentynyt terveys oli vaikuttanut eläkkeelle jäämiseen taustatekijöiden mukaan. Sen vuoksi näitä tuloksia ei esitetä tässä.

Melko harva kyselyyn vastanneista ilmoitti, että omien tai puolison vanhempien heikentynyt terveys oli vaikuttanut eläkkeelle jäämiseen (kuvio 4.9). Vastauksissa oli jonkin verran eroja taustatekijöiden mukaan. Naiset, korkeammin koulutetut, julkisella sektorilla työskennelleet, matalampaa eläkettä saavat ja ne, joiden terveys ja jaksaminen olivat kohtalaisia tai tätä huonompia, kokivat useammin omien tai puolison vanhempien heikentyneen terveyden vaikuttaneen vähintään jossain määrin heidän eläkkeelle jäämiseensä.

Lähes samat taustatekijät nousivat merkitseviksi tekijöiksi, kun katsottiin sitä, oliko puolison heikentynyt terveys vaikuttanut eläkkeelle jäämiseen. Näitä tuloksia taustatekijöittäin ei kuitenkaan esitetä tässä.

Kuvio 4.8

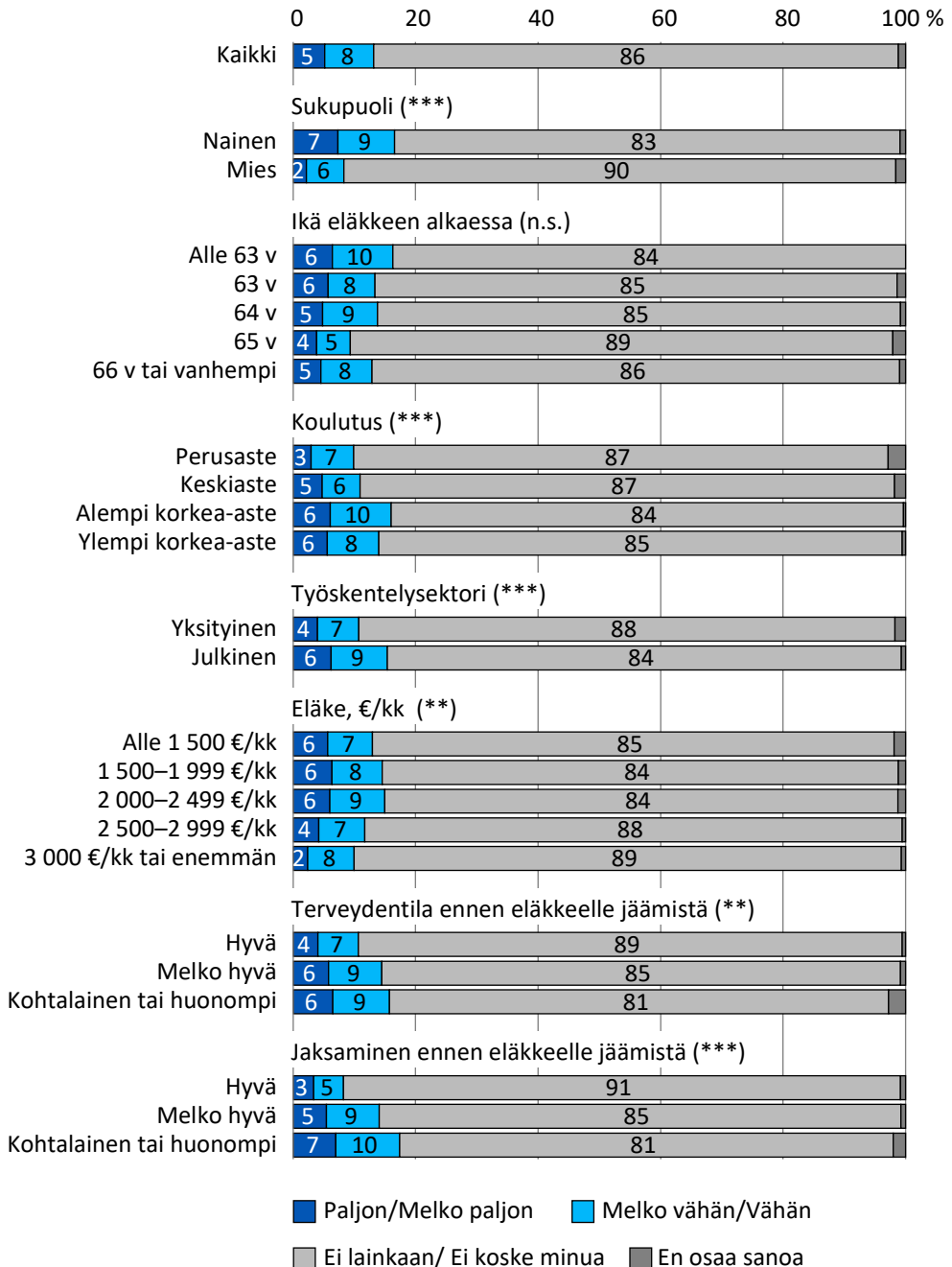
Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttiko heikentynyt jaksaminen eläkkeelle jäämiseen?” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Kuvio 4.9

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttiko omien tai puolison vanhempien heikentynyt terveys eläkkeelle jäämiseenne?” taustatekijöiden mukaan, prosenttia.

■ Paljon/Melko paljon ■ Melko vähän/Vähän
 ■ Ei lainkaan/ Ei koske minua ■ En osaa sanoa

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
 n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

5 Keskustelua tuloksista työstä vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustalla

5.1 Käsitukset työstä, työoloista ja niiden vaikutuksesta eläkkeelle siirtymiseen

Lähes kaikki vastaajat kertoivat pitäneensä työstään, kokeneensa sen olleen merkityksellistä sekä erittäin tärkeä elämänalue. Myönteisesti eläkettä edeltävään työhön suhtautumisessa ei ollut juurikaan eroja väestöryhmien välillä, mutta tarkempi tarkastelu täysin ja osittain samaa mieltä väitteiden kanssa olevien välillä paljasti pieniä väestöryhmittäisiä eroja. Naiset, korkeammin koulutetut, korkeaa eläkettä saavat ja vanhempana vanhuuseläkkeelle siirtyneet olivat useammin täysin samaa mieltä työtään kuvaavien väitteiden kanssa, kun työntekijäammateissa työskennelleet ja terveytensä tai jaksamisensa heikommaksi arvioineet kokivat työnsä harvemmin näin myönteisesti. Tulokset olivat samansuuntaisia kuin aiemmassa suomalaisten näkemyksiä kartoittaneessa tutkimuksessa: myös Tuominen ym. (2012) totesivat vanhempana eläkkeelle siirtyneiden ja korkeammin koulutettujen pitävänsä työtään mielekkäänä ja tärkeänä elämänalueena keskimääräistä useammin.

Lähes puolet vastaajista arvioi työnsä olleen liian kiireistä ja lähes yhtä moni ajatteli työnkuvassa tai organisaatiossa tapahtuneen liikaa muutoksia. Kolmannes vastaajista koki, että osaamisvaatimukset olivat lisääntyneet liikaa ja yhtä moni ajatteli, että heidän työnsä oli ollut henkisesti liian raskasta. Jos lasketaan mukaan myös ne vastaajat, jotka olivat jokseenkin, mutta ei täysin eri mieltä, työn vaativuutta ja muutoksia kuvaavien ilmiöiden kanssa, noin neljä viidestä koki ainakin jonkin verran työssään olleen näitä piirteitä.

Väestöryhmittäin tarkasteltuna erityisesti naiset, julkisella sektorilla työskennelleet, toimihenkilöinä työskennelleet sekä terveytensä ja jaksamisensa kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi arvioineet olivat kokeneet useammin työn kiireisyyttä, työnkuvan ja organisaation muutoksia tai lisääntyneitä osaamisvaatimuksia. Tulokset kiireen kokemisesta olivat johdonmukaiset myös työolotutkimuksen kanssa, jonka mukaan nai-

set ja kuntasektorilla työskentelevät kokevat työnsä liian kiireiseksi miehiä ja yksityisellä sektorilla tai valtiolla työskenteleviä useammin (Sutela ym. 2019). Vanhuuseläkkeelle vastikään siirtyneissä erityisesti toimihenkilöinä työskennelleissä oli keskimääräistä enemmän työnsä henkisesti liian raskaaksi kokeneita, kun fyysisesti liian raskaaksi kokeneita taas oli enemmän työntekijätehtävissä toimineiden joukossa. Myös tämä tulos on yhteneväinen työolotutkimuksen kanssa (Sutela ym. 2019).

Vanhuuseläkkeelle siirtyneet arvioivat työyhteisön ilmapiiriä positiivisesti: neljä viidestä vastaajasta oli sitä mieltä, että ilmapiiri eläkettä edeltävässä työssä oli ollut hyvä. Selvä enemmistö koki myös, että omaan työhön oli voinut vaikuttaa. Miehet, yksityisellä sektorilla työskennelleet, suurempaa eläkettä saavat ja hyväksi terveytensä ja jaksamisensa kokeneet arvioivat ilmapiiriä ja vaikutusmahdollisuuksiaan muita myönteisemmin.

Vaikutusmahdollisuudet työhön olivat yhteydessä eläkkeelle jäämiskään siten, että 64-vuotiaana tai vanhempana eläkkeelle jääneet arvioivat vaikutusmahdollisuuksiensa työhönsä olleen ollut hyvät muita useammin. Myös aiemmin vaikutusmahdollisuuksilla on havaittu samansuuntaisen vaikutus aiottuun eläkeikään (Nivalainen 2022a). Nämä havainnot viittaavat siihen suuntaan, että hyvät vaikutusmahdollisuudet työhön voivat lisätä työn mielekkyyttä ja jaksamista, ja tätä kautta pidentää työuraa.

Työaikojen joustavuudessa ja työn johtamisessa oli koettu enemmän puutteita. Kaksi viidestä arvioi näitä kielteisesti. Työaikojen joustamattomuudella on aiemmin tutkimuksissa havaittu yhteys aikaisempaan eläkkeelle jäämiseen (Tuominen ym. 2012), ja joustavuudella puolestaan myöhäisempään eläkkeelle jäämiseen (Virtanen ym. 2014; Browne ym. 2019; Ameriks ym. 2020; Hudomiet ym. 2021). Tämän tutkimuksen tulokset ovat samansuuntaisia: mitä aikaisemmin eläkkeelle oli jääty, sitä useammin työaikojen joustavuus oli koettu huonoksi. Naiset, julkisella sektorilla työskennelleet, pienempää eläkettä saavat ja ne, joilla terveys tai jaksaminen oli heikentynyt, olivat muita useammin sitä mieltä, että työajat eivät olleet joustaneet. Työn johtamisessa puutteita kokeneissa nousivat esiin lähes samat ryhmät, lukuun ottamatta eläkkeelle jäämisikää, johon arvioilla johtamisesta ei ollut selkeää yhteyttä.

Työhön ja työoloihin liittyvät tekijät olivat vaikuttaneet paljon tai melko paljon eläkkeelle jäämisen taustalla 40 prosentilla eläkkeelle jääneistä. Neljänneksellä nämä tekijät eivät kuitenkaan olleet vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen lainkaan. Aiemmin Tuominen ym. (2012) havaitsivat, että

palkkatyöstä eläkkeelle siirtyneistä reilulla 20 prosentilla työ ja työolot vaikuttivat eläkkeelle jäämiseen paljon, 40 prosentilla jonkin verran, mutta 40 prosentilla nämä eivät vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen lainkaan. Karkea vertailu näihin tuloksiin viittaa siihen, että työhön ja työoloihin liittyvät tekijät näyttäisivät olevan vanhuuseläkkeelle jäämisen taustalla suuremmissa roolissa kuin aikaisemmin.

Väestöryhmittäinen tarkastelu paljastaa työn ja työolojen yhteyden eläkkeelle jäämisen ajoittumiseen: vanhuuseläkkeen alaikärajalla tai aivan sen lähellä, 63-vuotiaana, eläkkeelle siirtyneillä työ ja työolot olivat vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen paljon tai melko paljon useammin kuin tätä nuorempana tai vanhempana eläkkeelle siirtyneillä. Mitä vanhempana eläkkeelle oli jääty, sitä pienempi työolojen merkitys eläkkeelle jäämiseen oli ollut. Tämä viittaa siihen, että työoloihin liittyvät negatiiviset kokemukset toimivat työelämästä pois työntävänä tekijänä. Tulos on yhtenevä aikaisempien tulosten kanssa (Tuominen ym. 2012; Böckerman & Ilmakunnas 2020). Työolot vaikuttivat eläkkeelle jäämiseen erityisesti niillä, joilla terveys tai jaksaminen oli ollut heikentynyt, mutta korostuivat myös naisilla ja pientä eläkettä saavilla.

5.2 Työnantajan rooli

Työnantajan rooli näkyy eläkkeelle siirtyvälle muun muassa ikääntyneiden työntekijöiden arvostuksessa, tuessa jatkaa työelämässä eläkeikään saakka ja suhtautumisessa työssä jatkamiseen vanhuuseläkkeen alaikärajan jälkeen. Vaikka enemmistö koki, että heidän työssään oli arvostettu ikääntyneiden työntekijöiden osaamista ja tuettu jatkamista, myös päinvastaisia kokemuksia oli ja näissä oli jonkin verran väestöryhmittäisiä eroja.

Vastikään vanhuuseläkkeelle siirtyneiden kokemus ikääntyneiden työntekijöiden arvostuksesta oli yleinen, 70 prosenttia vastaajista tunsivat saaneensa arvostusta työpaikalla. Kuitenkin vain hieman yli puolet koki, että työpaikalla oli tuettu jatkamaan työssä vanhuuseläkeikään saakka. Tämä osuus oli korkeampi kuin työolotutkimuksessa yli 50-vuotaiden palkansaajien kokemus: vuoden 2018 tutkimuksessa noin kolmannes koki, että työpaikalla edistetään ikääntyvien työntekijöiden työssä pysymistä (Sutela ym. 2019). Eron taustalla voi olla viime vuosien myönteinen kehitys tai esimerkiksi se, että vanhuuseläkkeelle vastikään siirtyneillä on nuorempia työssäkäyviä omakohtaisempia kokemuksia työssä pysymisen tukemi-

sesta. Eläkkeelle siirtyneiden kokemus tuen saamisesta jää vain hieman matalammaksi kuin vuonna 2021 työnantajille suunnatun tutkimuksen tulos, jonka mukaan lähes kaksi kolmesta työnantajasta arvioi, että heidän toimipaikassaan tuetaan jatkamaan työssä vanhuuseläkeikään saakka vähintään jossain määrin (Järnefelt ym. 2022).

Ne, jotka olivat jääneet eläkkeelle 66-vuotiaana tai vanhempana arvioivat ikääntyneiden työntekijöiden arvostusta ja vanhuuseläkkeeseen asti jatkamiselle saatua tukea nuorempana eläkkeelle siirtyneitä useammin positiivisesti. Aikaisemmissa tutkimuksissa on havaittu, että ikääntyneiden työssä pysymisen edistäminen myöhentää aiottua eläkeikää (Nivalainen 2022a). Tämän tutkimuksen kuvailevat tarkastelut antavat tukea sille, että näillä tekijöillä on merkitystä myös toteutuneen eläkeiän kannalta.

Myös miehillä ja yksityisellä sektorilla työskennelleillä näkemys arvostuksesta ja tuesta oli muita myönteisempi. Sen sijaan kohtalaiseksi tai huonoksi eläkettä edeltävän terveytensä tai jaksamisensa arvioineet kokivat näissä asioissa olleen puutteita muita useammin. On mahdollista, että ne, joilla terveys tai jaksaminen oli heikentynyt, olisivat tarvinneet enemmän tukea kuin mitä oli ollut käytännössä mahdollista saada.

Vanhuuseläkkeelle siirtymisen ajoitus on valtaosalle ollut oma valinta. Lähes kolme neljästä (73 %) arvioi, että heillä olisi työnantajan puolesta ollut mahdollisuus jatkaa työssä pitempään. Etenkin nuorempana vanhuuseläkkeelle siirtyneet kertoivat useammin, että olisivat voineet työnantajan puolesta jatkaa pidempään. 66-vuotiaana ja sitä vanhempina vanhuuseläkkeelle siirtyneistä näin arveli harvempi, mutta heistäkin lähes 60 prosenttia. Valtaosa koki siis, että työnantajan suhtautuminen työssä jatkamiseen oli myönteistä. Tämä tulos on saman suuntainen niiden näkemysten kanssa, joita työnantajat esittivät heille suunnatussa kyselytutkimuksessa vuonna 2021 (Järnefelt ym. 2022). Noin 70 prosenttia kyselyyn vastanneista työnantajista kertoi, että useimmissa tehtävissä heidän toimipaikallaan voi hyvin jatkaa 65-vuotiaaksi ja kolmannes piti mahdollisena 70-vuotiaaksi asti työskentelyä.

Työstä eläkkeelle siirtyneistä 15 prosenttia kertoi, ettei heillä ollut tiedossa työnantajan kantaa siihen, olisiko voinut jatkaa työssä pidempään. Tämä viittaa siihen, että työnantaja ei ollut vaikuttanut päätökseen. Kuitenkin 11 prosenttia oli kokenut, että työnantaja ei halunnut hänen enää jatkavan työssä. Näissä tilanteissa eläkkeelle siirtyminen voi olla ainakin osittain vastentahtoista (Saurama 2004).

5.3 Sosiaalisiin suhteisiin, vapaa-aikaan ja terveyteen liittyvät tekijät

Eläkettä edeltävän työpaikan sosiaaliset suhteet olivat olleet monelle merkityksellisiä. Kaikkiaan noin kolme neljästä koki, että työpaikan sosiaaliset suhteet olivat olleet heille erittäin tai melko tärkeitä. Valtaosalle työstä eläkkeelle siirtyneistä työpaikan sosiaalisilla suhteilla ei kuitenkaan ollut ollut merkitystä eläkkeelle jäämisen kannalta. Seitsemän prosenttia arvioi, että oli jäänyt työpaikan sosiaalisten suhteiden vuoksi myöhemmin eläkkeelle ja kuusi prosenttia kertoi jääneensä aikaisemmin eläkkeelle kuin muuten olisi jäänyt.

Mitä vanhempana eläkkeelle oli siirrytty, sitä useammin työpaikan sosiaalisten suhteiden koettiin vaikuttaneen eläkkeelle siirtymiseen ja myöhentäneen sitä. Yhdenmukaisesti tämän kanssa myös muissa tutkimuksissa on havaittu, että työpaikan hyvät sosiaaliset suhteet myöhentävät eläkeaikeita ja eläkkeelle siirtymistä (Browne ym. 2019). Eläkkeelle siirtyminen oli aikaistunut työpaikan sosiaalisten suhteiden vuoksi erityisesti niillä, jotka jäivät eläkkeelle 63-vuotiaana tai aikaisemmin sekä niillä, jotka olivat kokeneet terveytensä ja jaksamisensa kohtalaiseksi tai sitä heikommaksi eläkkeelle jäädessään. Näyttää siis siltä, että työpaikan sosiaaliset suhteet voivat ohjata aikaisempaan eläkkeelle jäämiseen. Lisäksi huonot sosiaaliset suhteet ja sosiaalisen tuen puute työssä ovat tutkimusten mukaan yhteydessä suurempaan sairastavuuteen (Melchior ym. 2003), mikä puolestaan voi aikaistaa eläkkeelle siirtymistä.

Kun eläkkeelle siirtyneet saivat arvioida vapaa-aikaan, läheisten kanssa vietettyyn aikaan sekä oman tai läheisten heikentyneen terveyden vaikutusta eläkkeelle jäämiseen, eniten mainintoja saivat vapaa-aika ja harrastukset sekä halu jäädä eläkkeelle, kun oma tai puolison terveys on vielä hyvä. Yli puolet eläkkeelle jääneistä koki, että nämä tekijät olivat vaikuttaneet eläkkeelle jäämiseen paljon tai melko paljon. Molempien tekijöiden merkitys oli korkein 63-vuotiaana eläkkeelle siirtyneillä, ja merkitys laski, mitä vanhempana eläkkeelle oli siirrytty. Tulos kuvastaa osaltaan sitä, että vanhuuseläkkeen alaikärajalla tai sen lähellä eläkkeelle siirtyvät arvostavat korkealle vapaa-aikaa ja harrastusmahdollisuuksia sekä mahdollisuutta jäädä eläkkeelle terveyden vielä ollessa hyvä. Alarajan yli eläkkeelle siirtymistä lykänneillä näiden tekijöiden vaikutus on pienempi.

Myös halu viettää aikaa läheisten kanssa oli tärkeä eläkkeelle siirtymisen motiivi, lähes puolet vastaajista mainitsi sen vaikuttaneen paljon tai melko paljon. Sen sijaan heikentynyt jaksaminen tai heikentynyt terveys mainittiin eläkkeelle siirtymisen taustalla vaikuttaneina tekijöinä edellä mainittuja syitä harvemmin. Viidennes eläkkeelle jääneistä ilmoitti, että heikentynyt jaksaminen oli vaikuttanut eläkkeelle siirtymiseen paljon tai melko paljon. Heikentyneen terveyden nosti esiin vielä harvempi. Terveydentilan matalampaa merkitystä selittää osaltaan se, että tutkimuksen otoksessa oli vain työelämässä vanhuuseläkkeelle siirtymiseen asti jatkaneita vastaajia.

Naiset mainitsivat miehiä useammin toiveen viettää aikaa läheisten kanssa, lasten ja lastenlasten hoitamisen ja oman tai puolison heikentyneen terveyden tai jaksamisen vaikuttaneen ainakin melko paljon heidän eläkkeelle jäämiseensä. Sen sijaan vapaa-aika ja halu jäädä eläkkeelle terveyden vielä ollessa hyvä olivat vaikuttaneet yhtä usein miehillä ja naisilla.

5.4 Tulosten kokonaiskuva

Tutkimuksen kokonaiskuva kertoo, että vastikään työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneet kokivat niin työn ja työolojen, työpaikan sosiaalisten suhteiden kuin vapaa-ajan, läheisten ihmissuhteiden sekä oman ja läheisten terveydentilaan liittyvien tekijöiden vaikuttaneen heidän eläkkeelle siirtymiseensä. Kokemukset näistä tekijöistä ja niiden vaikutuksista vaihtelivat väestöryhmittäin. Naiset ja vanhuuseläkkeen alaikärajalla tai sen lähellä eläkkeelle siirtyneet arvioivat useassa kohdassa näiden tekijöiden vaikutusten eläkkeelle siirtymiseen olleen suurempi. Poikkeuksen muodostaa kokemus työpaikan sosiaalisten suhteiden merkityksestä: vanhimpana eläkkeelle siirtyneet arvioivat työpaikan sosiaalisten suhteiden saaneen heidät myöhentämään eläkkeelle siirtymistä useammin kuin vanhuuseläkkeen alaikärajalla tai sen tuntumassa eläkkeelle siirtyneet.

Tuloksista on nähtävissä yhteys eläkkeelle siirtymisen ja eläkkeelle siirtymiseen heijastuvien tekijöiden välillä. Erot näkyivät erityisesti vanhuuseläkkeen alaikärajalla (63-vuotiaana) ja vanhimpana (66 vuoden täyttämisen jälkeen) eläkkeelle siirtyneiden välillä. Vanhimpana eläkkeelle siirtyneiden joukossa oma käsitys työstä oli myönteisempi ja työtä oli pidetty merkityksellisenä ja erittäin tärkeänä elämänalueena keskimääräistä useammin, kun 63-vuotiaana eläkkeelle siirtyneissä nämä kokemukset olivat keskimääräistä harvinaisempia. Vanhimpana eläkkeelle siirtyneet kokivat myös useammin, että heillä oli ollut mahdollisuuksia vaikuttaa työ-

hönsä, työajat olivat olleet joustavat ja työpaikoilla oli arvostettu ikään-
tyneiden osaamista ja tuettu työntekijöitä jatkamaan vanhuuseläkeikään
asti. Työn vaativuutta kuvaavien väitteiden kohdalla yhteys oli päinvastai-
nen: vanhemmaksi työssä jaksaneet kokivat harvemmin työn olleen liian
vaativaa tai siinä tapahtuneen liikaa muutoksia. Tutkimuksemme tulokset
ovat samansuuntaisia aiempien työn ja työolojen merkitystä esiin nosta-
neiden tulosten kanssa (Tuominen ym. 2012; Virtanen ym. 2014; Browne
ym. 2019; Böckerman & Ilmakunnas 2020; Hudomiet ym. 2021; Nivalainen
2022a).

6 Lopuksi

Tutkimuksessa kartoitettiin vastikään työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden näkemyksiä eläkettä edeltävästä työstä sekä selvitettiin työolojen, sosiaalisten suhteiden, vapaa-ajan ja terveyteen liittyvien tekijöiden yhteyttä vanhuuseläkkeelle siirtymiseen. Tutkimus perustui vuonna 2022 tehtyyn Työstä eläkkeelle -kyselytutkimukseen. Kyselyyn vastasi 3 378 vuosina 2019–2021 palkkatyöstä vanhuuseläkkeelle siirtynyttä (vastausaste 68 %).

Tulosten mukaan työ ja työolot, työnantajan suhtautuminen, työpaikan tarjoamat sosiaaliset suhteet sekä vapaa-aikaan, läheisten kanssa vietettyyn aikaan sekä omaan ja läheisten terveyteen ja jaksamiseen liittyvät tekijät ovat kaikki yhteydessä eläkkeelle siirtymiseen. Kokemukset näistä tekijöistä ja niiden merkityksestä vaihtelevat väestöryhmien välillä. Työurien pidentämiseen liittyvien tavoitteiden ja eläkkeelle siirtyvän henkilön hyvinvoinnin näkökulmasta on tärkeää kiinnittää huomioita näihin tekijöihin ja niiden väestöryhmittäisiin eroihin.

Vastikään työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden käsitys heidän eläkettä edeltävästä työstään oli suurelle osalle myönteinen, mutta myös kokemukset kiireestä ja muutoksista olivat yleisiä. Työhön liittyvissä tekijöissä oli sekä työssä jatkamista tukevia, että eläkkeelle työntäviä tekijöitä. Erityisesti naiset, julkisella sektorilla työskennelleet, toimihenkilötehtävissä toimineet sekä terveytensä ja jaksamisensa kohtalaiseksi tai sitä huonommaksi arvioineet olivat useammin kokeneet työn kiireisyyttä, työnkuvan ja organisaation muutoksia tai lisääntyneitä osaamisvaatimuksia. Sen sijaan miehet ja yksityisellä sektorilla työskennelleet arvioivat eläkettä edeltäneen työpaikkansa ilmapiiriä ja vaikutusmahdollisuuksiaan muita myönteisemmin sekä kokivat, että heidän työpaikallaan oli arvostettu ikääntyneiden työntekijöiden osaamista ja tuettu työssä jatkamista eläkeikään saakka.

Työn ja työolojen lisäksi vapaa-aika ja harrastusmahdollisuudet sekä halu jäädä eläkkeelle terveyden vielä ollessa hyvä nousivat esiin tärkeinä eläkkeelle siirtymisen taustalla vaikuttavina asioina. Nämä tekijät painottuivat erityisesti vanhuuseläkkeen alaikärajalta tai sen lähellä eläkkeelle siirtyneillä. Myös toive viettää aikaa läheisten kanssa, heikentynyt jaksaminen sekä lasten ja lastenlasten hoitaminen nousivat esiin erityisesti naisten vastauksissa.

Sukupuolten välisten erojen lisäksi tuloksista erottui eläkkeellesiirtymisiän mukaiset erot. Pisimpään töissä jatkaneiden (66-vuotiaana tai sitä vanhempana eläkkeelle siirtyneiden) joukossa myönteiset käsitykset työstä olivat keskimääräistä yleisempiä. Vaikka myös nuorempana, 63-vuotiaana eläkkeelle siirtyneiden joukossa oma käsitys eläkettä edeltävästä työstä oli hyvin suurella osalla erittäin myönteinen, olivat nämä kokemukset heidän kohdallaan keskimääräistä harvinaisempia. Vanhimpana eläkkeelle siirtyneet kokivat myös useammin työssään olleen vaikutusmahdollisuuksia, joustavat työajat ja että ikääntyneitä työntekijöitä oli arvostettu ja heitä oli tuettu jatkamaan työssä. Sen sijaan vanhemmaksi työssä jatkaneet kokivat harvemmin työn olleen liian vaativaa, henkisesti tai fyysisesti liian raskasta tai siinä tapahtuneen liikaa muutoksia.

Tutkimus tarjoaa kattavan kuvan työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneiden näkemyksistä. Kohteena oleva väestöryhmä on sen rajauksen vuoksi valikoitunut, eikä tuloksia siten voi yleistää kaikkiin vanhuuseläkkeelle siirtyneisiin. Tutkimuksessa kuvailtiin eroja väestöryhmien välillä yksi taustatekijä kerrallaan. Osa eroista taustatekijöiden välillä on todennäköisesti yhteydessä eri väestöryhmien päällekkäisyyteen. Jatkotutkimuksessa eri tekijöiden vaikutusta voi tarkastella mallinnuksen avulla, jolloin väestöryhmien mahdolliset päällekkäisyydet tulee huomioiduksi. Nyt tehty kuvaileva tarkastelu ei myöskään tarjoa mahdollisuutta tehdä johtopäätöksiä kausaalisuudesta. Työurien pidentämisen näkökulmasta olisi hyödyllistä laajentaa tutkimusta myös suuntaan, joka tarkentaa työolojen ja vanhuuseläkkeelle siirtymisiän välistä suhdetta.

Lähteet

- Ameriks, J. & Briggs, J. & Caplin, A. & Lee, M. & Shapiro, M. D. & Tonetti, C. (2020) Older Americans Would Work Longer If Jobs Were Flexible. *American Economic Review: Macroeconomics* 12(1): 174–209.
- Bertogg, A. & Nazio, T. & Strauss, S. (2021) Work-family balance in the second half of life: Caregivers' decision regarding retirement and working time reduction in Europe. *Social Policy & Administration* 55(3): 485–500.
- Browne, P. & Carr, E. & Fleischmann, M. & Xue, B. & Stansfeld, S. A. (2019) The relationship between workplace psychosocial environment and retirement intentions and actual retirement: a systemic review. *European Journal of Aging* 16: 73–82.
- Böckerman, P. & Ilmakunnas, P. (2020) Do good working conditions make you work longer? Analyzing retirement decisions using linker survey and register data. *Journal of Economics of Aging* 17(100192).
- Dal Bianco, C. & Trevisan, E. & Weber, G. (2015) "I want to break free". The role of working conditions on retirement expectations and decisions. *European Journal of Aging* 12(1): 17–28.
- Eismann, M. & Henkens, K. & Kalmijn, M. (2019) Origins and Mechanisms of Social Influences in Couples: The Case of Retirement Decisions. *European Sociological Review* 35(6): 790–806.
- Fisher, G. G. & Chaffee, D. S. & Sonnega, A. (2016) Retirement Timing: A Review and Recommendations for Future Research. *Work, Aging and Retirement* 2(2): 230–261.
- Gruber, J. & Kanninen, O. & Ravaska, T. (2022) Relabeling, retirement and regret. *Journal of Public Economics* 211(July): 104677.
- Hudomiet, P. & Hurd, M. D. & Parker, A. M. & Rohwedder, S. (2021) The effects of job characteristics on retirement. *Journal of Pension Economics and Finance* 20(3): 357–373.

- Järnefelt, N. & Riekhoff, A.-J. & Laaksonen, M. & Liukko, J. (2022) Työnantajien näkemyksiä eläkeiästä ja työurien pidentämisestä. Työnantajatutkimusten tuloksia vuosilta 2004, 2011 ja 2021. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 01/2022.
- Melchior, M. & Niedhammer, I. & Berkman, M. F. & Goldberg, M. (2003) Do psychosocial work factors and social relations exert independent effects on sickness absence? A six year prospective study of the GAZEL cohort. *Journal of Epidemiology & Community Health* 57(4): 285–293.
- Nivalainen, S. (2021) Eläkeaikeiden muutos 2008–2019 ja eläkeaiheet vuonna 2018. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 02/2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-331-8>
- Nivalainen, S. (2022a) From plans to action? Retirement thoughts, intentions and actual retirement: an eight-year follow-up in Finland. *Aging and Society* 42(1): 112–142.
- Nivalainen, S. (2022b) Sosioekonomiset erot: vanhuuseläkkelle siirtyminen ja työurat 2006, 2011 ja 2017. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 03/2022.
- Nivalainen, S. & Ilmakunnas, I. & Laaksonen, M. (toim.) (2023) Tutkimuksia vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen muutoksista vuoden 2017 eläkeuudistuksen jälkeen. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 01/2023.
- Nivalainen, S. & Järnefelt, N. (2017) Eläkeaiheet ja toteutunut eläkkeelle siirtyminen. Sukupuolen, työskentelysektorin ja muuttuneiden elämäntilanteiden vaikutukset. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 06/2017.
- Nivalainen, S. & Tenhunen, S. (2019) Yrittäjien eläkeaiheet: työolojen ja eläketurvan merkitys. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 01/2019.
- Riekhoff, A.-J. & Järnefelt, N. & Laaksonen, M. (2019) Workforce Composition and the Risk of Labor Market Exit Among Older Workers in Finnish Companies. *Work, Aging and Retirement* 6(2): 88–100.
- Riekhoff, A.-J. & Vaalavuo, M. (2021) Health shocks and couples' labor market participation: A turning point or stuck in the trajectory? *Social Science & Medicine* 276: 113843.

- Saurama, L. (2004) Experience of early exit. A comparative study of the reasons for and consequences of early retirement in Finland and Denmark in 1999–2000. Finnish Centre for Pensions, Studies 2004:2.
- Steiber, H. & Haas, B. (2022) Working Conditions and Retirement Preferences: The Role of Health and Subjective Age as Mediating Variables in the Association of Poor Job Quality with Early Retirement. Teoksessa Burnay, N., Ogg, J., Krekula, C. & Vendarming, P. (toim.) Older Workers and Labour Market Exclusion Processes: A Life Course Perspective. Life Course Research and Social Policies, vol 14. Springer: 130–160.
- Sundstrup, E. & Thorsen, S. V. & Rugulies, R. & Larsen, M. & Thomassen, K. & Andersen, L. L. (2021) Importance of the Working Environment for Early Retirement: Prospective Cohort Study with Register Follow-Up. International Journal of Environmental Research and Public Health 18(18): 9817.
- Sutela, H. & Pärnänen, A. & Keyriläinen, M. (2019) Digiajan työelämä. Työolotutkimuksen tuloksia 1977–2018. Tilastokeskus
- Tuominen, E. & Tuominen, K. & Kahma, N. (2012) Joustava vanhuuseläkeikä. Työnantaja- ja työntekijäkyselyihin perustuva tutkimus joustavan eläkeiän toimivuudesta. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 02/2012.
- van Solinge, H. & Henkens, K. (2014) Work-related factors as predictors in the retirement decision-making process of older workers in the Netherlands. Aging and Society 34(9): 1551–1574.
- Virtanen, M. & Oksanen, T. & Batty, G. D. & Ala-Mursula, L. & Salo, P. & Elovainio, M. & Pentti, J. & Lybäck, K. & Vahtera, J. & Kivimäki, M. (2014) Extending Employment Beyond the Pensionable Age: A Cohort Study of the Influence of Chronic Diseases, Health Risk Factors, and Working Conditions. PLoS ONE 9(2): e88695.

Liitteet

Liite 1: Perusjoukko, otos ja katoanalyysi

Tutkimuskysymysten tarkkuuden varmistamiseksi tutkimus on rajattu vastaajien vanhuuseläkkeelle siirtymisen ajankohdan ja sitä edeltävän työskentelyn mukaan. Tutkimuksen tulokset ovat yleistettävissä vain tähän rajattuun ryhmään.

L1.1 Perusjoukko

Työstä eläkkeelle -kyselytutkimuksen perusjoukko koostuu vuosina 2019–2021 työelämästä vanhuuseläkkeelle siirtyneistä, jotka ovat vanhuuseläkkeen alkaessa olleet enintään 68-vuotiaita. Työstä eläkkeelle -kysely lähetettiin 5 000 Suomessa asuvalle henkilölle, joiden vanhuuseläke oli alkanut vuonna 2019, 2020 tai 2021. Edellytyksenä oli, että henkilön äidinkieli on suomi tai ruotsi ja hänellä on lähiosoite Suomessa.

Tutkimuksessa keskitytään suoraan työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneisiin. Tästä syystä otos on poimittu niiden henkilöiden joukosta, jotka ovat olleet palkkatyössä vanhuuseläkettä edeltävän vuoden lopussa. Rajauksessa on käytetty ehtona eläkevakuutuksen voimassaoloa ja eläkevakuutuksen mukaista ansiotuloa. Eläkevakuutetun palkkatulon on täytynyt olla vähintään 5 000 euroa vuodessa.

Tutkimus on rajattu palkkatyössä oleviin. Yrittäjät, joilla on ollut voimassa YEL- tai MYEL-vakuutus eivät ole mukana, ellei heillä ole myös eläkevakuutettua työtä vanhuuseläkettä edeltävän vuoden lopussa.

Tutkimuksen perusjoukossa ei ole mukana muulta eläkkeeltä vanhuuseläkkeelle siirtyneitä. Edellytyksenä on, ettei vanhuuseläkkeen alkua edeltävien kahden vuoden aikana henkilöllä ole ollut voimassa mitään työkyvyttömyyseläkettä (täyttä työkyvyttömyyseläkettä, osatyökyvyttömyyseläkettä tai kuntoutustukea) tai muuta omaan karttuneeseen eläkkeeseen perustuvaa eläkettä (kuten maatalouden erityiseläkkeitä tai osittaista vanhuuseläkettä).

L1.2 Otos, vastanneet ja katoanalyysi

Tutkimus perustuu yksinkertaiseen satunnaisotantaan perusjoukosta. Tutkimuksen otos on kuvattu sukupuolen, vanhuuseläkkeen aloitusvuoden sekä ikäluokan (ikä vuoden 2021 lopussa) mukaan taulukossa L1.1. Otos kuvastaa edellä määriteltyä perusjoukkoa. Otoksessa on enemmän naisia, 59 prosenttia. Otokseen valikoituneista vuonna 2019 vanhuuseläkkeen aloittaneita on 30 prosenttia, 2020 34 prosenttia ja vuonna 2021 36 prosenttia.

Ikäjakauma on laajempi, koska otos perustuu vanhuuseläkkeen aloitusvuoteen ilman alaikärajaa. Kyselyvuotta edeltävän vuoden lopussa (2021) viisi prosenttia otokseen kuuluvista oli 63-vuotiaita tai tätä nuorempia. Suurimmat ikäryhmät ovat 64- ja 65-vuotiaat.

Taulukko L1.1

Otoksen ja vastanneiden jakaumat sukupuolen, vanhuuseläkkeen aloitusvuoden ja ikäluokan mukaan.

	Otos		Vastanneet	
	lukumäärä	Osuus, %	lukumäärä	Osuus, %
Sukupuoli				
Nainen	2 948	59,0	2 068	61,2
Mies	2 052	41,0	1 310	38,8
Vanhuuseläkkeen aloitusvuosi				
2019	1 515	30,3	1 018	30,1
2020	1 682	33,6	1 143	33,8
2021	1 803	36,1	1 217	36,0
Ikä vuoden 2021 lopussa				
63 v tai nuorempi	263	5,3 %	170	5,0 %
64 v	1 300	26,0 %	864	25,6 %
65 v	1 569	31,4 %	1 088	32,2 %
66 v	988	19,7 %	682	20,2 %
67 v tai vanhempi	880	17,6 %	574	17,0 %
Yhteensä	5 000	100 %	3 378	100 %

Kyselyyn vastanneet eivät eroa otoksen perusjoukosta vanhuuseläkkeen aloitusvuoden tai ikäjakauman suhteen. Sen sijaan kyselyyn vastanneista hieman suurempi osa on naisia. Ero on tilastollisesti erittäin merkitsevä (χ^2 -testin merkitsevyyttä kuvastava p-arvo alle 0,001). Sukupuolittain tar-

kasteltuna naisten kohdalla myös vastanneiden ikäjakauma eroaa jonkin verran otoksen jakaumasta. Myös tämä ero on tilastollisesti merkitsevä (χ^2 -testin merkitsevyyttä kuvastava p-arvo oli 0,050). Vanhuuseläkkeen aloitusvuoden suhteen sekä mies- että naisvastaajien jakauma vastaa otoksen jakaumaa.

Vastauskadon korjaavat painokertoimet on laskettu sukupuolen ja ikäluokan perusteella. Ryhmien osuudet otoksen perusjoukossa ja vastanneissa sekä kunkin ryhmän painokertoimet on esitetty taulukossa L1.2. Painokertoimet on laskettu kullekin ikäryhmälle sukupuolittain siten, että

$$\text{Paino} = \text{aineiston koko} \times \frac{\text{ryhmän osuus otoksessa}}{\text{vastanneiden lukumäärä ryhmässä}},$$

missä aineiston koko on kaikkien vastaajien lukumäärä, eli 3 378.

Painotettuna vastaajakunta on edustava otoksen perusjoukkoon nähden ja tulokset yleisestettävissä perusjoukon rajausten mukaisille henkilöille. Tutkimuksen analyyseissä käytetään painokertoimilla painotettuja osuuksia.

Taulukko L1.2

Ikäjakaumat sukupuolen mukaan otoksessa ja vastanneissa sekä painokertoimet.

	Osuus otoksessa (%)	Osuus vastanneissa (%)	Painokerroin
Naiset			
63 v tai nuorempi	3,9	3,9	0,967526
64 v	26,6	26,6	0,963037
65 v	31,2	32,1	0,937484
66 v	20,2	20,7	0,939210
67 v tai vanhempi	18,1	16,7	1,040736
Miehet			
63 v tai nuorempi	7,2	6,8	1,115879
64 v	25,1	24,0	1,110222
65 v	31,6	32,4	1,031681
66 v	19,2	19,4	1,045318
67 v tai vanhempi	16,9	17,4	1,028216

Liite 2: Liitetaulukot

Tässä liitteessä esitetään raportissa käsiteltyjen väitteiden ja kysymysten jakaumat sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen sekä työuran pituuden mukaan.

L2.1 Työn ja työolojen vaikutus

Liitetaulukko L2.1

Käsitykset väitteestä ”Pidin työstäni” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Pidin työstäni	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	58	38	3	0	0
Sosioekonominen asema (***)					
Ylempi toimihenkilö	62	34	3	0	0
Alempi toimihenkilö	59	37	3	0	0
Työntekijä	50	44	4	1	1
Muu	63	34	2	1	0
Puoliso (*)					
Ei	58	37	4	0	1
Kyllä	58	38	3	0	0
Kotitalouden tulot (*)					
Alle 2 000 e/kk	55	40	4	0	1
2 000–2 699 e/kk	57	39	3	0	0
2 700–3 399 e/kk	60	36	3	1	0
3 400 e/kk tai enemmän	63	33	3	0	0
Työuran pituus (n.s.)					
Alle 35 vuotta	58	36	6	0	0
35 v–39v 11kk	56	40	3	0	0
40v–44v 11kk	58	38	3	0	0
45 v tai enemmän	61	35	2	1	0

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.2

Käsitykset väitteestä ”Koin työni merkitykselliseksi” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Koin työni merkitykselliseksi	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	60	36	3	1	0
Sosioekonominen asema (***)					
Ylempi toimihenkilö	69	28	2	0	0
Alempi toimihenkilö	60	37	2	0	0
Työntekijä	47	45	5	2	1
Muu	59	36	4	1	0
Puoliso (n.s.)					
Ei	58	38	3	1	1
Kyllä	60	36	3	1	0
Kotitalouden tulot (***)					
Alle 2 000 e/kk	55	40	4	1	1
2 000–2 699 e/kk	58	39	3	0	0
2 700–3 399 e/kk	60	37	2	0	0
3 400 e/kk tai enemmän	72	24	3	1	0
Työuran pituus (n.s.)					
Alle 35 vuotta	64	31	4	1	0
35 v–39v 11kk	60	36	3	0	0
40v–44v 11kk	60	37	3	1	0
45 v tai enemmän	53	43	3	1	0

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevää, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Liitetaulukko L2.3

Käsitykset väitteestä ”Työni oli minulle erittäin tärkeä elämänavalue” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Työni oli minulle erittäin tärkeä elämänavalue	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	40	47	10	2	1
Sosioekonominen asema (***)					
Ylempi toimihenkilö	47	44	8	1	1
Alempi toimihenkilö	37	49	12	1	1
Työntekijä	35	48	12	3	2
Muu	47	46	5	2	1
Puoliso (**)					
Ei	43	46	8	2	1
Kyllä	39	48	11	2	1
Kotitalouden tulot (***)					
Alle 2 000 e/kk	39	47	10	2	2
2 000–2 699 e/kk	37	49	12	2	0
2 700–3 399 e/kk	40	46	11	1	1
3 400 e/kk tai enemmän	49	45	5	1	1
Työuran pituus (n.s.)					
Alle 35 vuotta	39	48	9	3	1
35 v–39v 11kk	39	49	10	1	1
40v–44v 11kk	40	47	11	1	1
45 v tai enemmän	41	47	9	2	1

Erojen tilastollinen merkittävyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkittävä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.4

Käsitykset väitteestä ”Työni oli liian kiireistä tai sitä oli liikaa” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Työni oli liian kiireistä tai sitä oli liikaa	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	16	36	33	14	1
Sosioekonominen asema (***)					
Ylempi toimihenkilö	18	36	33	12	1
Alempi toimihenkilö	17	39	31	12	1
Työntekijä	14	32	35	18	2
Muu	10	33	31	23	3
Puoliso (***)					
Ei	18	35	30	15	3
Kyllä	16	37	34	13	1
Kotitalouden tulot (***)					
Alle 2 000 e/kk	19	37	28	14	2
2 000–2 699 e/kk	17	36	34	13	0
2 700–3 399 e/kk	15	38	35	11	1
3 400 e/kk tai enemmän	15	34	33	18	1
Työuran pituus (***)					
Alle 35 vuotta	16	35	27	20	1
35 v–39v 11kk	18	37	31	12	1
40v–44v 11kk	16	37	34	12	1
45 v tai enemmän	13	35	36	14	2

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.5

Käsitykset väitteestä ”Työnkuvassa tai organisaatiossa tapahtui liikaa muutoksia” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Työnkuvassa tai organisaatiossa tapahtui liikaa muutoksia	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	14	33	31	19	2
Sosioekonominen asema (***)					
Ylempi toimihenkilö	16	33	30	20	1
Alempi toimihenkilö	17	37	29	15	2
Työntekijä	9	27	35	24	4
Muu	5	20	33	36	5
Puoliso (*)					
Ei	15	32	32	18	3
Kyllä	14	34	31	20	2
Kotitalouden tulot (***)					
Alle 2 000 e/kk	16	30	33	18	4
2 000–2 699 e/kk	14	36	31	17	2
2 700–3 399 e/kk	15	34	31	19	2
3 400 e/kk tai enemmän	12	29	31	27	1
Työuran pituus (***)					
Alle 35 vuotta	13	31	27	26	3
35 v–39v 11kk	18	33	30	17	2
40v–44v 11kk	14	34	32	18	2
45 v tai enemmän	9	33	35	20	2

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.6

Käsitykset väitteestä ”Osaamisvaatimukset lisääntyivät liikaa” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Osaamisvaatimukset lisääntyivät liikaa	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	8	28	39	23	2
Sosioekonominen asema (***)					
Ylempi toimihenkilö	7	26	40	25	1
Alempi toimihenkilö	11	33	35	19	2
Työntekijä	6	22	44	26	2
Muu	2	19	37	39	3
Puoliso (*)					
Ei	8	30	37	23	2
Kyllä	9	27	40	23	1
Kotitalouden tulot (***)					
Alle 2 000 e/kk	10	30	36	21	3
2 000–2 699 e/kk	9	31	38	21	1
2 700–3 399 e/kk	8	25	43	23	0
3 400 e/kk tai enemmän	5	22	40	33	1
Työuran pituus (n.s.)					
Alle 35 vuotta	8	28	36	27	2
35 v–39v 11kk	10	29	38	22	2
40v–44v 11kk	8	27	40	24	1
45 v tai enemmän	6	30	41	21	3

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.7

Käsitykset väitteestä ”Työni oli henkisesti liian vaativaa” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Työni oli henkisesti liian raskasta	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	7	29	39	24	1
Sosioekonominen asema (***)					
Ylempi toimihenkilö	8	30	39	23	1
Alempi toimihenkilö	8	32	38	21	1
Työntekijä	5	23	40	29	3
Muu	4	26	35	35	1
Puoliso (n.s.)					
Ei	8	27	39	24	2
Kyllä	7	29	39	24	1
Kotitalouden tulot (***)					
Alle 2 000 e/kk	10	29	37	21	2
2 000–2 699 e/kk	6	29	38	25	1
2 700–3 399 e/kk	7	30	43	19	1
3 400 e/kk tai enemmän	6	25	37	31	1
Työuran pituus (***)					
Alle 35 vuotta	10	23	36	30	1
35 v–39v 11kk	8	32	37	21	1
40v–44v 11kk	7	28	41	22	2
45 v tai enemmän	5	29	38	27	2

Erojen tilastollinen merkittävyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkittävä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.8

Käsitykset väitteestä ”Työni oli fyysisesti liian vaativaa” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Työni oli fyysisesti liian raskasta	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	5	15	30	48	1
Sosioekonominen asema (***)					
Ylempi toimihenkilö	1	4	28	67	1
Alempi toimihenkilö	5	15	29	50	1
Työntekijä	12	29	34	23	2
Muu	5	17	37	41	0
Puoliso (**)					
Ei	7	16	31	44	2
Kyllä	5	15	30	50	1
Kotitalouden tulot (***)					
Alle 2 000 e/kk	9	23	31	35	2
2 000–2 699 e/kk	6	18	34	42	0
2 700–3 399 e/kk	3	10	29	58	1
3 400 e/kk tai enemmän	2	5	22	71	1
Työuran pituus (***)					
Alle 35 vuotta	9	18	28	45	0
35 v–39v 11kk	5	14	28	52	1
40v–44v 11kk	5	14	31	49	1
45 v tai enemmän	5	17	34	41	2

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.9

Käsitykset väitteestä ”Työni jatkuvuus oli epävarmaa” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Työni jatkuvuus oli epävarmaa	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	4	8	14	70	3
Sosioekonominen asema (***)					
Ylempi toimihenkilö	3	7	12	75	3
Alempi toimihenkilö	3	7	14	72	3
Työntekijä	6	10	17	64	4
Muu	13	15	18	51	3
Puoliso (*)					
Ei	5	9	15	67	4
Kyllä	4	8	14	72	3
Kotitalouden tulot (***)					
Alle 2 000 e/kk	5	10	16	65	5
2 000–2 699 e/kk	4	9	15	70	2
2 700–3 399 e/kk	4	6	13	74	3
3 400 e/kk tai enemmän	3	6	11	78	2
Työuran pituus (**)					
Alle 35 vuotta	7	9	12	70	3
35 v–39v 11kk	4	7	11	73	4
40v–44v 11kk	4	7	15	70	3
45 v tai enemmän	5	10	18	65	3

Erojen tilastollinen merkittävyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkittävä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.10

Käsitykset väitteestä ”Työyhteisöni ilmapiiri oli hyvä” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Työyhteisöni ilmapiiri oli hyvä	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	32	48	14	5	0
Sosioekonominen asema (*)					
Ylempi toimihenkilö	31	51	13	4	1
Alempi toimihenkilö	30	49	16	5	0
Työntekijä	36	45	14	5	1
Muu	34	45	11	8	1
Puoliso (***)					
Ei	28	48	18	5	1
Kyllä	34	49	13	4	0
Kotitalouden tulot (**)					
Alle 2 000 e/kk	29	47	18	6	1
2 000–2 699 e/kk	33	48	15	4	0
2 700–3 399 e/kk	34	50	11	4	1
3 400 e/kk tai enemmän	34	50	11	4	0
Työuran pituus (***)					
Alle 35 vuotta	35	39	19	5	1
35 v–39v 11kk	30	47	16	6	1
40v–44v 11kk	31	51	13	4	0
45 v tai enemmän	36	49	11	3	0

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.11

Käsitykset väitteestä ”Minulla oli hyvät mahdollisuudet vaikuttaa työhöni” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Minulla oli hyvät mahdollisuudet vaikuttaa työhöni	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	25	46	21	6	1
Sosioekonominen asema (***)					
Ylempi toimihenkilö	34	48	15	3	1
Alempi toimihenkilö	18	47	27	7	1
Työntekijä	24	45	21	8	1
Muu	31	38	20	10	1
Puoliso (***)					
Ei	22	44	26	6	1
Kyllä	26	47	20	6	1
Kotitalouden tulot (***)					
Alle 2 000 e/kk	20	42	28	9	1
2 000–2 699 e/kk	20	49	23	7	1
2 700–3 399 e/kk	28	47	20	4	0
3 400 e/kk tai enemmän	39	45	11	4	0
Työuran pituus (*)					
Alle 35 vuotta	23	42	25	9	1
35 v–39v 11kk	23	48	21	7	1
40v–44v 11kk	27	46	21	5	1
45 v tai enemmän	25	50	20	5	0

Erojen tilastollinen merkittävyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkittävä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.12

Käsitykset väitteestä ”Työaikani olivat joustavat” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Työaikani olivat joustavat	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	26	36	19	18	1
Sosioekonominen asema (***)					
Ylempi toimihenkilö	32	39	15	13	1
Alempi toimihenkilö	23	36	21	19	1
Työntekijä	21	33	19	24	2
Muu	31	31	22	11	5
Puoliso (*)					
Ei	24	36	19	18	2
Kyllä	26	36	19	18	1
Kotitalouden tulot (***)					
Alle 2 000 e/kk	20	36	21	20	3
2 000–2 699 e/kk	22	36	20	20	1
2 700–3 399 e/kk	32	36	17	16	0
3 400 e/kk tai enemmän	36	36	15	12	1
Työuran pituus (***)					
Alle 35 vuotta	22	30	20	25	1
35 v–39v 11kk	23	37	21	18	2
40v–44v 11kk	28	37	18	16	1
45 v tai enemmän	28	37	17	17	1

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkitsevää, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Liitetaulukko L2.13

Käsitykset väitteestä ”Työni oli hyvin johdettua” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Työni oli hyvin johdettua	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	15	46	26	11	2
Sosioekonominen asema (n.s.)					
Ylempi toimihenkilö	15	46	27	10	2
Alempi toimihenkilö	14	45	27	11	2
Työntekijä	16	48	25	9	2
Muu	20	44	18	17	2
Puoliso (**)					
Ei	14	43	28	12	3
Kyllä	16	47	26	10	2
Kotitalouden tulot (*)					
Alle 2 000 e/kk	15	44	28	12	2
2 000–2 699 e/kk	14	46	27	11	2
2 700–3 399 e/kk	15	47	28	9	1
3 400 e/kk tai enemmän	17	50	21	10	3
Työuran pituus (***)					
Alle 35 vuotta	21	40	24	13	2
35 v–39v 11kk	13	45	27	13	2
40v–44v 11kk	14	49	26	9	2
45 v tai enemmän	18	46	27	7	2

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.14

Käsitykset väitteestä ”Työpaikallani arvostettiin ikääntyneiden työntekijöiden osaamista” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Työpaikallani arvostettiin ikääntyneiden työntekijöiden osaamista	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	24	43	19	10	5
Sosioekonominen asema (***)					
Ylempi toimihenkilö	22	44	18	11	6
Alempi toimihenkilö	21	44	20	11	5
Työntekijä	29	40	17	9	5
Muu	34	42	12	8	4
Puoliso (*)					
Ei	23	39	20	11	6
Kyllä	24	44	18	10	4
Kotitalouden tulot (*)					
Alle 2 000 e/kk	25	39	20	11	6
2 000–2 699 e/kk	21	46	17	11	5
2 700–3 399 e/kk	25	43	19	9	4
3 400 e/kk tai enemmän	27	42	17	9	5
Työuran pituus (n.s.)					
Alle 35 vuotta	28	37	19	10	6
35 v–39v 11kk	20	44	19	11	5
40v–44v 11kk	23	43	19	10	5
45 v tai enemmän	27	45	16	9	4

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.15

Käsitykset väitteestä ”Työpaikallani tuettiin työntekijöitä jatkamaan vanhuuseläkeikään asti” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Työpaikallani tuettiin työntekijöitä jatkamaan vanhuuseläkeikään asti	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kaikki	22	32	22	14	11
Sosioekonominen asema (*)					
Ylempi toimihenkilö	21	31	24	13	12
Alempi toimihenkilö	20	33	21	15	11
Työntekijä	25	33	20	13	9
Muu	30	29	14	17	10
Puoliso (*)					
Ei	21	30	21	15	13
Kyllä	22	33	22	13	10
Kotitalouden tulot (n.s.)					
Alle 2 000 e/kk	19	31	22	16	12
2 000–2 699 e/kk	21	32	21	14	11
2 700–3 399 e/kk	23	34	22	13	9
3 400 e/kk tai enemmän	26	32	20	12	10
Työuran pituus (**)					
Alle 35 vuotta	24	29	21	14	12
35 v–39v 11kk	20	29	22	15	14
40v–44v 11kk	21	34	22	13	10
45 v tai enemmän	24	35	20	12	9

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.16

Vastaukset kysymykseen ”Kuinka paljon työhön ja työoloihin liittyvät tekijät vaikuttivat eläkkeelle jäämiseen?” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Kuinka paljon työhön ja työoloihin liittyvät tekijät vaikuttivat eläkkeelle jäämiseen	Paljon	Melko paljon	Melko vähän	Vähän	Ei lainkaan	En osaa sanoa
Kaikki	16	25	22	13	23	1
Sosioekonominen asema (n.s.)						
Ylempi toimihenkilö	15	24	21	15	24	1
Alempi toimihenkilö	16	26	22	12	23	1
Työntekijä	16	25	23	12	23	2
Muu	18	20	26	10	24	3
Parisuhde (**)						
Ei	18	26	18	12	25	1
Kyllä	15	25	23	13	23	1
Kotitalouden tulot (***)						
Alle 2 000 e/kk	19	27	20	11	22	1
2 000–2 699 e/kk	16	25	24	14	20	1
2 700–3 399 e/kk	14	24	24	12	25	0
3 400 e/kk tai enemmän	13	23	19	16	28	2
Työuran pituus (n.s.)						
Alle 35 vuotta	19	21	21	12	26	1
35 v–39v 11kk	17	29	20	12	22	1
40v–44v 11kk	15	24	23	14	23	1
45 v tai enemmän	13	23	24	13	26	1

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevää, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Liitetaulukko L2.17

Vastaukset kysymykseen ”Olisitteko työnantajan puolesta voinut jatkaa työssä pidempään?” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Olisitteko työnantajan puolesta voinut jatkaa työssä pidempään?	Kyllä	En	En osaa sanoa
Kaikki	73	11	15
Sosioekonominen asema (*)			
Ylempi toimihenkilö	76	12	13
Alempi toimihenkilö	73	11	16
Työntekijä	73	10	17
Muu	64	22	14
Puoliso (***)			
Ei	69	13	19
Kyllä	75	11	14
Kotitalouden tulot (***)			
Alle 2 000 e/kk	67	13	20
2 000–2 699 e/kk	73	11	16
2 700–3 399 e/kk	79	10	11
3 400 e/kk tai enemmän	77	12	11
Työuran pituus (*)			
Alle 35 vuotta	70	16	15
35 v–39v 11kk	75	11	14
40v–44v 11kk	75	10	14
45 v tai enemmän	68	12	20

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

L2.2 Sosiaaliset ja terveydelliset tekijät

Liitetaulukko L2.18

Vastaukset kysymykseen ”Kuinka tärkeitä sosiaaliset suhteet olivat teille ennen eläkkeelle jäämistä?” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Kuinka tärkeitä työpaikan sosiaaliset suhteet olivat teille ennen eläkkeelle?	Erittäin tärkeitä	Melko tärkeitä	Ei kovin tärkeitä	Ei lainkaan tärkeitä	En osaa sanoa
Sosioekonominen asema (**)					
Ylempi toimihenkilö	25	56	17	2	0
Alempi toimihenkilö	24	54	20	2	1
Työntekijä	23	49	25	3	1
Muu	26	52	22	1	0
Puoliso (n.s.)					
Ei	26	50	21	2	1
Kyllä	23	54	20	2	1
Kotitalouden tulot (n.s.)					
Alle 2 000 e/kk	27	49	22	2	1
2 000–2 699 e/kk	22	53	21	3	1
2 700–3 399 e/kk	25	55	18	2	0
3 400 e/kk tai enemmän	24	55	20	1	1
Työura (*)					
Alle 35 vuotta	28	45	23	3	1
35 v–39v 11kk	22	55	20	2	1
40v–44v 11kk	23	55	20	2	0
45 v tai enemmän	26	51	20	2	1

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan: n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko 2.19

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttivatko työpaikan sosiaaliset suhteet eläkkeelle jäämiseenne?” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Vaikuttivatko työpaikan sosiaaliset suhteet eläkkeelle jäämiseenne?	Eivät vaikuttaneet	Kyllä, jän niiden vuoksi myöhemmin eläkkeelle	Kyllä, jän niiden vuoksi aiemmin eläkkeelle	En osaa sanoa
Sosioekonominen asema (*)				
Ylempi toimihenkilö	81	9	6	5
Alempi toimihenkilö	82	7	7	4
Työntekijä	84	6	4	6
Muu	85	4	5	7
Puoliso (**)				
Ei	79	7	7	7
Kyllä	84	7	5	4
Kotitalouden tulot (***)				
Alle 2 000 e/kk	79	6	7	8
2 000–2 699 e/kk	85	5	6	4
2 700–3 399 e/kk	84	9	5	3
3 400 e/kk tai enemmän	83	10	4	3
Työura (***)				
Alle 35 vuotta	78	6	8	8
35 v–39v 11kk	82	6	7	5
40v–44v 11kk	84	7	5	5
45 v tai enemmän	84	11	3	3

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.20

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttiko lisääntyvä vapaa-aika ja harrastusmahdollisuudet eläkkeelle jäämiseen?” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Lisääntyvä vapaa-aika ja harrastusmahdollisuudet	Paljon/ Melko paljon	Vähän/ Melko vähän	Ei lainkaan/ Ei koske minua	En osaa sanoa
Sosioekonominen asema (***)				
Ylempi toimihenkilö	67	19	12	1
Alempi toimihenkilö	65	19	15	1
Työntekijä	61	18	19	2
Muu	55	20	25	0
Puoliso (**)				
Ei	57	21	20	2
Kyllä	67	18	13	1
Kotitalouden tulot (**)				
Alle 2 000 e/kk	59	21	18	2
2 000–2 699 e/kk	65	19	15	1
2 700–3 399 e/kk	67	20	12	1
3 400 e/kk tai enemmän	68	16	16	1
Työura (n.s.)				
Alle 35 vuotta	60	20	19	1
35 v–39v 11kk	66	18	15	1
40v–44v 11kk	65	20	14	1
45 v tai enemmän	63	20	14	3

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevä, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.21

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttiko halu jäädä eläkkeelle, kun oma tai puolison terveys oli vielä hyvä eläkkeelle jäämiseen?” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Halu jäädä eläkkeelle, kun oma tai puolison terveys oli vielä hyvä	Paljon/ melko paljon	Vähän/ melko vähän	Ei lainkaan/ Ei koske minua	En osaa sanoa
Sosioekonominen asema (***)				
Ylempi toimihenkilö	53	14	32	2
Alempi toimihenkilö	54	10	34	2
Työntekijä	57	12	29	3
Muu	35	19	43	3
Puoliso (***)				
Ei	38	10	49	3
Kyllä	60	12	26	2
Kotitalouden tulot (***)				
Alle 2 000 e/kk	44	11	42	2
2 000–2 699 e/kk	58	11	28	3
2 700–3 399 e/kk	58	12	28	2
3 400 e/kk tai enemmän	55	11	32	2
Työura (n.s.)				
Alle 35 vuotta	49	11	36	3
35 v–39v 11kk	54	13	31	2
40v–44v 11kk	55	11	32	2
45 v tai enemmän	53	12	33	2

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.22

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttiko halu viettää aikaa läheisten kanssa eläkkeelle jäämiseen?” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Halu viettää aikaa läheisten kanssa	Paljon/ melko paljon	Vähän/ Melko vähän	Ei lainkaan/ Ei koske minua	En osaa sanoa
Sosioekonominen asema (**)				
Ylempi toimihenkilö	47	27	24	2
Alempi toimihenkilö	49	24	24	3
Työntekijä	42	27	27	4
Muu	39	22	37	2
Puoliso (***)				
Ei	38	27	32	4
Kyllä	50	25	22	2
Kotitalouden tulot (**)				
Alle 2 000 e/kk	44	25	28	3
2 000–2 699 e/kk	48	25	24	3
2 700–3 399 e/kk	51	26	21	2
3 400 e/kk tai enemmän	42	28	29	2
Työura (n.s.)				
Alle 35 vuotta	47	22	29	2
35 v–39v 11kk	48	26	24	3
40v–44v 11kk	47	27	24	3
45 v tai enemmän	44	24	29	2

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:

n.s. ei merkitsevää, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Liitetaulukko L2.23

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttiko lasten tai lastenlasten hoitaminen eläkkeelle jäämiseen?” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Lasten tai lasten- lasten hoitaminen	Paljon/ melko paljon	Vähän/ Melko vähän	Ei lainkaan/ Ei koske minua	En osaa sanoa
Sosioekonominen asema (***)				
Ylempi toimihenkilö	21	20	58	1
Alempi toimihenkilö	20	18	61	1
Työntekijä	12	19	66	3
Muu	16	15	68	0
Puoliso (***)				
Ei	15	13	72	1
Kyllä	20	21	58	1
Kotitalouden tulot (*)				
Alle 2 000 e/kk	17	16	66	2
2 000–2 699 e/kk	19	19	61	1
2 700–3 399 e/kk	20	22	57	1
3 400 e/kk tai enemmän	18	19	62	1
Työura (**)				
Alle 35 vuotta	22	15	62	1
35 v–39v 11kk	20	17	62	1
40v–44v 11kk	18	21	60	1
45 v tai enemmän	14	19	65	3

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liitetaulukko L2.24

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttiko heikentynyt jaksaminen eläkkeelle jäämiseen?” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Heikentynyt jaksaminen	Paljon/ melko paljon	Vähän/ Melko vähän	Ei lainkaan/ Ei koske minua	En osaa sanoa
Sosioekonominen asema (*)				
Ylempi toimihenkilö	20	27	52	1
Alempi toimihenkilö	23	31	45	1
Työntekijä	20	30	48	2
Muu	17	35	46	2
Puoliso (*)				
Ei	24	29	44	2
Kyllä	20	30	49	1
Kotitalouden tulot (***)				
Alle 2 000 e/kk	28	29	40	2
2 000–2 699 e/kk	20	32	47	1
2 700–3 399 e/kk	18	29	51	2
3 400 e/kk tai enemmän	16	23	60	1
Työura (**)				
Alle 35 vuotta	25	27	47	1
35 v–39v 11kk	23	31	45	2
40v–44v 11kk	20	30	49	1
45 v tai enemmän	17	28	54	2

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:

n.s. ei merkitsevää, * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Liitetaulukko L2.25

Vastaukset kysymykseen ”Vaikuttiko omien/puolison vanhempien heikentynyt terveys eläkkeelle jäämiseen?” sosioekonomisen aseman, puolison, kotitalouden tulojen ja työuran pituuden mukaan, prosenttia.

Omien/puolison vanhempien heikentynyt terveys	Paljon/ melko paljon	Vähän/ Melko vähän	Ei lainkaan/ Ei koske minua	En osaa sanoa
Sosioekonominen asema (n.s.)				
Ylempi toimihenkilö	5	9	86	1
Alempi toimihenkilö	5	8	85	1
Työntekijä	5	6	87	3
Muu	6	11	82	0
Puoliso (**)				
Ei	5	7	87	1
Kyllä	5	8	85	1
Kotitalouden tulot (n.s.)				
Alle 2 000 e/kk	5	7	86	1
2 000–2 699 e/kk	5	8	85	1
2 700–3 399 e/kk	6	8	86	1
3 400 e/kk tai enemmän	4	8	87	1
Työura (n.s.)				
Alle 35 vuotta	6	9	84	1
35 v–39v 11kk	5	9	85	1
40v–44v 11kk	5	7	86	1
45 v tai enemmän	4	7	87	2

Erojen tilastollinen merkitsevyys χ^2 -testin p-arvojen mukaan:
n.s. ei merkitsevää, * p<0,05, ** p<0,01, *** p<0,001.

Liite 3: Kyselylomake

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Työstä eläkkeelle -kyselytutkimus

Tällä kyselyllä kartoitamme vuosina 2019–2021 vanhuuseläkkeen aloittaneiden kokemuksia eläkkeelle jäämisestä sekä ajasta ennen eläkkeelle jäämistä. Kysymme teiltä eläkkeelle jäämistä edeltäneestä työstänne ja työoloistanne, syistä eläkkeelle jäämiseenne taustalla sekä taloudellisesta toimeentulostanne eläkkeellä. Lisäksi selvitämme kiinnostustanne ja kokemuksianne eläkkeen rinnalla työskentelystä, koronaviruspandemian vaikutuksista eläkkeelle jäämiseenne sekä kysymme, mitä haluaisitte kertoa eläkkeelle jäämistä suunnitteleville.

Olette yksi 5 000:sta tutkimukseen satunnaisesti valitusta henkilöstä. Jokainen vastaus on tärkeä, sillä tutkimukseen arvottua henkilöä ei voida korvata toisella.

Lomakkeen täyttöohjeet:

Vastatkaa merkitsemällä rasti oikean tai sopivimman vaihtoehdon kohdalla olevaan ruutuun. Mikäli vahingossa teette merkinnän väärään ruutuun, mustatkaa väärä ruutu kokonaan ja merkitkää rasti oikeaan ruutuun.

Sisällys

OSA 1: Taustatiedot	2
OSA 2: Työ ennen eläkkeelle jäämistä	3
OSA 3: Sosiaaliset ja terveydelliset tekijät	6
OSA 4: Taloudellinen toimeentulo	9
OSA 5: Ansiotyö eläkkeen rinnalla	11
OSA 6: Koronapandemian vaikutukset ja kokemukset eläkkeelle jäämisestä	14

OSA 1: Taustatiedot**1. Syntymävuosi**

--	--	--	--

2. Sukupuoli

- 1 Nainen
 2 Mies
 3 Muu / En halua kertoa

3. Milloin jätite eläkkeelle?

kuukausi vuosi

4. Oliko teillä voimassa yleisestä eläkeistä poikkeava eläkeikä?

- 1 Ei.
 2 Kyllä, julkisen sektorin ammatillinen eläkeikä _____ v _____ kk.
 3 Kyllä, julkisen sektorin henkilökohtainen eläkeikä _____ v _____ kk.
 4 Kyllä, jokin muu yleisestä eläkeistä poikkeava eläkeikä _____ v _____ kk.
 5 En osaa sanoa.

5. Oliko teillä työnantajan hankkima lisäeläke, joka mahdollisesti eläkkeelle jäämisen ennen vanhuuseläkkeen alaikäraja?

- 1 Ei.
 2 Kyllä, lisäeläkkeen alaikäraja oli _____ v _____ kk.
 3 En osaa sanoa.

6. Kuinka monta henkilöä kotitaloudessanne asuu yhteensä (laskekaa mukaan myös itsenne)?

7. Siviilisääty

- 1 Naimissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa
 2 Avoliitossa
 3 Eronnut tai asuserossa
 4 Leski
 5 Naimaton

8. Jos teillä on puoliso, mitä hän teki pääasiallisesti silloin, kun te jätte eläkkeelle? Entä nykyisin? Rastikaa vastaus kumpaankin kysymykseen.

	Ennen eläkkeelle jäämistä	Nykyisin
Puoliso oli / on ansiotyössä.	₁ ☐	₁ ☐
Puoliso oli / on eläkkeellä.	₂ ☐	₂ ☐
Puoliso ei ollut / ole työssä eikä eläkkeellä.	₃ ☐	₃ ☐
Ei ollut / ole puolisoa.	₄ ☐	₄ ☐

9. Millaisessa asunnossa asutte?

- ₁ Omassa ja/tai puolison omistusasunnossa
₂ Asumisoikeus- tai osaomistusasunnossa
₃ Vuokra-asunnossa
₄ Muu

OSA 2: Työ ennen eläkkeelle jäämistä

Tässä osiossa kysymme työstänne ennen eläkkeelle jäämistä. Kysymykset käsittelevät työn merkitystä, työpaikan ilmapiiriä ja olosuhteita sekä työnantajan toimintaa. Lisäksi osiossa kysytään työssä jatkamiseen kannustavista asioista.

10. Oliko työsuhteenne ennen eläkkeelle jäämistä

- ₁ Vakituinen
₂ Määräaikainen
₃ Muu

11. Oliko työsuhteenne

- ₁ Kokoaikainen
₂ Osa-aikainen
₃ Muu

12. Oliko työsuhteenne

- ₁ Säännöllinen päivätyö (6–18) ₅ Kaksivuorotyö, johon sisältyy yötyötä
₂ Säännöllinen iltatyö ₆ Kolmivuorotyö
₃ Säännöllinen yötyö ₇ Sait itse päättää työaikasi sijoittelusta
₄ Kaksivuorotyö, johon ei sisälly yötyötä ₈ Muu työaikamuoto

13. Kun ajattelette työtä, josta jätite eläkkeelle, niin kuinka hyvin seuraavat työhön ja työoloihin liittyvät asiat kuvasivat ajatuksianne työstänne?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
1. Pidin työstäni.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Koin työni merkitykselliseksi.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Työni oli minulle erittäin tärkeä elämänalue.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Työni oli fyysisesti liian raskasta.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Työni oli henkisesti liian raskasta.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Työyhteisöni ilmapiiri oli hyvä.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Työni oli hyvin johdettua.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Minulla oli hyvät mahdollisuudet vaikuttaa työhöni.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Työaikani olivat joustavat.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Työni oli liian kiireistä tai sitä oli liikaa.	☐	☐	☐	☐	☐
11. Osaamisvaatimukset lisääntyivät liikaa.	☐	☐	☐	☐	☐
12. Työnkuvassa tai organisaatiossa tapahtui liikaa muutoksia.	☐	☐	☐	☐	☐
13. Työni jatkuminen oli epävarmaa.	☐	☐	☐	☐	☐
14. Työpaikallani arvostettiin ikääntyneiden työntekijöiden osaamista.	☐	☐	☐	☐	☐
15. Työpaikallani tuettiin työntekijöitä jatkamaan vanhuuseläkeikään asti.	☐	☐	☐	☐	☐

14. Kuinka paljon työhön ja työoloihin liittyvät tekijät vaikuttivat eläkkeelle jäämiseenne?

- 1 Paljon
 2 Melko paljon
 3 Melko vähän
 4 Vähän
 5 Ei lainkaan
 6 En osaa sanoa

15. Olisiko jokin tai useammat seuraavista tekijöistä saanut teidät jatkamaan työssä pidempään?

	Todennäköisesti kyllä	Todennäköisesti ei	En osaa sanoa
1. Joustavammat työajat	☐	☐	☐
2. Mahdollisuus osa-aikatyöhön	☐	☐	☐
3. Työmäärän ja kiireen vähentäminen	☐	☐	☐
4. Työtehtävien muuttaminen tai keventäminen	☐	☐	☐
5. Työnantajan toimet työkyvyn tukemiseksi	☐	☐	☐
6. Osaamisen tukeminen koulutusta lisäämällä	☐	☐	☐
7. Korkeampi palkka	☐	☐	☐
8. Parempi työilmapiiri	☐	☐	☐
9. Ikääntyneiden työntekijöiden kokemuksen arvostaminen	☐	☐	☐
10. Työnantajan kannustus jatkamaan	☐	☐	☐
11. Johtamistapojen parantaminen	☐	☐	☐
12. Varmuus työpaikan säilymisestä	☐	☐	☐

16. Olisitko työnantajan puolesta voinut jatkaa työssä pidempään?

- ¹ Kyllä
 ² En
 ³ En osaa sanoa

17. Työeläkejärjestelmä huomioi eliniän pitenemisen ja työssä jatkamisen eläkkeen määrässä. Olitteko eläkkeelle jäädessänne tietoinen siitä, että

	Kyllä	En
1. elinaikakerroin leikkaa kuukausieläkettä pysyvästi silloin, kun alatte nostamaan eläkettä? (Elinaikakerroin ottaa eliniän pidentymisen huomioon pienentämällä kuukausieläkettä siten, että eläkettä maksetaan eläkeaikana keskimäärin sama summa.)	☐	☐
2. eläkkeelle jäämisen lykkääminen vanhuuseläkkeen alaikärajan yli tuo pysyvän korotuksen eläkkeeseen (0,4 % kuukaudessa; 4,8 % vuodessa) ja samalla työskentelystä karttuu uutta eläkettä?	☐	☐

18. Kannustivatko seuraavat taloudelliset asiat myöhentämään eläkkeelle jäämisenne ajankohtaa?

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
1. Elinaikakertoimen eläkettä leikkaava vaikutus kannusti myöhentämään eläkkeelle jäämistä.	₁ ☐	₂ ☐	₃ ☐
2. Eläkkeelle jäämisen lykkäämisestä eläkkeeseen tuleva korotus (0,4 % kuukaudessa; 4,8 % vuodessa) kannusti myöhentämään eläkkeelle jäämistä.	₁ ☐	₂ ☐	₃ ☐
3. Palkasta karttuva eläke kannusti myöhentämään eläkkeelle jäämistä.	₁ ☐	₂ ☐	₃ ☐

OSA 3: Sosiaaliset ja terveydelliset tekijät

Tässä osiossa kysymme, millaiseksi koitte sosiaaliset suhteenne ja terveydentilanne ennen eläkkeelle jäämistä ja sen jälkeen. Lisäksi kysymme näiden tekijöiden vaikutuksesta eläkkeelle jäämiseenne.

19. Kuinka tärkeitä työpaikan sosiaaliset suhteet olivat teille ennen eläkkeelle jäämistä?

- ₁ Erittäin tärkeitä
₂ Melko tärkeitä
₃ Ei kovin tärkeitä
₄ Ei lainkaan tärkeitä
₅ En osaa sanoa

20. Vaikuttivatko työpaikan sosiaaliset suhteet eläkkeelle jäämiseenne?

- ₁ Eivät vaikuttaneet.
₂ Kyllä, jäin niiden vuoksi myöhemmin eläkkeelle.
₃ Kyllä, jäin niiden vuoksi aikaisemmin eläkkeelle.
₄ En osaa sanoa.

21. Miten tyytyväinen olitte yleisesti sosiaaliin suhteisiinne ennen eläkkeelle jäämistä? Entä nykyisin? Rastikaa vastaus kumpaankin kysymykseen.

	Ennen eläkkeelle jäämistä	Nykyisin
Hyvin tyytyväinen	₁ ☐	₁ ☐
Melko tyytyväinen	₂ ☐	₂ ☐
Kohtalaisen tyytyväinen	₃ ☐	₃ ☐
En kovin tyytyväinen	₄ ☐	₄ ☐
En lainkaan tyytyväinen	₅ ☐	₅ ☐
En osaa sanoa	₆ ☐	₆ ☐

22. Miten tyytyväinen olitte vapaa-aikanne määrään ennen eläkkeelle jäämistä? Entä nykyisin? Rastikaa vastaus kumpaankin kysymykseen.

	Ennen eläkkeelle jäämistä	Nykyisin
Hyvin tyytyväinen	1 ☐	1 ☐
Melko tyytyväinen	2 ☐	2 ☐
Kohtalaisen tyytyväinen	3 ☐	3 ☐
En kovin tyytyväinen	4 ☐	4 ☐
En lainkaan tyytyväinen	5 ☐	5 ☐
En osaa sanoa	6 ☐	6 ☐

23. Millainen terveydentilanne oli ennen eläkkeelle jäämistä? Entä nykyisin? Rastikaa vastaus kumpaankin kysymykseen.

	Ennen eläkkeelle jäämistä	Nykyisin
Hyvä	1 ☐	1 ☐
Melko hyvä	2 ☐	2 ☐
Kohtalainen	3 ☐	3 ☐
Melko huono	4 ☐	4 ☐
Huono	5 ☐	5 ☐
En osaa sanoa	6 ☐	6 ☐

24. Millainen jaksamisenne oli ennen eläkkeelle jäämistä? Entä nykyisin? Rastikaa vastaus kumpaankin kysymykseen.

	Ennen eläkkeelle jäämistä	Nykyisin
Hyvä	1 ☐	1 ☐
Melko hyvä	2 ☐	2 ☐
Kohtalainen	3 ☐	3 ☐
Melko huono	4 ☐	4 ☐
Huono	5 ☐	5 ☐
En osaa sanoa	6 ☐	6 ☐

**25. Millainen elämänlaatunne kokonaisuudessaan oli ennen eläkkeelle jäämistä? Entä nykyisin?
Rastikaa vastaus kumpaankin kysymykseen.**

	Ennen eläkkeelle jäämistä	Nykyisin
Hyvä	1 ☐	1 ☐
Melko hyvä	2 ☐	2 ☐
Kohtalainen	3 ☐	3 ☐
Melko huono	4 ☐	4 ☐
Huono	5 ☐	5 ☐
En osaa sanoa	6 ☐	6 ☐

26. Vaikuttivatko seuraavat asiat eläkkeelle jäämiseenne?

	Paljon	Melko paljon	Melko vähän	Vähän	Ei lain- kaan	En osaa sanoa	Ei koske minua
1. Heikentynyt terveys	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	7 ☐
2. Heikentynyt jaksaminen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	7 ☐
3. Puolison heikentynyt terveys	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	7 ☐
4. Omien/puolison vanhempien heikentynyt terveys	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	7 ☐
5. Halu jäädä eläkkeelle, kun oma tai puolison terveys oli vielä hyvä	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	7 ☐
6. Lasten tai lastenlasten hoitaminen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	7 ☐
7. Halu viettää aikaa läheisten kanssa	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	7 ☐
8. Lisääntyvä vapaa-aika ja harrastusmahdollisuudet	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐	6 ☐	7 ☐

OSA 4: Taloudellinen toimeentulo

Tässä osiossa kysymme taloudellisesta tilanteestanne ja toimeentulostanne tällä hetkellä sekä ennen eläkkeelle jäämistänne.

27. Arvioikaa, kuinka paljon kotitaloutenne yhteenlasketut nettotulot (tulot verojen jälkeen) ovat kuukaudessa? Laskekaa mukaan kaikkien kotitaloutenne jäsenten saamat eläke-, palkka- ja yrittäjätulot, sosiaalietuudet sekä omaisuustulot.

- 1 Alle 1 000 e/kk
- 2 1000 – 1 499 e/kk
- 3 1 500 – 1 999 e/kk
- 4 2 000 – 2 499 e/kk
- 5 2 500 – 2 999 e/kk
- 6 3 000 – 3 499 e/kk
- 7 3 500 – 3 999 e/kk
- 8 4 000 – 4 499 e/kk
- 9 4 500 – 4 999 e/kk
- 10 5 000 e/kk tai enemmän

28. Kun kotitaloutenne kaikki tulot otetaan huomioon, ovatko tulot eläkkeelle siirtymisenne myötä

- 1 vähentyneet selvästi.
- 2 vähentyneet jonkin verran.
- 3 pysyneet suunnilleen ennallaan.
- 4 kasvaneet jonkin verran.
- 5 kasvaneet selvästi.

29. Olitteko selvittänyt eläkkeenne suuruuden ennen eläkkeelle jäämistänne?

- 1 Kyllä
- 2 En

30. Olitteko säästänyt eläkeikää varten (esim. talletukset, yksityinen eläkevakuutus, pitkäaikais-säästötili, osakkeet, rahastot)?

- 1 Kyllä, merkittävässä määrin.
- 2 Kyllä, jonkin verran.
- 3 Olin säästänyt, mutta en eläkeikää varten.
- 4 En ollut säästänyt juuri lainkaan.

31. Millainen merkitys säästöillä ja/tai omaisuustuloilla (vuokra-, korko- ja osinkotulot sekä yksityisiin vakuutuksiin perustuvat eläkkeet) on tällä hetkellä kotitaloutenne toimeentulossa?

- ¹ Vähäinen
² Kohtalainen
³ Suuri
⁴ Minulla ei ole näitä tuloja

32. Oliko kotitaloudellanne asunto- tai muuta velkaa tai kulutusluottoja ennen eläkkeelle jäämistänne (luottokorttien maksuaikaa ei lueta velaksi)? Entä nykyisin? Rastikaa vastaus kumpaankin kysymykseen.

	Ennen eläkkeelle jäämistä	Nykyisin
Kyllä	¹ ☐	¹ ☐
Ei	² ☐	² ☐

33. Kun kotitalouden kaikki tulot otetaan huomioon, miten saitte tavanomaiset menonne niillä katetuksi ennen eläkkeelle jäämistänne? Entä nykyisin? Rastikaa vastaus kumpaankin kysymykseen.

	Ennen eläkkeelle jäämistä	Nykyisin
Suurin vaikeuksin	¹ ☐	¹ ☐
Vaikeuksin	² ☐	² ☐
Pienin vaikeuksin	³ ☐	³ ☐
Melko helposti	⁴ ☐	⁴ ☐
Helposti	⁵ ☐	⁵ ☐
Hyvin helposti	⁶ ☐	⁶ ☐
En osaa sanoa	⁷ ☐	⁷ ☐

34. Millainen toimeentulonne eläkkeellä on odotuksiinne nähden? Toimeentulo eläkkeellä on

- ¹ vaikeampaa kuin odotin.
² hieman vaikeampaa kuin odotin.
³ vastannut suunnilleen odotuksiani.
⁴ hieman helpompaa kuin odotin.
⁵ helpompaa kuin odotin.
⁶ En osaa sanoa.

OSA 5: Ansiotyö eläkkeen rinnalla

Tässä osiossa kysymme eläkkeen karttumiseen liittyvistä tiedoistanne, tämänhetkisestä työkyvystänne sekä kiinnostuksestanne työskentelyyn vanhuuseläkkeen rinnalla. Osio sisältää kysymyksiä sekä eläkkeen rinnalla työskenteleville että niille, jotka eivät työskentele. Kysymykset 35–37 kysytään kaikilta, ja näiden jälkeen oleva ohje auttaa valitsemaan oikeat jatkokysymykset.

35. Alla on esitetty muutamia asioita vanhuuseläkkeen rinnalla työskentelystä ja siitä kertyvästä eläkkeestä. Tiedättekö, että

	Kyllä	En
1. työskentely vanhuuseläkkeellä ei pienennä eläkettä?	₁ ☐	₂ ☐
2. työskentelystä vanhuuseläkkeellä karttuu uutta eläkettä 68-vuotiaaksi asti?	₁ ☐	₂ ☐
3. myös yli 68-vuotiaana voi työskennellä, mutta työstä ei enää kerry uutta työeläkettä?	₁ ☐	₂ ☐
4. vanhuuseläkkeellä työskentelystä karttuneen työeläkkeen voi nostaa 68-vuotiaana?	₁ ☐	₂ ☐
5. vanhuuseläkkeellä työskentelystä karttunut työeläke pitää hakea erikseen?	₁ ☐	₂ ☐

36. Oletetaan, että työkykynne on parhaimmillaan saanut 10 pistettä. Minkä pistemäärän antaisitte nykyiselle työkyvyllenne (riippumatta siitä, oletteko ansiotyössä vai ette)?

Vastatkaa ympyröimällä jokin numero nollan ja kymmenen välillä. Vastatkaa nolla, jos olette mielestänne täysin työkyvytön ja kymmenen, jos koette että työkykynne on parhaimmillaan.

täysin työkyvytön

työkyky parhaimmillaan

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

37. Työskentelettekö tai oletteko työskennellyt vanhuuseläkkeen rinnalla?

- ₁ Kyllä => **siirtykää kysymykseen 38**
₂ En, mutta haluaisin => **siirtykää kysymykseen 44**
₃ En, enkä halua => **siirtykää kysymykseen 46**

Kysymykset 38–43 ovat vain niille, jotka **työskentelevät vanhuuseläkkeen rinnalla** (tai ovat aiemmin vanhuuseläkkeellä ollessaan työskennelleet, mutta lopettaneet työskentelyn).

38. Työskentelettekö samalla työnantajalla kuin ennen eläkkeelle jäämistä?

- 1 Kyllä, työskentelen samalla työnantajalla.
- 2 Työskentelen eri työnantajalla.
- 3 Työskentelen yrittäjänä, olen aloittanut uuden yritystoiminnan.
- 4 Työskentelen yrittäjänä, olen jatkanut aiemmin aloittamaani yritystoimintaa.

39. Työskentelettekö samassa tai samankaltaisessa työtehtävässä kuin ennen eläkkeelle jäämistänne?

- 1 Kyllä
- 2 En

40. Missä ammatissa työskentelette nyt?

41. Miten paljon työskentelette?

- 1 Säännöllisesti kokoaikatyössä.
- 2 Säännöllisesti osa-aikatyössä: noin _____ päivää kuukaudessa, _____ noin tuntia päivässä.
- 3 Epäsäännöllisesti: noin _____ päivää kuukaudessa, _____ noin tuntia päivässä.
- 4 Satunnaisesti: noin _____ päivää vuodessa.

42. Kuinka paljon saatte työskentelystä ansiotuloja (bruttona, eli ennen verojen vähentämistä) vuodessa?

Noin _____ euroa vuodessa

43. Kuinka pitkään tällä hetkellä ajattelette jatkavanne työskentelyä?

- 1 Alle vuoden
- 2 1–2 vuotta
- 3 3 vuotta tai pidempään
- 4 En osaa sanoa.

Jatkakaa kysymykseen **44**

Kysymykset 44–45 on tarkoitettu niille, jotka **työskentelevät** tai **haluaisivat työskennellä eläkkeen rinnalla**.

44. Jos työskentelette tai haluaisitte työskennellä eläkkeen rinnalla, haluaisitteko mieluiten työskennellä

- ¹ säännöllisesti kokoaikatyössä.
² säännöllisesti osa-aikatyössä.
³ satunnaisesti.

45. Seuraavat väittämät koskevat mahdollisia syitä työskennellä vanhuuseläkkeen rinnalla. Miten hyvin ne pitävät teidän kohdallanne paikkansa?

	Pitää täysin paikkansa	Pitää jokseenkin paikkansa	Ei pidä juurikaan paikkaansa	Ei pidä lainkaan paikkaansa	En osaa sanoa
1. Haluan työskennellä, koska minulla on vaikeuksia tulla toimeen taloudellisesti.	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐
2. Haluan lisäänsioita, jotta voin hankkia jotain ylimääräistä (esim. ulkomaanmatka).	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐
3. Haluan työskennellä, koska töissä tunnen itseni tarpeelliseksi.	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐
4. Haluan työskennellä, koska työ tuo mielenkiintoista tekemistä.	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐
5. Haluan työskennellä, koska työhön liittyvät sosiaaliset suhteet ovat minulle tärkeitä.	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐
6. Haluan työskennellä, jotta minulle kertyy lisää eläkettä.	¹ ☐	² ☐	³ ☐	⁴ ☐	⁵ ☐

Jos ette työskentele, **siirtykää kysymykseen 46**.

Jos työskentelette, **siirtykää kysymykseen 47**.

Kysymys 46 on tarkoitettu niille, jotka **eivät työskentele eläkkeen rinnalla.**

46. Seuraavat väittämät koskevat mahdollisia syitä sille, että ei työskentele. Miten hyvin ne pitävät teidän kohdallanne paikkansa?

	Pitää täysin paikkansa	Pitää jokseenkin paikkansa	Ei pidä juurikaan paikkaansa	Ei pidä lainkaan paikkaansa	En osaa sanoa
1. Terveystilani ei mahdollista työskentelyä.	☐	☐	☐	☐	☐
2. Jaksamiseni ei riitä työskentelyyn.	☐	☐	☐	☐	☐
3. Sopivaa työtä ei ole tarjolla.	☐	☐	☐	☐	☐
4. Minua ei palkata ikäni vuoksi.	☐	☐	☐	☐	☐
5. Työskentely ei ole taloudellisesti kannattavaa.	☐	☐	☐	☐	☐
6. Työmatkoista aiheutuu liikaa vaivaa.	☐	☐	☐	☐	☐
7. Haluan nauttia eläkepäivistä.	☐	☐	☐	☐	☐
8. Perhetilanteeni ei mahdollista työskentelyä.	☐	☐	☐	☐	☐
9. Koulutukseni ja/tai osaamiseni eivät ole riittäviä.	☐	☐	☐	☐	☐
10. Olen jo tehnyt riittävän pitkän työuran.	☐	☐	☐	☐	☐

Jatkakaa kysymykseen 47.

OSA 6: Koronapandemian vaikutukset ja kokemukset eläkkeelle jäämisestä

Tässä osiossa kysymme koronaviruspandemian vaikutuksista eläkkeelle jäämiseen ja kiinnostukseenne työskennellä eläkkeen rinnalla. Lisäksi kysymme, kuinka tyytyväisiä olette olleet eläkkeelle jäämiseen ajankohtaan. Lopuksi voitte kirjoittaa omin sanoin huomioitanne ja neuvojanne eläkkeelle jäämistä pohtiville.

47. Koronaviruspandemia levisi Suomessa 2020 alkuvuodesta alkaen. Vaikuttiko pandemiatilanne teidän kohdallanne eläkkeelle jäämisen ajankohtaan?

- 1 Ei vaikuttanut.
- 2 Kyllä, jäin sen vuoksi myöhemmin eläkkeelle.
- 3 Kyllä, jäin sen vuoksi aiemmin eläkkeelle.
- 4 Asia ei koske minua.
- 5 En osaa sanoa.

Eläketurvakeskuksen
tutkimuksia

Työ, terveys ja sosiaaliset suhteet vanhuuseläkkeelle siirtymisen taustalla

Kyselytutkimus työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneille

Tutkimuksessa kartoitetaan vastikään työstä eläkkeelle siirtyneiden näkemyksiä eläkettä edeltävästä työstä ja työoloista sekä työhön, terveyteen ja sosiaalisiin suhteisiin liittyvien tekijöiden yhteyttä vanhuuseläkkeelle siirtymiseen. Tulokset perustuvat vuosina 2019–2021 työstä vanhuuseläkkeelle siirtyneille tehtyyn kyselytutkimukseen.

Eläketurvakeskuksen tutkimuksia

Eläketurvakeskus on lakisääteinen työeläketurvan kehittäjä, asiantuntija ja yhteisten palvelujen tuottaja. Tutkimus- ja tieteen sarjassa julkaistaan tutkimuksellisista lähtökohdista tehtyjä ja tieteelliset kriteerit täyttäviä tutkimuksia eläketurvaan ja eläkejärjestelmiin liittyvistä aiheista.

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN